

T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN ÇOCUK İHMAL
VE İSTİSMARI BELİRTİ VE RİSKLERİ KONUSUNDA
BİLGİ DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Arzu ALİM DOĞAN

Tez Danışmanı
Dr. Öğretim Üyesi Güldalı AYBAŞ

İSTANBUL-2019

T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN ÇOCUK İHMAL
VE İSTİSMARI BELİRTİ VE RİSKLERİ KONUSUNDA
BİLGİ DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Arzu ALİM DOĞAN
(164004006)

Tez Danışmanı
Dr. Öğretim Üyesi Güldalı AYBAŞ

İSTANBUL-2019

T.C
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
Y Ü K S E K L İ S A N S
T E Z O N A Y I

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : Arzu Alim Doğan
Anabilim/Bilim Dalı : Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
Danışman : Dr. Öğretim Üyesi Güldalı Aybaş

Öğrenci No :
Tez Savunma Tarihi : 05.07.2019
Tez Savunma Saati : 11:00

Tez Konusu : Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İhmal ve İstismarı Belirti ve Riskleri
Konusunda Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 28.Maddesi uyarınca yapılmış,
sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin Kabul 'ne OYBİRLİĞİ /
OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)	İMZA
Dr. Öğretim Üyesi Güldalı Aybaş		
Dr. Öğretim Üyesi Özlem Çelik	Kabul	
Dr. Öğretim Üyesi Işıl Taş	Kabul	

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)	İMZA
Dr. Öğretim Üyesi Nevzat Bilgin		

ÖZET

Çocuk ihmal ve istismarı, günümüzde toplumun en önemli sorunlarının başında gelmektedir. İhmal ve istismar; çocuğu fiziksel, ruhsal ve duygusal bakımdan yaralarken, aile ve toplumu derinden sarsacak travmalara neden olmaktadır. Okul öncesi öğretmenleri, çocuğa yönelik ihmal ve istismarın tespit edilmesinde ve önlenbilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle araştırmada; okul öncesi öğretmenlerinin, çocuk ihmali ve istismarı belirti ve riskleri konusundaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma betimsel türde olup tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Kartal, Maltepe, Pendik ve Tuzla’da bulunan 13 bağımsız anaokulunda görev yapan öğretmenler oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini, basit rastgele örnekleme yöntemiyle seçilmiş kadrolu okul öncesi 90 kadın öğretmen oluşturmuştur. Erkek öğretmenlerin araştırmaya katılmalarına İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü izin vermemiştir. Araştırmada veri toplamak amacıyla kişisel bilgi formu ve ölçek kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formunda, öğretmenlerin demografik özellikleri ile eğitim etkinliklerini içeren kişisel bilgiler yer almaktadır. Araştırmada kullanılan ve Uysal (1988) tarafından geliştirilen “Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği” isimli ölçek ise 6 alt boyuttan ve likert tipinde 67 maddeden oluşmaktadır. Elde edilen verilerin analizinde tek yönlü Anova analizi ve T-testi kullanılmıştır.

Araştırmada, öğretmenlerin çocuk ihmali ve istismarı konusunda bilgi düzeyleri; öğretmenlerin yaşlarına, öğrenim hayatlarında konu hakkında eğitim almalarına, ihmal ve istismar vakası ile karşılaşma durumlarına ve bilgi düzeylerini değerlendirmelerine göre değişmezken; hizmet sürelerine, eğitim durumlarına, öğrenim hayatı sonrasında konu hakkında eğitim almalarına ve seminer/konferanslara katılma durumlarına göre farklılık göstermiştir. Araştırma sonucunda çocuk ihmal ve istismarının belirti ve riskleri konusunda okul öncesi öğretmenlerinin bilgi eksikliklerinin mevcut olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlere yönelik eğitimlerde konu ile ilgili eğitim içeriklerinin oluşturulması konusunda önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çocuk İhmali, Çocuk İstismarı, Okul Öncesi Eğitim, Bilgi Düzeyi, Öğretmen.

ABSTRACT

EXAMINATION OF KNOWLEDGE LEVELS OF PRESCHOOL TEACHERS ON SYMPTOMS AND RISKS OF CHILD NEGLECT AND ABUSE

Child neglect and abuse today is one of the most important problems of society. Neglect and abuse leads to traumas that will shake the family and society deeply while injuring the child physically, mentally and emotionally. Preschool teachers play an important role in determining and preventing child neglect and abuse. Therefore, it was aimed to determine the level of knowledge of preschool teachers about signs and risks of child neglect and abuse. Therefore, it was aimed to determine the level of knowledge of preschool teachers about symptoms and risks of child neglect and abuse.

The research was descriptive and the screening model was used. The study population consisted of teachers working in 13 independent preschools in Kartal, Maltepe, Pendik and Tuzla. The sample of the study consisted of 90 preschool female teachers who were selected by simple random sampling method. Istanbul Provincial Directorate of National Education did not allow male teachers to participate in the study. Personal information form and scale were used to collect data. The personal information form contains personal information including the demographic characteristics of teachers and educational activities. Used in the research and developed by Uysal (1988) the scale called “The Diagnosis Scale of the Risks and Symptoms of Child Abuse and Neglect” consists of six sub-dimensions and 67 items of One-way Anova analysis and t-test were used for the analysis of the obtained data.

The level of knowledge of teachers about child neglect and abuse; While teachers did not change their ages according to their ages, their education life, neglect and abuse cases and their level of knowledge, they differed according to their length of service, their educational status, their education after their education and their participation in the seminar/conference. As a result of the research, it was concluded that there is a lack of knowledge of preschool teachers about symptoms and risks of child neglect and abuse. In the training for teachers, suggestions have been made on the creation of educational content related to the subject.

Keywords: Child Abuse, Child Neglect, Preschool Education, Knowledge Level, Teacher.

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tezimin hazırlanması sürecinde değerli bilgilerini benimle paylaşan, kendisini her aradığımda zamanını ayırıp, sabırla ve ilgiyle bana yardım eden, her pes ettiğimde elimden tutup kaldıran, yolumu aydınlatan, güler yüzünü ve samimiyetini benden esirgemeyen ve meslek hayatım boyunca değerli bilgilerinden faydalanacağıma inandığım kıymetli danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Güldalı AYBAŞ'a şükranlarımı sunuyorum.

Araştırma izinlerimin alınması sürecinde benimle birlikte mücadele eden değerli dostum Meryem ARDAHANLI'ya, eğitim sürecinde beni destekleyen sevgili eşime ve bu süreçte fikirlerini benden esirgemeyen, bu yolda beni hep yüreklendiren Dr. Maşide GÜRCÜ'ye sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

BEYAN

Bu çalışmanın kendi tez çalışmam olduğunu, tezde kullanılan bilgileri etik kurallar içinde elde ettiğimi, daha önce üretilmiş olan ve yararlandığım bütün bilgi, fikir ve yorumları akademik kurallar içinde kullandığımı ve kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

Arzu ALİM DOğAN

İÇİNDEKİLER

	<u>SAYFA NO</u>
TEZ ONAYI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
BEYAN.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLOLAR LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi	3
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Araştırmanın Sayıtları.....	5
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	7
2.1. Çocuk İhmali ve İstismarının Tarihçesi	7
2.2. Çocuk İhmal ve İstismarının Kavramsal Boyutu ve Tanımı.....	8
2.3. Çocuk İhmal ve İstismarının Görülme Sıklığı	10
2.4. Çocuk İhmal ve İstismarının Sınıflandırılması	11
2.4.1. Fiziksel İstismar.....	11
2.4.2. Duygusal İstismar	13
2.4.3. Cinsel İstismar	14
2.4.4. Çocuk İhmali	18
2.5. Çocuk İhmali ve İstismarı İçin Risk Faktörleri.....	20
2.5.1. Aileden Kaynaklanan Riskler.....	21
2.5.2. Çocuktan Kaynaklanan Riskler	22
2.5.3. Çevre ve Toplumdan Kaynaklanan Riskler.....	22
2.6. İhmal ve İstismarın Çocuğun Psikososyal Gelişimi Üzerindeki Etkileri.....	23
2.7. Çocuk İhmal ve İstismarının Yasal Boyutu	25
2.8. Çocuk İhmali ve İstismarının Önlenmesi.....	26
2.9. Çocuk İhmal ve İstismarına Karşı Koruyucu Tedbirler	27

2.10. Çocuk İhmali ve İstismarının Tespit Edilmesinde ve Önlenmesinde	
Öğretmenlerin Rolü.....	29
2.11. Çocuk İhmal ve İstismarı Konusunda Yapılan Araştırmalar	33
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	37
3.1. Araştırmanın Modeli	37
3.2. Evren ve Örneklem	37
3.3. Veri Toplama Araçları	38
3.4. Verilerin Analizi.....	39
3.4.1. Ölçek Güvenilirlik Analizi Sonuçları	40
3.4.2. Normallik Testleri	40
4. BULGULAR.....	42
4.1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri İle Çocuk İhmali ve İstismarı Konusundaki Eğitim ve Bilgi Düzeylerine İlişkin Bilgiler	42
4.2. Genel Ölçek ve Alt Ölçeklere Ait Betimsel İstatistikler	46
4.3. İstatistiksel Analizler.....	55
5. TARTIŞMA	66
5.1. Öğretmenlerin Sosyo-Demografik Özelliklerinin İncelenmesi	66
5.2. Öğretmenlerin Çocuk İhmali ve İstismarına İlişkin Eğitim Etkinliklerinin İncelenmesi	66
5.3. Öğretmenlerin Ölçek Maddelerine Verdikleri Yanıtların İncelenmesi.....	69
5.4. İstatistiksel Analiz Sonuçlarının İncelenmesi	70
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	73
6.1. Uygulayıcılar İçin Öneriler	73
6.2. Araştırmacılar İçin Öneriler	74
KAYNAKÇA.....	76
EKLER.....	85
Ek-1. Kişisel Bilgi Formu	85
Ek-2. Çocuk İhmali ve İstismarı Belirti ve Risklerini Tanımlamaya Yönelik Ölçek Formu	87
Ek-3. Etik Kurul İzni.....	91
Ek-4. Valilik Çalışma İzin Onayı.....	92

TABLolar LİSTESİ

SAYFA NO

Tablo 1: Türkiye’de Çocuğa Yönelik İstismar Olgularının Yıllara Göre Dağılımı	10
Tablo 2: Cinsel İstismarda Doğru -Yanlış Tablosu	16
Tablo 3: Çocuk İhmali ve İstismarı Belirti Ve Risklerini Tanılama Ölçeğine İlişkin Güvenilirlik Analizi.....	40
Tablo 4: Normallik Testi	41
Tablo 5: Normallik Testi Betimsel İstatistikleri.....	41
Tablo 6: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	42
Tablo 7: Çocuk İhmali ve İstismarı Konusunda Öğretmenlerin Bilgi ve Eğitim Durumlarına İlişkin Bulgular	44
Tablo 8: Çocuk İhmali ve İstismarı Konusunda Öğretmenlerin Bilgi Düzeylerini Değerlendirmeleri.....	46
Tablo 9: İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtilerine Ait Betimsel İstatistikler	47
Tablo 10: Çocuk İstismarına İlişkin Çocuktaki Davranışsal Belirtilere Ait Betimsel İstatistikler	49
Tablo 11: İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtilerine Ait Betimsel İstatistikler	50
Tablo 12: İhmal ve İstismara Yatkın Ebeveyn Özelliklerine Ait Betimsel İstatistikler	51
Tablo 13: İhmal ve İstismara Yatkın Çocukların Özelliklerine Ait Betimsel İstatistikler	52
Tablo 14: Çocuk İhmal ve İstismarında Ailesel Özelliklere Ait Betimsel İstatistikler	53
Tablo 15: Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Belirti ve Risklerini Tanılamasına Ait Genel Ölçek ve Alt Ölçek Puan Ortalamaları Dağılımı	54
Tablo 16: Çocuk İhmal ve İstismar Belirti ve Risklerini Tanılama Alt Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu (tek yönlü Anova testi)	56

Tablo 17: Çocuk İhmal ve İstismar Belirti ve Risklerini Tanılama Alt Ölçeği Puanlarının Hizmet Süresi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu (tek yönlü Anova testi).....	57
Tablo 18: Çocuk İhmal ve İstismar Belirti ve Risklerini Tanılama Alt Ölçeği Puanlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu (t-testi)	58
Tablo 19: Çocuk İhmal ve İstismar Belirti ve Risklerini Tanılama Alt Ölçeği Puanlarının Öğrenim Hayatında Eğitim Alma Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu (t-testi)	60
Tablo 20: Çocuk İhmal ve İstismar Belirti ve Risklerini Tanılama Alt Ölçeği Puanlarının Öğrenim Hayatı Sonrasında Eğitim Alma Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu (t-testi)	61
Tablo 21: Çocuk İhmal ve İstismar Belirti ve Risklerini Tanılama Alt Ölçeği Puanlarının Seminer/Konferansa Katılım Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu (t-testi).....	63
Tablo 22: Çocuk İhmal ve İstismar Belirti ve Risklerini Tanılama Alt Ölçeği Puanlarının İhmal ve İstismar Vakası ile Karşılaşma Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu (t-testi)	64
Tablo 23: Çocuk İhmal ve İstismar Belirti ve Risklerini Tanılama Alt Ölçeği Puanlarının İhmal ve İstismar Bilgi Düzeyi Yeterliliği Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu (tek yönlü Anova testi).....	65

ŞEKİLLER LİSTESİ

SAYFA NO

Şekil 1: Çocuk İhmal ve İstismarında Rol Oynayan Etmenler (57)..... 20

1. GİRİŞ

Çocuk ihmal ve istismarı, birbirinden farklı nedenleri olabilen, psikososyal, gelişimsel, tıbbi ve hukuki boyutu olan, uzun yıllardan beri çok sayıda kaynaktan rastlanan ancak son yıllarda dikkatleri çekmeye başlayan aynı zamanda toplumsal bir sorundur (1).

Erken çocukluk dönemi olarak kabul edilen 0-6 yaş arası dönem; çocuğun hayatının şekillendiği, aile içinde ve aile dışında günlük hayat deneyimlerini edindiği bir süreçtir. Çocuğun ilk duygularının geliştiği bu dönemin sağlıklı bir biçimde geçirilmesi büyük önem taşımaktadır. Öncelikle çocuğun kendisine, daha sonra başkalarına ve son olarak da tüm dünyaya karşı olumlu duygular geliştireceği bu dönemde herhangi bir olumsuzluğun yaşanması, çocuğun sağlıklı bir birey olarak hayata katılımı üzerinde olumsuz bir etki yapacaktır (2).

Aile ya da çocuğun bakımı ve korunmasından sorumlu kişiler, kimi zaman bilinçli olarak kimi zaman da bilinçsizce çocukların gelişimi üzerinde olumsuz etkiler bırakacak, kalıcı hasarlara neden olacak tutum ve davranış içinde olmaktadır (3). Bu olumsuz davranışların önemli bir bölümü ihmal ve istismar kapsamında değerlendirilmektedir (1). Çocuk hakları sözleşmesine göre; çocuğun yaşaması, sağlıklı bir şekilde büyümesi, eğitim imkânlarına sahip olması gibi haklarının yanı sıra ihmal ve istismardan uzak, mutlu ve huzurlu bir ortamda büyüme hakkı da bulunmaktadır (4).

Çocuk ihmali ve istismarı; çocuğun hayatında iyileştirilemeyen ve geri dönüşü olmayan yaralar açılmasına neden olmaktadır. Bunun yanı sıra ihmal ya da istismarın türü ne olursa olsun, ihmal ve istismar yetişkinlik döneminde sorunlar görülmesine davetiye çıkarmaktadır (5).

Çocukların sağlıklı bir biçimde gelişimlerini tamamlayabilmeleri için birtakım çabalar sarf ediliyor olsa da, bugün dünyanın pek çok yerinde çocuğa yönelik çeşitli ihmal ve istismar biçimleriyle yüz yüze kalınmaktadır. Çocuklar bakım, beslenme ya da gözetim yetersizliği nedeniyle hayatlarını kaybetmekte ya da sağlıklı/sakat kalmaktadırlar. Bazı çocuklar hayatları boyunca eğitimden hiç faydalanamazken bazıları ebeveynleri ya da başkalarının kötü davranışları nedeniyle fiziksel ve duygusal bakımdan yıpranmaktadır. Bunların dışında, çocuklar ağır ve uygunsuz işlerde

çalıştırılmakta, bir eşya gibi alınıp satılmakta ya da yetişkinlerin cinsel saldırılarının hedefi olmaktadır (4).

Çocuk ihmali ve istismarı ile ilgili literatür incelendiğinde, ihmal ve istismar görülme sıklığının oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir. (1)(5). Mevcut araştırmaların verilerinin buzdağının görünen yüzü olduğu, toplum tarafından üstü örtülmeye ve gizlenmeye çalışıldığından, gerçekte rakamların daha yüksek bir düzeyde olduğu öngörülmektedir. Gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerde, bilimsel verilerin bulunmadığı bir gerçektir. Maalesef sayının her geçen gün daha fazla arttığı tahmin edilmektedir (5).

Çocuk ihmali ve istismarı vakaları ile en sık karşılaşılan dönemlerden biri okul öncesi dönemdir. Bu dönem; çocuğun fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişiminin en hızlı olduğu, aynı zamanda yaşamının temellerinin atıldığı bir dönemdir. Çocuğun toplumdaki her türlü kötülükten korunarak bu süreci sağlıklı geçirmesi, olumlu kişilik özellikleri kazanmasına yardım edecektir (1).

Çocuğun ihmal ve istismarının önlenmesinde şüphesiz en önemli görev ebeveynlere ya da çocuğun korunmasından sorumlu bakım verenlere düşmektedir. Okul öncesi öğretmenleri; gün içinde yaptıkları aktiviteler ve düzenledikleri eğitim programlarıyla hem aileler hem de onların çocuklarının yaşamları için önemli bir yerde bulunurlar. Öğretmenler; gerçekleştirdikleri etkinliklerle çocuğa yönelik ihmal ve istismarın önlenmesi ve sağlıklı, duygusal ve sosyal gelişimin sağlanabilmesinde aktif rol alabilirler. Bu sebeple okul öncesi dönemde bulunan çocuklar ile çalışan eğitimciler; çocuğa yönelik istismar ve ihmal ile ilgili olarak bilgilendirilirse, ihmal ve istismarı engelleme, ihmal ve istismara erken tanı koyabilme ve var olan durumla daha etkin baş edebilmede sorunun çözümüne önemli düzeyde katkı sunabilirler (6).

İhmal ve istismarın önlenmesi ya da gerçekleşmesi durumunda yapılması gerekenler sadece ebeveynlerin ve öğretmenlerin sorumluluğunda değildir. Çocuğa ihmal ve istismara karşı mücadele vermek anne, baba, çocuğa bakım veren ve bu konuyla ilgilenenlerin yanında toplumdaki bireylerin hepsinin sorumluluğundadır. Söz konusu olan çocuklarla doğrudan çalışan meslek grupları olduğunda ise özellikle okul öncesi öğretmenlerden beklenen, çocuk ihmali ve istismarı konusunda daha hassas ve bilgili olmalarıdır.

1.1. Araştırmanın Problemi

Araştırmanın Problemi: Araştırmanın ana problem cümlesi; “Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarı belirti ve riskleri konusundaki bilgi düzeylerinin incelenmesi” olarak belirlenmiştir.

- Araştırmanın Alt Problemleri:
- Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarı belirti ve riskleri konusunda bilgi düzeyleri, öğretmenlerin yaşlarına göre farklılaşmakta mıdır?
- Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarı belirti ve riskleri konusunda bilgi düzeyleri, öğretmenlerin eğitim durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
- Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarı belirti ve riskleri konusunda bilgi düzeyleri, öğretmenlerin hizmet sürelerine göre farklılaşmakta mıdır?
- Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarı belirti ve riskleri konusunda bilgi düzeyleri, öğretmenlerin öğrenim hayatlarında çocuk ihmal ve istismarı konusunda eğitim alma durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
- Okul öncesi öğretmenlerinin, çocuk ihmal ve istismarı belirti ve riskleri konusunda bilgi düzeyleri; öğretmenlerin öğrenim hayatları sonrasında, çocuk ihmal ve istismarı konusunda, eğitim alma durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
- Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarı belirti ve riskleri konusunda bilgi düzeyleri; öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusunda seminer/konferansa katılma durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
- Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarı belirti ve riskleri konusunda bilgi düzeyleri; öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı bilgi düzeylerini değerlendirme durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarı belirti ve riskleri konusunda bilgi düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın Alt Amaçları:

- Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismar belirti ve riskleri konusunda bilgi düzeylerinin belirlenmesidir.
- Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarı konusunda eğitim alma durumlarının belirlenmesidir.
- Okul öncesi öğretmenlerinin demografik özelliklerine (yaş, eğitim durumu, hizmet süresi) göre çocuk ihmal ve istismar belirti ve riskleri konusunda bilgi düzeyinde bir farklılaşma olup olmadığının belirlenmesidir.
- Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarı konusunda eğitim alma durumuna göre çocuk ihmal ve istismar belirti ve riskleri konusunda bilgi düzeyinde bir farklılaşma olup olmadığının belirlenmesidir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Genel olarak, çocuğun büyüme ve gelişmesi üzerinde herhangi bir olumsuz etkiye neden olabilecek davranışların tümü, çocuk istismarı olarak tanımlanmaktadır. Bunun yanı sıra çocuk istismarı ve ihmal, nedenleri ve karmaşık sonuçları bakımından trajik; içeriği bakımından ise tıbbi gelişimsel, yasal ve psiko-sosyal bakımdan ciddi bir problemdir (7).

Çocuğa yönelik istismar konusu özellikle son 30 yılda hem toplumsal hem de tıbbi bakımdan gittikçe önem kazanan bir konu olmuştur. Çocuk hastalıklarının ve ölümlerinin bir sebebi olarak istismarın kurbanı açısından oldukça yıkıcı sonuçları ile ve hatta gelecekteki nesil için dahi kalıcı yaralar bırakabilecek özellikleri ile bu durum kritik bir sosyal sorun olarak görülmektedir (8). Çocuk ihmal de literatürde istismar türlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Çocuk ihmal; çocuğun sağlık, beslenme, korunma, giyim, barınma ve gözetim vb. hayati ihtiyaçlarının çocuğun bakımıyla yükümlü kişilerce daha geniş manada ise sağlık, sosyal yardım, eğitim ve güvenlik kurumlarının da içinde bulunduğu devlet tarafından karşılanmasıdır (9). Bu bağlamda

oldukça önemli bir sağlık problemi olması ve sık karşılaşılmamasına karşın hem tanılamada hem de ilgili tüm uzmanlık alanlarından kişilerle koordinasyon kurmada hemen hemen her zaman yetersizlikler bulunmaktadır. Yanlış bilgiler, eksik kanıtlar, geleneksel ve kültürel değerler çoğu kez istismarın göz ardı edilmesindeki en önemli nedenlerdendir. Travma ancak çok yüksek boyutlara ulaştığında çocuk istismarının olabileceği düşünülmektedir (9).

Çocuk istismarı konusunda ülkemizde yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre; cinsiyet, yaş ve coğrafi bölge fark etmeksizin araştırmaya katılan çocukların tamamı; sırasıyla en fazla ev, okul ve sokakta istismarın uygulandığını, istismarı yapanların ise sırayla baba, öğretmen, anne, arkadaş ve komşular olduğunu söylemişlerdir (10).

Ülkemizde ihmalin ve istismarın gündem oluşturması ve konu hakkındaki çalışmalar çok yakın tarihte gerçekleşmeye başlamıştır. İhmalin ve istismarın gündem oluşturmasının çok yakın geçmişinin olmasının yanında, yeterli kayıt tutulmaması ve yeterli düzeyde akademik çalışmanın yapılmamış olması, ilgili kurumlardan yeterli bilginin elde edilememesi ülkemizde rakamsal bakımdan sağlıklı verilerin sunulmasını zorlaştırmaktadır.

Bir bireyin eğitim yaşamının ilk basamağını okul öncesi eğitim oluşturmaktadır. Bu dönem aynı zamanda okul öncesi eğitim alan çocukların hayatlarının şekillendiği bir dönemdir. Okul öncesi eğitim veren öğretmenler, erken çocukluk döneminde bulunan öğrencilerin hayatlarının şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Okul öncesi öğretmenler; çocuğu en yakından gözlemleyen ve çocuktaki her türlü değişikliği ve farklılığı en iyi anlayabilen ve çocuklara müdahale edebilen kişilerdir. Onların çocuk ihmali ve istismarı ile ilgili bilgi ve farkındalığının yüksek olması, bu bakımdan önem taşımaktadır. Okul öncesi öğretmenlerin çocuk ihmali ve istismarı belirti ve riskleri konusundaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi, çocukların ihmali ve istismarına yönelik yapılacak çalışmalara yol gösterici olacaktır.

1.4. Araştırmanın Sayıtları

- Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin, çocuk ihmali ve istismarı belirti ve riskleri konusundaki bilgi düzeylerini tespit etmek amacı ile uygulanan kişisel bilgi formu ve ölçeğe doğru ve içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.

- Araştırmaya katılan 90 kadın öğretmenin evreni temsil etme düzeyinin yeterli olduğu varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma; İstanbul ilinde Kartal, Maltepe, Pendik ve Tuzla’da bulunan 13 bağımsız anaokulunda görev yapan 126 öğretmen ile sınırlı tutulmuştur.
- İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından erkek öğretmenlerin araştırma kapsamına alınmasına izin verilememesi nedeniyle örnekleme yer alan erkek okul öncesi öğretmenler, araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Erkek öğretmenlerin çalışmaya katılmalarına izin verilmemesine ilişkin bir gerekçe belirtilmemiştir. Araştırma, örnekleme yer alan okul öncesi kadın öğretmenleri ile sınırlı tutulmuştur.
- Araştırmadan elde edilen veriler Uysal (1998) (11) tarafından geliştirilen “Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği” isimli 67 maddeden oluşan ölçek ve Kişisel Bilgi Formundan elde edilen bilgilerle sınırlıdır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu başlık altında, araştırmanın kavramsal çerçevesi ele alınmıştır. Kavramsal çerçeve kapsamında ilk olarak; çocuk istismarı ve ihmalinin tarihçesi, kavramsal boyutu ve tanımı, görülme sıklığı, sınıflandırılması, risk faktörleri, ihmal ve istismarın önlenmesi, yasal boyutu, çocuğun psiko-sosyal gelişimi üzerindeki etkileri ve koruyucu önlemler ele alınmıştır. İkinci adımda ise çocuk ihmali ve istismarı konusunda yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

2.1. Çocuk İhmali ve İstismarının Tarihçesi

Çocuğa yönelik kötü muamele geçmişte var olan, bugün de varlığını devam ettiren önemli bir toplumsal sorundur (12). Sorunun çözümü için ulusal ve uluslararası boyutta önemli çalışmalar yapılsa da bu çalışmalar, henüz istenilen düzeye ulaşamamıştır (13). Çözümün en önemli ayaklarından birini, çocuğun -öncelikle okul öncesi eğitim olmak üzere- eğitim sistemine katılması oluşturmaktadır (14)(15).

Çocuklara yönelik kötü muamele ile ilgili tarihsel sürecin bilinmesi, konunun daha iyi bir şekilde anlaşılmasına yardım edecektir. Çocuk ihmali ve istismarı konusu, tarihsel süreç içerisinde çok uzun yıllar varlığını devam ettirmesine karşın yıllarca görmezden gelinmiş ve bu konunun üzerinde konuşulmamıştır (16). Çocuğun kimliği ve kişiliği konusundaki anlayışın değişmesi ve yeni anlayışın öne çıkması 18. ve 19. yüzyıllarda meydana gelmiştir. Bu yeni anlayış; çocuklarla ilgili yapılan çalışmaların artması, yeni fikirlerin ve değerlendirmelerin de ortaya çıkmasını sağlamıştır (17).

Yetişkinler tarafından çocuğun ihmali ve istismarı, insanlık tarihi kadar eski bir zamana uzanmaktadır. Bu konuda yeni olan şey ise ihmal ve istismar olgularının 1960 yılından beri sistematik olarak ele alınabilmesi ve karmaşık sebeplerinin bilimsel şekilde ortaya konulmasıdır (18).

Çocuğa yönelik istismar konusuna ilk olarak 1700'lerde bir avukatın; hapisteki suçluların ne kadarının çocuğa yönelik suç işlemesi sebebiyle ceza aldığını merak etmesi sonucu dikkat çekilmiş ve çalışmasından elde ettiği bulgular, çocuk istismarı kavramının tanımlanmasına zemin hazırlamıştır (19).

Çocuk istismarı tanımı ilk kez 1860'da Paris Tıp Akademisinde görevli Fransız bir hekim olan Tardieu tarafından yapılmıştır. İstismara uğrayan çocuğun beyin

yüzeyinde kanama olduğunu tespit eden Tardieu; çocuk istismarının türlerini fiziksel, duygusal ve cinsel istismar olarak tanımlamış, istismarın çocuklarda fiziksel ve ruhsal bozukluklara neden olacağını ifade etmiştir (20).

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) hukuksal boyutta çocuk istismarına ilişkin kayıtlara geçen ilk olgu, 1874 yılında gerçekleşmiştir. 8 yaşındaki bir kız çocuğunun üvey annesi tarafından dayaa maruz kalması neticesinde, üvey anneye 1 yıl hapis cezası verilmiştir. Bu olaydan 8 ay sonra çocuğun avukatı E. Gerry tarafından ilk çocuk koruma derneği kurulmuştur (17).

Amerika'da çocuk radyolojisi uzmanı olan Caffey; 1946 yılına subdural kanama ve uzun kemiklerinde kırıklar olan bebekler konusunda bildirimde bulunmuştur. Fakat bu durumun nedenini istismar ile değil küçük kazalar ile ilişkilendirmiştir (20).

Kempe ise 1961'de "Hırpalanmış Bebek Sendromu" tanımını literatüre kazandırmıştır. Bu makale, çok uzun bir süre boyunca görmezden gelinen çocuklara yönelik suiistimalin; kamuoyunda konuşulması ve tartışılmasını sağlamıştır (21). Kempe'nin tanımladığı, çocuğun kol ve bacaklarındaki kırıklar ve kafa travmaları ile ortaya çıkan bu sendrom; zaman içerisinde yeni çalışmaların da eklenmesiyle "istismar" adını almış ve pek çok boyutuyla incelenmeye başlanmıştır (22). Garbarino ve Gilliam; 1980 senesinde çocuğa yönelik her türlü zararlı ve uygunsuz davranışın özellikle uzmanlarca tespit edilmesinin gerekliliğini ifade etmişlerdir (19).

Çocuk istismarı tarihinin çok eski olmasına karşın bunun dünyada bir sorun olarak ele alınması ve bu yönde çalışmaların yapılmaya başlanmasının neredeyse 100 yıllık bir geçmişi vardır. Ülkemizde ise bu yönde yapılan çalışmaların henüz başlangıç aşamasında olduğu söylenebilir. Geçmişe kıyasla dünyada ve ülkemizde çocuk istismarını önlemeye yönelik çalışmalar artış göstermesine rağmen, maalesef istismar vakalarının artarak devam ettiği görülmektedir (22, 23).

2.2. Çocuk İhmal ve İstismarının Kavramsal Boyutu ve Tanımı

Çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili sorunlar yıllarca toplumdan topluma farklılık göstermiştir. Yıllar içerisinde istismar vakalarının görülme sıklığında artış kaydedilmesine rağmen halen bu sorun, yeterli düzeyde bir çözüme kavuşmamıştır. İstismar ve ihmal konusunda çözüm bulunabilmesi için öncelikle istismarın ve ihmalin

ne olduğunun tanımlanması, istismarın belirtileri ve bu durumun çocuğun üzerindeki etkisinin bilinmesi ve incelenmesi gerekmektedir (22).

Herhangi bir davranışın ihmal ve istismar olarak değerlendirilebilmesi; içinde yaşanılan toplumun değer yargıları, kabul edilen ahlaki yapısı, aile içi ilişkileri, inançları ve o toplum ya da ailede çocuğa yüklenen anlam veya değer ile ilişkilidir (18).

Çocuk ihmali ve istismarı, gerek toplumsal kurallar gerekse meslek uzmanları tarafından uygunsuz veya hasar verici olarak tanımlanan; anne, baba veya bakım veren bir yetişkin tarafından çocuğa yöneltildiğinde, çocuğun gelişimini kısıtlayan/engelleyen eylem ve eylemsizliklerin tümü olarak tanımlanmaktadır. Çocuklara yönelik bu tür eylem ya da eylemsizlikler; onların ruhsal, cinsel, fiziksel veya sosyal yönden zarar görmesiyle neticelenmekte, çocukların sağlığını ve güvenliğini tehlikeye sokmaktadır (18, 24). Yapılan davranışın yetişkin tarafından bilinçli bir biçimde yapılması ya da mutlaka çocuk tarafından algılanması gerekmemektedir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 1. Maddesinde; “çocuklara uygulanan yasalar çerçevesinde daha önce reşit olunmadıkça, 18 yaşından küçük herkesin çocuk olduğu” kabul edilmektedir (18).

Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde “ihmal” kelimesi, “Gereken ilgiyi göstermeme, boşlama, savsaklama, savsama, önem vermeme” şeklinde tanımlanırken istismar kelimesi, “Birinin iyi niyetini kötüye kullanma, sömürme” olarak tanımlanmaktadır (25).

Dünya Sağlık Örgütü; 1985 yılında yaptığı toplantıda, çocuk ihmali ve istismarını, toplum veya toplumdaki bireyler tarafından gerçekleştirilen, bilerek veya bilmeyerek çocuğun sağlığı ile ilgili psikososyal ve fiziksel gelişimini olumsuz biçimde etkileyebilen davranışlar şeklinde tanımlamıştır (26).

Çocuğun istismarı; farklı bilim dalları tarafından ele alınan ve incelenen bir konu olmuştur. Bu nedenle geçmişten günümüze kadar farklı şekillerde tanımlanmış ve hakkında tek bir tanım yeterli görülmemiştir. Yapılan tanımlarda her bilim dalı, çocuk istismarının farklı boyutlarına odaklanmıştır. Bazı tanımlarda istismara uğrayan çocuktaki zararın derecesi ağırlıkta iken bazılarında niyet ön plana çıkmaktadır. Bu sorunun toplumdan topluma ya da kültürden kültüre değişen özellikleri olduğu için

sorunla ilgili olarak evrensel bir tanımın yapılması neredeyse mümkün olmamaktadır (27).

2.3. Çocuk İhmal ve İstismarının Görülme Sıklığı

Amerikan Çocuk Koruma Servisleri (Child Protective Services) tarafından 2011 yılında çocuk ihmal ve istismarı mağduru çocuk sayısının 681.000 olduğu tespit edilmiştir. Genel itibariyle mağdurların %78,5'inin ihmal mağduru olduğu, yaygın karşılaşılan kötü muamelenin ise cinsel istismar (%9,1) olduğu görülmüştür. Araştırmalara göre, çocuğa yönelik istismarın sıklığı Almanya'da bin kişide 15, İngiltere'de bin kişide 13,6 ve Hollanda'da ise bin kişide 4,9 olarak tespit edilmiştir (28). İran'da yapılan başka bir çalışmada, araştırmaya katılanların %66'sının istismar türlerinden en az birine maruz kaldığı bildirilmiştir. İhmal ve istismarın görülme prevalansı ise; %5'i fiziksel istismar; %60,1'i duygusal istismar ve %38,3'ü ihmal olarak saptanmıştır (29).

Çocuk ihmal ve istismarı konusunda yapılan ve dünya genelinde çocuğa kötü muamelenin sıklığının incelendiği bir meta analiz çalışmasında; fiziksel istismarın %22,6, duygusal istismarın %36,3, cinsel istismarın %12,7, fiziksel ihmalin %16,3 ve duygusal ihmalin ise %18,4 olduğu tespit edilmiştir. (30). Ülkemizde ulusal bir veri tabanının bulunmaması ve konuyla ilgili Türkiye genelini kapsayan bir yaygınlık çalışmasının yapılmaması nedeniyle çocuk ihmal ve istismarının sıklığına ilişkin henüz net bir bilgi bulunmamaktadır. Ülkemizde yapılan çalışmalarda, sonuçlar örneklem özelliğine göre değişmektedir. Bu bağlamda çocuklara yönelik fiziksel istismar oranı % 21,8-57,0 duygusal istismar oranı %53,6-59,8 ve cinsel istismar oranı ise %6,4-28,2 arasında değişmekte olduğu görülmektedir (31). Ülkemizde TÜİK'ten elde edilen verilere dayalı olarak, çocuğa yönelik istismar olgularının yıllara göre dağılımı Tablo 1'de gösterilmiştir (32).

Tablo 1: Türkiye'de Çocuğa Yönelik İstismar Olgularının Yıllara Göre Dağılımı

	2014	2015	2016
Fiziksel İstismar	74,087	76,237	83,607
Duygusal İstismar	5,019	5,613	6,995
Cinsel İstismar	11,095	12,689	16,877

Tüm dünyada olduğu gibi benzer şekilde ülkemizde de çocuk ihmali ve istismarı vakalarında artış gözlenmektedir (33). Çocuk ihmali ve istismarının görülme sıklığının azaltılması; hem çocuklar için hem de toplum için fayda sağlayacak ahlaki zorunluluktur (34).

Ülkemiz ve ülkemiz gibi geleneksel yapının sosyal alanda etkisinin güçlü olduğu ülkelerde, bilhassa çocuğa ve kadına yönelik şiddete ilişkin veri tabanı oluşturmak nispeten daha zordur. Bunun başlıca sebeplerinden biri, ailede yaşanan problemlerin arkadaş ya da yakın akrabasının dışına çıkarılmaması konusunda daha tutucu bir durum sergilenmesidir. Söz konusu olan aile içinde şiddet ve istismar olduğunda bu konu, ailenin mahremi olarak görülmekte ve bu nedenle aile içi sorunlar, dışarıdan gelecek destek ve yardımdan mahrum kalınarak aile içinde çözülmeye çalışılmaktadır (23).

2.4. Çocuk İhmal ve İstismarının Sınıflandırılması

Literatür incelendiğinde, istismarın çeşitli türlerinin olduğu görülmektedir. Çocuğa yönelik istenmeyen davranışlara ilişkin bilgiler artış gösterdikçe, bu davranışların birden fazla başlık altında toplandığı görülmüştür. Bu bağlamda çocuk istismarı; cinsel, fiziksel ve duygusal istismar olarak isimlendirilirken, çocuk ihmali ise fiziksel ve duygusal ihmal olarak isimlendirilmektedir (18, 35).

2.4.1. Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar; çocuğun sağlığını bozacak mahiyette ve çocuğun gelişimini olumsuz etkileyecek, çocuğa yönelik her türlü fiziksel müdahaleyi kapsamaktadır (36). Çocuğa tokat atma, çocuğu itme, ısırma, çocuğa bir cisimle vurma, tekme atma, çocuğun kemiklerinde kırığa neden olma, çocuğu evden kovma ve onun ölümüne neden olma gibi olumsuz davranışlar, fiziksel istismara örnek olarak verilebilir (37).

UNİCEF tarafından fiziksel istismar; çocuğa acı veren, kazara olmayan, yasaklanan, çocuğun büyüme ve gelişiminde sürekli zarara neden olabilecek şiddet eylemleri şeklinde tanımlanmıştır. Diğer istismar türleri içerisinde tespit edilmesi ve tanımlanması en kolay istismar türü fiziksel istismardır. Bu istismar türünün süresi ne kadar uzun olur ise, çocuk o kadar zarar görür ve istismarı durdurmak o kadar zorlaşır (18). Fiziksel istismara uğrayan çocuklarda; ekimozlar, kırıklar, yanıklar, kafa travmaları, karın travmaları ve gelişme geriliği bulgularından bir ya da birkaçı görülebilir (18).

Çocuğa yönelik kasıtlı fiziksel şiddet uygulamalarından en yaygın olanı, çocuğa uygulanan fiziksel cezalardır. Dünya genelini kapsayan araştırma sonuçları, çocukların %80-98' inin fiziksel cezaya maruz kaldığını ve çocuğa yönelik ceza uygulamalarının üçte birinde alet kullanıldığını ortaya koymaktadır. Dünya çocuklarından fiziksel cezaya karşı yasalar tarafından korunanların oranı sadece %2,4'tür. Neredeyse 30 ülkede çocuğun sopayla dövülmesi ya da kamçılanması gibi fiziksel uygulamalara ülkenin yasaları veya ceza sistemleri izin vermektedir (38).

Çocuğun bakımıyla yükümlü kişilerin fiziksel cezalandırma yöntemlerine yönelmeleri, fiziksel istismarın ortaya çıkmasında önemli bir risk faktörüdür. Bu yöntem, çocuğun fiziksel zararıyla sonuçlanacağı durumda fiziksel istismarı ortaya çıkarmaktadır (39). Fiziksel istismarın tanımı her ne kadar fiziksel olarak görülen zararlar açıklanıyor olsa da, bu tür bir istismarın etkilerini yalnızca bedensel yaralanmalarla açıklamak mümkün görünmemektedir. Çünkü çocuğun maruz kaldığı fiziksel zarara çoğu kez zihinsel, duygusal, sosyal ve psikolojik sıkıntılar da eşlik etmektedir (40).

Fiziksel istismara uğrayan çocuklarda ortaya çıkan davranışlardan bazıları; iletişim sorunları, asosyal davranışlar, güvensizlik, öfke nöbetleri ve duygusal donukluktur. Bununla birlikte şiddete uğrayan bir çocuk, sorunlarının çözümü için şiddeti bir yol olarak görebilmektedir. Fiziksel ihmal ve istismara uğrayan çocuklarda gelişimsel sorunların yanı sıra öğrenme güçlükleri ve akademik başarısızlıklar da sıkça görülmektedir. Fiziksel istismarın çocuk üzerindeki diğer bir olumsuz sonucu ise bu çocukların gelecekteki yaşamlarında şiddet uygulayan ebeveynlere dönüşme olasılıklarının yüksek olmasıdır (24).

Çocuklara yönelik şiddetin önlenmesi için öncelikle risk etmenlerinin bilinmesi gerekmektedir. Şiddete maruz kalma riskinin en fazla olduğu gruplar içinde; kimsesiz çocuklar, engelli çocuklar, yerli halkların veya diğer azınlık grupta kalanların çocukları, sokakta yaşayan çocuklar, kurum korumasında ya da cezaevlerinde kalan çocuklar ve kendi ülkelerinde yerlerinden edilmiş çocuklar yer almaktadır (38).

Çocukların şiddetten ve fiziksel istismardan korunması için öncelikle pozitif etmenler belirlenmelidir. Çocuklar şiddet konusunda çoğu zaman esneklik göstermekte ve bunu ifade etmekten kaçınmaktadır. Bu nedenle çocuk ve ebeveyn arasında kuvvetli ilişkiler kurulmalı, çocuğa ailede şefkat gösterilmeli ve güven verilmelidir. Şiddetin

önlenmesinde diğer bir unsur hükümetlerin bu amaçla oluşturacakları uzun vadeli planlamalardır. Çocuğa yönelik fiziksel istismar konusunda hükümetler; kanıta dayalı program ve politikaları benimsemeyi bir görev kabul etmelidir (38).

2.4.2. Duygusal İstismar

Duygusal istismar; çocuğun çevresindeki yetişkinlerin çocuğun yetenek ve becerilerinin üstünde beklenti ve istekte bulunmaları, saldırgan davranışları, aşağılamaları, çocuğu devamlı eleştirmeleri, çocuğun ilgi ve sevgi ihtiyaçlarını yeterli düzeyde karşılamamaları, çocuğu yıldırmaları, reddetmeleri, küçümsemeleri, çocuğa değer vermemeleri ve çocukla alaylı konuşmaları vb. gibi davranışların bir sonucu olarak çocuğun algıladığı duygusal durum olarak tanımlanmaktadır. Duygusal istismar, yalnız başına görülebileceği gibi cinsel ve fiziksel istismar durumlarıyla beraber de görülebilmektedir (41).

Çocuğun fiziksel, duygusal, zihinsel ve ruhsal gereksinimlerinin karşılanmaması, sahip olduğu imkânlardan yoksun bırakılması, psikolojik ve duygusal ihtiyaçlarının görülmemesi ve çocuk yokmuş gibi davranılması vb. davranışlar, duygusal istismara örnek olarak verilebilir (42).

Duygusal istismar ve aile özellikleri arasında bir ilişki bulunmaktadır. Çocuğun yetiştirilme stili bu bağlamda önem taşımaktadır. Demokratik bir tutuma sahip olmayan, aşırı baskıcı, aşırı ilgisiz veya tutarsız bir tutuma sahip bir aile; çocuğun duygusal ihmal ve istismar riskini artırmaktadır (42).

Sosyal ve kültürel yapı duygusal istismarda önemli rol oynamaktadır. İşsizlik, yoksulluk, suçluluk ve fiziki koşulların kötü olması risk faktörlerindendir. Diğer risk faktörleri ise; özürlü veya istenmeyen çocuk, deneyimsiz, yetersiz ya da baskın ebeveynlik, aile içi şiddet, madde bağımlılığı, boşanmış aile, düşük benlik saygısı, psikolojik sorunlar, stres ve intihar girişimleri olarak sıralanabilir (43).

- Duygusal istismarın kısa ve uzun vadeli sonuçları olabilmektedir. Duygusal istismarın uzun vadeli sonuçları aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir (44).
- Duygusal durumun veya hayata bakışın kötü olması, düşük benlik saygısı, depresyon, anksiyete ve intihar düşüncesi ya da intihar girişimi olmak üzere içsel düşünceler.

- Duygusal açıdan istikrar göstermeme, duygusal tepkisizlik, sınırda kişilik bozukluğu, yetersiz dürtü kontrolü, öfke, beslenme bozuklukları ve madde kullanımının da dâhil olduğu duygusal sağlık.
- Bağlanma sorunları, anti sosyal davranışlar, düşük sosyal beceri, duygudaşlık düzeyinin düşük olması, kendini izole etme, cinsel uyumsuzluk, uyumsuzluk, saldırganlık, bağımlılık, şiddet ve suçluluk.
- Öğrenme bozuklukları, akademik başarının düşük olması ve ahlakî aklın bozulması.
- Gelişim geriliği, somatik şikâyetler, kötü yetişkin sağlığı ve yüksek mortalitenin de eşlik ettiği fiziksel sağlık.

İstismarın türleri arasında kesin bir ayrım yapılabilmesi çok zordur. Bu sebeple cinsel ve fiziksel istismarın olduğu yerde duygusal istismar da bulunmaktadır. Bununla birlikte fiziksel istismar ve ihmalin olduğu vakaların %90'ında ihmal ve duygusal istismarın olduğu saptanmıştır. Duygusal istismar kolaylıkla ortaya çıkartılamadığından, bunun istatistiksel olarak görülme oranlarının gerçeği yansıttığını söylemek oldukça zordur (24).

2.4.3. Cinsel İstismar

Bir yetişkinin ya da yaşça büyük başka bir çocuğun, kendi cinsel tatminini sağlayabilmesi için, kanunen rıza yaşında olmadığı kabul edilen çocuğa yönelik tüm davranışları cinsel istismar olarak kabul edilmektedir (45).

Yaşı küçük ve psiko-sosyal bakımdan gelişimi henüz tamamlanmamış olan bir çocuğun, cinsel uyaran olarak yetişkin tarafından kullanılması, cinsel istismar olarak tanımlanmaktadır. Çocuk istismarı çeşitleri içerisinde tespit edilmesi en zor istismar türüdür. Cinsel istismar; teşhircilik, genital bölgelere dokunma, röntgencilik ve pornodan ırza geçmeye kadar geniş bir alandaki davranışların bütünüdür. Fiziksel istismara göre gelişmiş ülkelerde en fazla rastlanan istismar türü, cinsel istismardır. Ayrıca, cinsel istismarın mutlaka şiddet içermesi de gerekmemektedir (18).

Cinsel istismar olgularının önemli bir bölümünde fiziksel bulguya rastlanmamaktadır. Ancak fiziksel bulgular cinsel istismarın anlaşılabilmesini

kolaylaştırmaktadır. Cinsel istismar olgularında idrar yolu enfeksiyonları, altını ıslatma, dışkı kaçırmaya, vajina ya da anüs bölgesinde yırtık, çizik ve diğer hasarlar; göğüsler, karın ve bacaklarda yaralanmalar sık karşılaşılan fiziksel bulgulardır. Cinsel istismarın anlaşılması, çeşitli davranışsal bulgulara ortaya çıkmaktadır. Çocuğun gelişim dönemine uygun olmayan cinsel davranışları ve konuşmaları, uygun olmayan dokunma ve sürtünme davranışları, uyuma ve yeme bozuklukları, mastürbatif eylemler, içine kapanma, riskli cinsel davranışlar ve hatta intihar girişimi riskinin arttığı davranışlar cinsel istismarın davranışsal bulgularındandır (42).

Cinsel istismar vakaları incelendiğinde, istismarı yapanın çoğunlukla çocuğu tanıyan, bilen, güvenilen bir kişi olduğu; istismarcının cinsiyetinin erkek, mağdurun ise kız olduğu görülmektedir. Fakat kimi vakalarda cinsel istismarı yapanın ya da mağdurun kız veya erkek olduğu da bilinmektedir (24).

Çocuğun cinsel istismarı; çocuğun ailesi (ebeveyn, kardeş) ile amcası, dayısı, halası, teyzesi, dedesi ve kuzeni gibi uzak aile bireyleri, çocuğa bakmakla yükümlü kişiler, öz-üvey ilişkisi içinde bulunduğu kişiler, aile yakını olarak kabul edilenler, koruyucu aile ya da evlatlık edinimi ile çocuğun ailesi olan kişiler tarafından gerçekleştirilmişse bu istismar olayı ensest adını almaktadır (46).

Çocuğa cinsel istismar olgularında faillerin kullandıkları metotlar aşağıda açıklanmıştır (47).

- Henüz gelişimini tamamlamamış çocuğu zorlayarak, ona baskı kurarak ve onu tehdit ederek, onun korku zaafını kullanmak.
- Çeşitli gerekçelerle şantaj yapmak.
- Çocuklara hediye alarak veya lüks ve gösteriş ile kandırarak onları ikna etmek.
- Çocuğun şefkat, ilgi ve sevgi vb. ihtiyaçlarını suiistimal etmek.
- Çocuğun çevresindeki kişilere olan güven duygusunu kötüye kullanarak çocuğa zarar vermek.
- Çocuğun fiziksel, duygusal ve zihinsel bakımdan kendi kendisine yetememe durumunu ve bir yetişkine olan bağımlılığını kullanmak.

- Arkadaş edinme konusunda sorun yaşayan bir çocuğun bu ihtiyacını kötüye kullanmak.
- Fuhuş sektörünün eline düşmüş bir çocuğu para karşılığında cinsel haz için kullanmak.

Tablo 2: Cinsel İstismarda Doğru -Yanlış Tablosu

YANLIŞ	DOĞRU
Cinsel istismar çocuk tarafından uydurulmuş, hayal ürünü olabilir.	Genellikle bu konuda yalan söylemezler, ilk kural böyle bir konuda çocuğa inanmaktır.
Potansiyel kurbanlar evden kaçmış, sokak çocukları, küçük şirin kız çocukları, ihmal edilmiş çocuklar.	Her sosyokültürel gruptan her yaştaki erkek ve kız çocuk olabilir.
Sokaklar, parklar, karanlık ve izbe alanlar, genel tuvaletler.	Ev, okul, ev-okul arası yollar, çocuğun yaşadığı yakın çevresi.
İstismarcılar genellikle yaşlı ve yabancı erkekler, sokaklardaki serseriler.	%80-95’inde 20-40 yaş arası, kurban tarafından tanınan, evli ve çocuklu erkekler.

Kaynak 48’den alınmıştır.

Çocuk istismarına ilişkin doğru-yanlış tablosu olan Tablo 2 incelendiğinde, toplumdaki bireylerin istismarın ortaya çıkışı ve istismar olgularında kimi zaman yanlış bilgi ve tutum için olduğu kanaatine varılabilir. Katz ve Hamama (2013) (49) özellikle çocuğun cinsel istismarı konusunda toplumda yanlış bilgi ve inanışların olduğunu ifade etmiştir. Örneğin, özellikle kız çocukların; özgüveni olmayan veya yaramaz çocukların istismara uğrama riskinin diğer çocuklara göre daha yüksek olduğuna inanılsa da çocuğun görüntüsünün istismar için bir risk olmadığı bilinmektedir. Nitekim literatür incelendiğinde; fiziksel, zihinsel ya da gelişimsel sorunu bulunan, daha kolay boyun eğen, sosyal bakımdan yalnız, yetişkinleri etkilemeye çalışan, ilgiye ihtiyaç duyan, fiziksel olarak çekici ve erken dönemde cinsel olgunluğa erişen çocukların cinsel istismarla karşılaşma risklerinin daha yüksek olduğu iddia edilmiştir. Bunlarla birlikte daha çekingen, daha sakın ve özellikle "hayır" diyemeyen çocukların bir istismar tehdidi hissettiğinde yardım istemeyi ve kaçmayı başaramayabilecekleri belirtilmektedir.

Çocuğun cinsel istismardan korunmasında alınacak önlemlerden ilki; çocuğun davranışlarının değiştirilmesi ve konuyla ilgili çocuğa bilgi verilmesidir. Çocuğa özel

bölgelerinin öğretilmesi, iyi ve kötü dokunuşun ne olduğunun anlatılması, vücudunun ona ait olduğu ve kötü dokunuşlara karşı nasıl korunacağını öğretmek cinsel istismarın önlenmesinde kritik rol oynamaktadır. Ancak bu şekilde çocuklar, kendilerini cinsel istismardan koruyabilir ve herhangi bir tehditle karşılaştıklarında nasıl ve kimlerden yardım isteyebileceklerini bilirler. Çocuğun istismarının önlenmesi konusunda diğer bir önemli husus; sağlıklı ebeveyn-çocuk ilişkisi ve çocuğun yabancılarla ilişkisinde sınırların öğretilmesidir. (50).

Çocuğa yönelik cinsel istismar; sebepleri bakımından karmaşık, uzun ve kısa vadede çocuğun psikolojisini, hayat kalitesini ve yaşamdan doyumunu olumsuz etkileyen ciddi bir sosyal sorundur. Cinsel istismarın çocuk üzerinde yıkıcı etkileri bulunmaktadır. Bu etkiler, yıllar boyunca çocuğun yaşamını etkilemektedir. Cinsel istismarın çocuk üzerindeki yıkıcı etkilerinden öne çıkan 4 başlık aşağıda açıklanmıştır (51).

Zedelenmiş Cinsellik: Cinsel istismara maruz kalmak; çocuğun cinsel duygularının ve cinsel tutumlarının normalden sapmasına sebep olur. Özellikle çocuğun birden çok kez istismara maruz kalması; cinselliğe ilişkin gelecekte olumsuz tutum almasına, kendi bedenini kirli görmesine, ahlak karmaşası yaşamasına, beden imajının bozulmasına ve benlik saygısını yitirmesine yol açmaktadır. Çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kalanların yetişkinlik yıllarında cinsel problemlerle yüz yüze kaldığı bilinmektedir (51).

Güven Duygusunun Zedelenmesi: Küçük yaştakiler çoğu kez tanıdığı, güven duyduğu, ailelerindeki ya da yakın çevrelerindeki bir yetişkin tarafından cinsel istismara maruz kalmaktadır (52). Bu şekilde güven duyulan ve sevilen bir kişi tarafından istismara uğramak; çocuğun güven duygusunun derinden zedelenmesine neden olmaktadır (51).

Güçsüzlük ve Çaresizlik: Çocuğun iradesi ve isteği dışında bir istismara maruz kalmış olması ve bunu engellemeye gücünün yetmemesi, kendisini çaresiz ve güçsüz hissetmesine neden olacaktır. İstismarın tekrar ettiği durumlarda bunu engellemeyi başaramaması, hissettiği olumsuz duyguların daha fazla derinleşmesini, başarabilmesi (güvendiği birine anlatmak ve yardım istemek) ise bu olumsuz duyguların üstesinden gelmesini sağlayacaktır. Ancak yardım istenen yetişkinin çocuğa inanmaması, öfke,

korku, endişe, kâbuslar ve psikosomatik vb. belirtilerin ortaya çıkma olasılığını artıracaktır (51).

Damgalanmak: Etiketlenmek; istismara maruz kalan çocuğun dünyasında kalıcı olumsuz etkilere neden olmaktadır. Bunun bir sonucu olarak; suçluluk, kirlenmişlik, utanç gibi olumsuz duygular çocuğun benliğine yerleşir. Toplumun, ebeveynlerin ve aile çevresinin çocuğu ayıplamaları ve çocuğa suçluluk duyurmaları çocukta damgalanma duygusunu güçlendirmektedir (53).

2.4.4. Çocuk İhmali

Çocuk ihmali, istismar olarak kabul edilmektedir. Çocuk ihmali; çocuğun beslenmesi, barınması, sağlığı, giyimi, korunması ve gözetimi gibi yaşamsal ihtiyaçlarının çocuğun bakımıyla yükümlü bireyler tarafından karşılanmamasıdır. Daha geniş anlamda ise çocuğun ihtiyaçlarının eğitim, sağlık, sosyal yardım ve güvenlik kurumlarınca karşılanmamasıdır (9).

Çocuk ihmali, çocuğun bakımıyla yükümlü kişiler tarafından sağlık, beslenme, barınma, giyim ve korunma vb. temel gereksinimlerinin karşılanmaması olarak tanımlanmaktadır. Çocuk istismarı türleri içerisinde en sık karşılaşılan istismar türü olmasının yanında ağır yaralanma ya da ölümle sonuçlanma ihtimali düşüktür. Uzun zamanda ortaya çıkması ve tanısının nispeten daha soyut olması nedeniyle gözden kaçırılma ihtimali daha yüksektir. Her ne kadar çocuğun üzerinde fiziksel anlamdaki etkisi daha az olsa da, çocuk üzerinde oluşturduğu hasar diğerlerinden farklı değildir (48).

Okul çağındaki çocuklar için duygusal istismarın göstergelerinden birisi, çocuğun eğitiminin aksamasıdır. Okula gitme yaşındaki bir çocuğun okula kaydının yaptırılmaması önemli bir eğitim ihmali olup, bu durum kız çocuklarında daha fazla görülmektedir. Çocuğun devamsızlık yapmasının umursanmaması, okul toplantılarına gidilmemesi, çağrıldığında ebeveynin okula gitmemesi, ebeveynin çocuğun eğitimi ile ilgili bilgileri bilmemesi ve özel eğitime ihtiyacı olan çocuğa bu eğitimin aldırılmaması bu grupta yer alan istismarın örneklerindendir (54).

Çocuk ihmali ve istismarı kavramları sıklıkla birbiriyle karıştırılmakla birlikte istismar aktif; ihmal ise pasif davranışlardan oluşması noktasında birbirinden

ayrılmaktadır (33). İhmal, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal olmak üzere iki kategoride ele alınmaktadır. Fiziksel ihmal; nispeten daha kolay belirlenebilirken, duygusal ihmale uğrayan çocuk, dışarıdan yüzeysel olarak iyi bakıldığı izlenimi verebilir (55). Bir olayda istismarın olduğunun söylenebilmesi için olayın kasıtlı olması, tekrar etmesi, çocuğun zihinsel, fiziksel ve sosyal yönden gelişimi ve sağlığını olumsuz biçimde etkilemesi gereklidir (33). Çocuk ihmalinin tespit edilmesi kimi zaman zor olsa da aşağıdaki durumlardan bir ya da birkaçı ile karşılaşılması halinde ihmalden kuşkulandırılması gerekmektedir (32).

- Çocuğun kirli, bakımsız ve hava koşullarına uymayan kıyafetler giymesi,
- Çocuğun herhangi bir sebebe bağlanamayan büyüme geriliğinin olması,
- Çocuk hakkında yöneltilen sorulara ailenin yanıt verememesi,
- Çocuğun zehirlenmesi, kaza geçirmesi ya da silahlı yaralanmaya uğraması,
- Çocuğun çevresinde sigara ve alkol gibi maddelere bağımlılığı olanlar ve çocuğun bu maddeleri kullanmaya maruz bırakılması,
- Çocuğun içine kapanık olması, iletişim sorunları yaşaması, tekrarlayan hareketlerinin olması,
- Çocuğun öğrenme güçlüğüne sahip olması ile zihinsel gelişim geriliğinin bulunması,
- Çocuğun zorunlu eğitim döneminde bulunmasına rağmen okula gidemiyor olması,
- Çocuğun sağlık kurumuna başvuruda gecikmesi ya da hiç başvuru yapmamış olmasıdır.

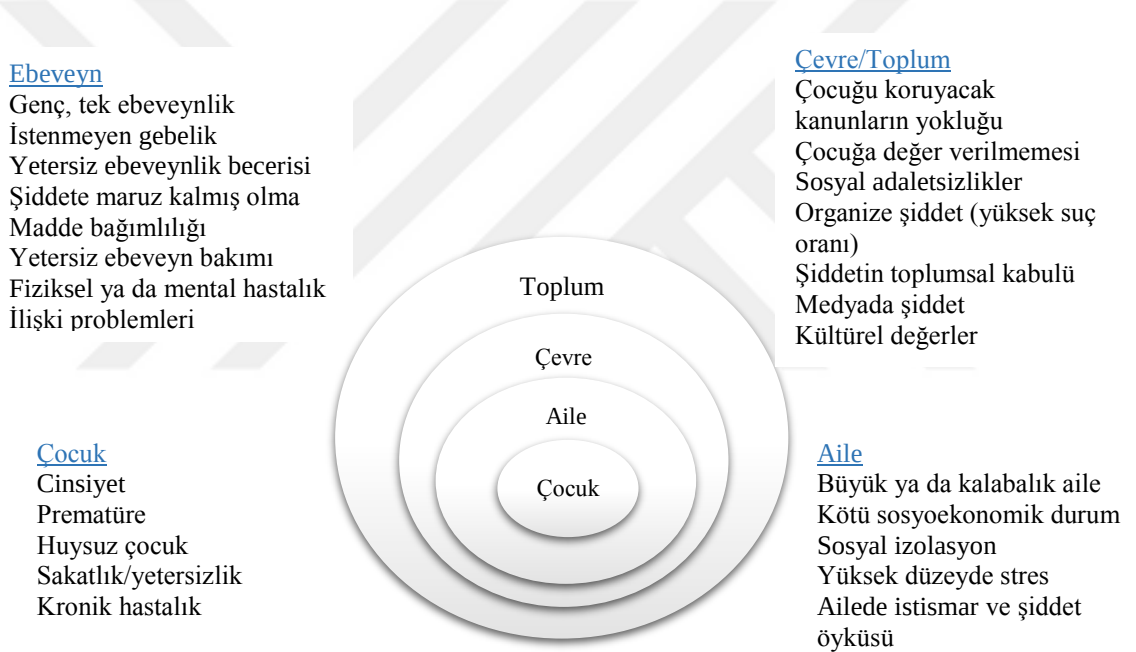
Bir istismar olgusunun istismar türleri arasında ihmal olup olmadığının tespit edilmesi için kullanılan iki ölçü vardır. Bunlardan biri sosyo-ekonomik düzey, diğeri ise göstergelerin sürekliliğidir. Bu bağlamda, bir çocuğun belirli aralıklarla ve uzun süreli gözlenmesi ihmal konusundaki belirtilerin ne düzeyde ve ne sıklıkla ortaya çıktığının tespit edilmesi için gereklidir. Şüphesiz ki yapılan bu gözlemde, o çocuğun ailesinin de içinde olduğu sosyo-ekonomik düzey dikkate alınmalıdır (54).

2.5. Çocuk İhmal ve İstismarı İçin Risk Faktörleri

Çocuk ihmal ve istismarı; karmaşık ve sonuçları bakımından travmatik boyutları olabilen ciddi ve sosyal bir problemdir. Hayatın kaybedilmesine dahi neden olan bu problem, mağdurların fiziksel ve psikolojik olarak travma yaşamasına neden olmakta ve ilerleyen durumlarda ise her yönden (fiziksel, psikolojik ve ekonomik vb.) ağır kayıplar ortaya çıkarmaktadır (56).

Djeddah, Facchin, Ranzato ve Romer (2000) (57) çocuk istismarına yönelik faktörleri aile, birey, toplum, toplumsal ve kültürel değerler olarak ele almıştır. Çocuk ihmal ve istismarında rol oynayan etmenler Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1: Çocuk İhmal ve İstismarında Rol Oynayan Etmenler (57)

Çocuk ihmal ve istismarı için risk faktörleri aile, çocuk ve toplum düzeyinde ortaya çıkan çeşitli faktörlerden oluşmaktadır. Çocuk istismarının ortaya çıkma sebeplerini açıklamak için ileri sürülen ekolojik model, tüm istismar çeşitlerinin başlangıcını değerlendiren interaktif ve karmaşık bir süreçtir. Bu modelin çocuk istismarı risk etmenlerinin birbiri ile etkileşim içinde olduğu risk düzeyleri aşağıda açıklanmıştır (32).

Ülkemizde çocuğa yönelik ihmal ve istismarın nedenleri incelendiğinde; göçler, nüfus artışı, kötü sosyoekonomik düzey, dayanın günlük yaşamda var olması ve kültürel

algıda normal karşılanması ile toplumun kapalı toplum özelliklerine sahip olması ilk başta gelen nedenlerden bazıları olarak sıralanabilir. Bu sayılanlara gelir dağılımında adaletsizlik, eğitim yetersizliği, nüfus artış hızı, atıl iş gücü, işsizliğin artışı, nüfusun büyük kısmının hala kırsalda çalışması vb. eklendiğinde çocuğa yönelik istismarın arttığı belirtilmektedir (56).

2.5.1. Aileden Kaynaklanan Riskler

Çocuk ve çocuğun yaşadığı ortama ilişkin faktörlerin, çocuğun istismara maruz kalma riskini artırdığı bilinen bir gerçektir. Çocuk ihmali ve istismarı konusunda yapılan psikolojik ve sosyolojik çalışmalar, ailenin çocuğa yönelik kötü muamelenin ortaya çıkmasında önemli rol oynadığını ortaya koymaktadır. Aile, çocuğun kendini en fazla güvende hissedeceği bir ortam olmanın yanında maalesef istismar vakalarında çocukların en fazla risk altında kaldıkları yer de yine ailedir (22).

Aile, toplumun en küçük yapı taşıdır. Bu nedenle aileyi oluşturan bireylerin sağlıklı olması, toplumun geleceği için önem taşımaktadır. Aile içinde çeşitli nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan çocuk istismarını göz ardı etmek, çocukların ve toplumun geleceği açısından büyük sorunlara neden olabilecektir. Bu yüzden istismar belirtilerini taşıyan çocukları belirleyerek ailenin sağlıklı yapılanmasının sağlanması gerekmektedir (23).

Çocukların en güvenli olacakları yer aile olmasına karşın çocuğa yönelik istismar vakalarının %95'i çocuğun anne ya da babası tarafından gerçekleştirilmektedir. İstismarcı ebeveynler; her türlü etnik, dini, coğrafik, eğitim, mesleki ve sosyo-ekonomik gruplardan çıkabiliyor olsa da, bunların sosyo-ekonomik bakımdan dezavantajlı gruplardan çıkma ihtimali daha yüksektir. Çocuğun bakımından birinci derecede kadınlar sorumlu olduğu için, istismar konusunda sorumlulukları erkeklere göre daha fazladır. Fakat çocuğun babası da evde bulunuyor ve özellikle işi yoksa bu durumda istatistikler tersine dönmektedir (1).

Anne-babanın eğitim düzeyinin düşük olması, çocuk gelişimi konusunda yeterli bilgiye sahip olmamaları, yaş bakımından genç ya da çocuk sahibi olmaya hazırlıksız olmaları, sık doğum aralığı, işsizlik, eşler arasındaki şiddetli geçimsizlik, eşlerden birinin ölmüş olması, boşanma gibi durumlardan birinin ya da birden fazlasının bulunması, ailelerde çocuk ihmali ve istismarı riskini artırmaktadır (18).

Anne-babanın çocukluk çağında istismar ve ihmale maruz kalmış olmaları, iyi bir ebeveyn modeline sahip olmamaları, onların da çocuklarını istismar ve ihmal etme olasılığını yükseltebilmektedir (58). Bu faktörlerin dışında ebeveynin ruh sağlığı sorunlarının olması, alkol/madde kullanımı, ebeveynin sosyal destek eksikliği, sosyal izolasyonu, işsizlik ve krizlerle baş edebilme yeteneğinin olmaması da aileden kaynaklı riskleri artırmaktadır (59).

2.5.2. Çocuktan Kaynaklanan Riskler

Yapılan araştırmalar, istismar mağduru çocukların bazı ortak özelliklere sahip olduklarını ve bu özelliklerin ebeveynlerin sahip olduğu olumsuz özelliklerle bir arada bulunduğu istismarın kaçınılmaz olarak ortaya çıktığını göstermektedir (23).

Ailede ikiden fazla çocuk olması, çocuğun “zor çocuk” olarak tanımlanması, ağlaması, zor susturulması, çocuğun sağlık probleminin olması, kronik hastalığının olması, bakıma muhtaç olması, hiperaktivite, sosyal becerilerinin eksik olması, prematüre olması vb. sağlık problemlerinin olması çocuk istismarı açısından risk faktörleri olarak değerlendirilmektedir (57, 59).

Çocuğun içinde bulunduğu yaş da çocuk ihmal ve istismarının ortaya çıkmasındaki risk faktörlerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Daha büyük yaş grubunda yer alan çocuklara kıyasla 0-2 yaş grubunda yer alan çocukların kötü muameleye daha az maruz kaldıkları bilinmektedir. Bunun yanı sıra çocuktaki bedensel ve zihinsel sorunlar, ihmal ve istismara uğrama riskini daha da artırmaktadır (60).

Çocuğun yaşı gibi cinsiyeti de ihmal ve istismarın ortaya çıkmasında bir risk faktörü olarak değerlendirilmektedir. Özellikle cinsel taciz olgularında kız çocukların cinsel istismara uğrama oranları daha yüksek bulunmaktadır (23, 60).

2.5.3. Çevre ve Toplumdan Kaynaklanan Riskler

Çocuğun bulunduğu çevre, istismarın oluşmasında etkili olan faktörlerden biridir. Ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkiye çevrenin bakışı, fiziksel istismarı açıklayan iyi bir modeldir. Aile içi şiddet, sosyo-ekonomik düzeyin düşük olması, barınma koşullarının kötü olması, içinde silahın da bulunabileceği çatışma ortamı, insanların kızgın ve öfkeli olduğu bir ortamda da şiddet çocuğa yönelebilir (57, 59).

Kültürlere ve toplumlara göre çocuk ihmali ve istismarı birbirinden farklı şekillerde algılanmakta ve tanımlanmaktadır. Bu sebeple çocuk ihmali ve istismarının toplum tarafından bir sorun olarak algılanması ve tanımlanması da farklılık göstermektedir. Toplumsal tutumlar ve toplumsal değer yargıları da çocuğun istismara uğramasında rol oynayan etmenlerden biri olarak kabul edilmektedir (61). Sedlak ve arkadaşlarına (2010) (60) göre, özellikle fiziksel istismar söz konusu olduğunda kişisel, kültürel, toplumsal ve ahlakî etmenler istismarın ortaya çıkmasında birlikte rol oynamaktadır. Çocuğun ebeveyninin bir eşyası olarak görüldüğü, psikolojik değerinden çok ekonomik değerinin ön plana çıktığı, dayanın ve fiziksel kötü muamelenin bir terbiye aracı olarak görüldüğü toplumlarda çocukların fiziksel istismara uğrama riskleri daha yüksektir.

Ülkemizde de yaygın olarak görülen bir terbiye ve disiplin yöntemi olarak kullanılan fiziksel ceza, aile içindeki fiziksel şiddetin ve fiziksel istismarın temelini oluşturmaktadır. Bunun bir sonucu olarak ailede şiddeti gören çocuk, sosyal öğrenme kuramının gereği olarak şiddeti öğrenecek ve uygulayacaktır. Bu sayede çocuklar, fiziksel şiddetin nesilden nesle aktarılmasına aracılık edecektir (62).

2.6. İhmal ve İstismarın Çocuğun Psikososyal Gelişimi Üzerindeki Etkileri

Çocuğa yönelik şiddetin sonuçları, uygulanan şiddetin niteliği ve derecesine göre değişiklik gösterebilmektedir. Bununla birlikte şiddetin, çocuğun yaşamında kısa ve uzun dönemde yıkıcı etkileri olabilmektedir. Erken dönemde çocuğun şiddete maruz kalması, olgunlaşma sürecinde olan beyni üzerinde etkili olabilmektedir. Çocuklar şiddetin ister tanığı isterse de hedefi olsunlar, çocuğun uzun süre şiddet içeren bir ortamda bulunması sinir sistemi ve bağışıklık sisteminin bozularak, çocukta duygusal, sosyal ve bilişsel bozukluklara neden olabilir; yaralanma, hastalık ve sosyal problemlere kapı açabilir. Şiddet, kimi zaman erken cinsel ilişki ve madde bağımlılığı gibi sağlık bakımından riskli çeşitli istenmeyen davranışlara da neden olabilmektedir. Buna ek olarak şiddetin anksiyete, depresif bozukluklar, bellek sorunları, çalışma veriminin azalması ve saldırgan tavırlar gibi zihinsel sağlık sorunları ve sosyal sorunlara yol açtığı da bilinmektedir (38).

Çocuk ihmal ve istismarı, çocuk ölümleri ve morbiditeye neden olurken kötü madde kullanımı, obezite, riskli cinsel davranışlar gibi uzun dönemli etkilere de neden

olmaktadır (63). Çocuk ihmal ve istismarının çocuklar üzerindeki olumsuz sonuçları aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir (32).

- Duygusal Sonuçlar: Depresyon, endişe ve korku, öfke, suçluluk ve utanç, öz saygının kalkmasıdır.
- Kognitif Sonuçlar: İhmal ve istismar gibi büyük sarsıntılardan sonra çocuklarda görsel halüsinasyonlar ve zamanı algılamaya yönelik sorunlarla karşılaşmaktadır.
- Biyolojik Sonuçlar: Herhangi bir suça ilişkin tutulan raporlarda kurban durumunda olanlarda somatoform bozuklukların bulunduğu tespit edilmiştir. Özellikle ensest mağdurlarında mide bulantısı, mide ağrısı, uykusuzluk, iştahsızlık, kusma, kâbus görme ve tıbbi açıdan saptanamayan kronik hastalık belirtilerine benzeyen somatoform bozukluklar görülmektedir.
- Davranışsal Sonuçlar: İntihar ve madde kullanımı ortaya çıkmaktadır.
- Kişilerarası Sonuçlar: Cinsel sorunlar ve tekrar kurban olma eğilimidir.

Trickett, Noll ve Putnam (2011) (64) tarafından yapılan bir araştırmanın sonuçları; cinsel istismara maruz kalanların bilişsel yetersizlik, erken ergenlik, depresyon, obezite, cinsel gelişim sorunları, daha fazla sağlık hizmeti tüketimi, kendine zarar verme, travma sonrası stres bozukluğu ve lise eğitimini terk etme gibi çok sayıda sorun yaşadıklarını belirlemişlerdir. Başka bir çalışmada ise fiziksel istismar, cinsel istismar ve ihmale maruz kalan çocukların; okulun önemi, okula devam etme ve sınıf geçme konusunda sorun yaşadıkları tespit edilmiştir (65). Ülkemizde yapılan bir çalışmanın sonuçları da bu bulguları desteklemektedir. Koçtürk, Ulaş ve Bilginer (2018) (66) tarafından yapılan çalışmada cinsel istismara maruz kalan çocukların kariyer seçimleri ve eğitim sorunları araştırılmıştır. Her dört mağdurdan birinin sınıf tekrarı yaptığı, yarısının okulu terk ettiği, yaklaşık üçte birinin meslek tercihini değiştirdiği ve neredeyse dörtte üçünün cinsel istismar yüzünden okulda problemler yaşadığı belirlenmiştir.

Çocukların istismar konusunda yalan söylemediği bilinmektedir. İstismar konusunda hikâye uyduran çocuğa nadiren rastlanmaktadır. Çocuğun fiziksel ve

duygusal sağlığı bakımından istismarın uzun ve kısa süreli etkileri oldukça önem taşımaktadır. Cinsel istismar, her sosyo-ekonomik grupta görülebilmektedir. Erkek çocuklarda pedofiliye, kız çocuklarında ise enseste, diğer istismar türlerine göre daha fazla rastlanmaktadır. Çocukların davranışları ya da görünüşleri istismarın bir nedeni olamaz. Ne anlama geldiğini bilmedikleri olayları provoke etmekten dolayı çocuklar suçlanmamalıdır (18).

2.7. Çocuk İhmal ve İstismarının Yasal Boyutu

Çocukları şiddetin her türlüşünden korumak için ülkemizde ve dünyada çeşitli yasal düzenlemelere gidilmiştir (67).

Çocukların korunması ile ilgili yapılan ilk çalışmalar veya uluslararası belgeler incelendiğinde çocuklara özel ilgi gösterilmesinin gerektiğini vurgulayan ilk metinlerden biri olarak 1924 yılı Çocuk Hakları Cenevre Bildirgesi ile karşılaşılmaktadır. Uluslararası Çocuk Refahı Birliği tarafından hazırlanan bu belge; çocukların maddi, manevi ve ahlaki gelişimi; açlık, özürölük, hastalık ve öksüz/yetim olma durumunda yardım görme, yardımdan ilk faydalanma, ekonomik sömürüden korunma sosyal sorumluluk duygusuna sahip olacak biçimde yetiştirilme haklarını kapsamaktadır. Fakat ikinci Dünya Savaşının ortaya çıkmasıyla bu belgeye uyulmamış ve savaşın bitimiyle 20 Kasım 1959 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu çocuklara yönelik hakları tanıyan 10 maddelik Çocuk Hakları Bildirgesini kabul etmiştir (68).

Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmeleri çocukların şiddetten korunmasını temel bir hak olarak kabul etmektedir (67). 20 Kasım 1989'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda oy birliği ile kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi, daha sonra çok sayıda devlet tarafından da kabul edilmiş olup bu sözleşmenin tarafı olan devletlere sorumluluklar yüklemektedir (13). Bunun yanı sıra şiddetin her türlüşü (ekonomik, cinsel, fiziksel, yaşam koşulları, din, kültür, etnisite vb.) kısa ve uzun vadedeki sonuçları itibariyle dünyadaki tüm çocukların hayatının bir gerçeği olarak onların yaşamının merkezinde yer almaktadır (67).

Ülkemiz 1990 senesinde Çocuk Hakları Sözleşmesini imzalamış (67), 2010 senesinde ise Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismarına Karşı Korunması Sözleşmesi'ni imzalamıştır (69). Bununla birlikte ülkemizde farklı

zamanlarda yapılan yasal düzenlemelerle (Çocuk Koruma Kanunu) çocuklara yönelik şiddetin önlenmesi için idari tedbirler alınmaya devam edilmektedir (70, 71, 72). Her ne kadar yasal tedbirler alınsa da dünyanın hemen her yerinde olduğu gibi Türkiye’de de çocuğa karşı şiddet olgusu gerçeği ortada durmakta ve maalesef bu gerçek, tümüyle ortadan kaldırılmış değildir (35).

Türk Ceza Kanununa göre suç teşkil eden davranışların öğrenilmesi ve suçu önleyecek ya da azaltacak tedbirlerin hızlıca alınabilmesi için suçun bildirim zorunluluğu bulunmaktadır. Bu bildirim zorunluluğunda sadece kamu personelinin değil tüm vatandaşların yükümlülüğü bulunmaktadır. Kamu personelinin sorumluluğu; yaptığı göreve, bilgi sahibi olduğu suça ilişkin durum ve davranışları ilgili makamlara bildirmektir. Çocuk ihmali ve istismarı da burada bahsedilen suçlar kapsamında yer almaktadır. Ülkemizde olduğu gibi çok sayıda ülkede öğretmenlerin çocuk ihmali ve istismarını bildirmekle ilgili yasal yükümlülükleri bulunmaktadır (42).

2.8. Çocuk İhmali ve İstismarının Önlenmesi

Ülkemizde çocuğa yönelik ihmal ve istismara ilişkin yapılan çalışmaların henüz çok yeni olduğu bilinmektedir. Yapılan çalışmalar, çoğunlukla sosyal pediatri, adli tıp, çocuk ve ergen ruh sağlığı uzmanlarınca yürütülmektedir. Bu bağlamda tıp doktoru, hukukçu, psikolog, pedagog ve gönüllüler tarafından 1991 yılında kurulmuş olan ilk dernek Çocuğu İstismardan Koruma ve Rehabilitasyon Derneği (ÇİKODER) ile Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Derneği tarafından yapılan çalışmalar oldukça önemlidir (9).

Çocuğun uğradığı ihmal ve istismar, en fazla çocuğun ailesi tarafından gerçekleştirilmektedir. Bildirim oranlarına bakıldığında ise istismar mağduru çocukların yalnızca %57,9’unun; çocukla temas halinde olan öğretmen, polis, hukukçu ya da sosyal hizmet çalışanları gibi meslek uzmanları tarafından tespit edildiği ve ilgili yerlere bildirildiği görülmektedir (24).

Ülkemizde, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi çocuk ihmali ve istismarının tespit edilmesi durumunda ortak değerlendirme ve ortak müdahale yapılmasını sağlayacak bir yapılanma henüz mevcut değildir. Bunun dışında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde bu olgulara özel düzenlenmiş bir merkez de bulunmamaktadır. Sadece belirli illerde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve

Sağlık Bakanlığı gibi kurum ve kuruluşların işbirliği ile oluşturulan ve buralarda cinsel istismar mağdurlarının adli görüşmelerinin yapıldığı Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM) adı verilen merkezler bulunmaktadır (73). Fakat ÇİM'lerin her il ve ilçede bulunmaması ile her vakada rehabilitasyon sürecinin değerlendirilememesi diğer bir kısıtlılık olarak ifade edilebilir. Eğitim kurumunda görev yapan okul psikolojik danışmanları; ihmal ve istismar vakalarıyla karşılaşması durumunda ise çocuğun durumunu adli birimler ve ilçe müdürlüklerine bildirmekte fakat daha sonraki süreci takip edememektedirler. Benzer durum; hastanelerde görev yapan psikolog ve sosyal hizmet uzmanları için de geçerli olup, onlar da bildirim sonrasındaki süreci takip edememektedirler (31).

Çocuk ihmal ve istismarını engelleyebilmede, aile ve çocuk ile kurulan ilişkiyle beraber nitelikli danışmanlık ve eğitim hizmetlerinin verilmesi de önem taşır. Bu noktadan bakıldığında, eğitimcilerin ve eğitim kurumlarının çocuğa yönelik istismarın önlenmesi ve tanınmasında önemli roller üstlendiği görülür. Hem çocuk hem de aile açısından, okul öncesi eğitim kurumları en önemli merkezlerdir. Yapılan araştırmalar, hayatın ilk seneleri olan 0-8 yaş arasında, kişinin zihinsel gelişiminin şekillendiğini ve kişilik özelliklerinin yine bu süreçte oluştuğunu ortaya koyar. Aileye ve çocuğa bu dönemde nitelikli eğitimin verilmesi ile toplumsal problemlerin birçoğunun önlenmesi mümkün olacaktır (6).

2.9. Çocuk İhmal ve İstismarına Karşı Koruyucu Tedbirler

Çocuk ihmal ve istismarının önlenmesinde sorunların çözümünden ziyade ihmal ve istismarın ortaya çıkmasına neden olacak risk faktörlerini ortadan kaldıracak bir yaklaşımın benimsendiği görülmektedir. Esas olarak önleme; istismarın ortaya çıkmaması için tedbir almak, olumsuz davranışları engellemek ve olayın meydana gelmesi durumunda ise birtakım eylemlerde bulunmaktır (4).

Çocuğu korumak için atılacak adımların ilki; ihmal ve istismarın önlenmeye çalışılması ile çocuğun ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir hayatı çocuğa sunmaktır. Ancak çeşitli çabaların gösterilmesine karşın çocukların bir bölümü hala ihmal ve istismarın mağduru olmaya devam etmektedirler. Bu durumda, karşılaşılan zararın en aza indirilmesine çaba gösterilmelidir. Bunun için yapılması gerekli olan şeylerden biri, erken müdahale sistemlerinin oluşturulmasıdır. Çocukların yaşadıkları olaydan nasıl ve ne kadar etkileneceğinin belirlenmesinde, ihmal ve istismarın bildirim şekli, bildirim

zamanı ve bildirimi yapanın çocuklardaki duygusal ve davranışsal değişimi tespit etme becerisi önemli rol oynamaktadır (42).

Çocuğun ruhsal yönden sarsılmasına neden olacak etkilerin ortaya çıkmaması için koruyucu tedbirlerin alınması önem arz etmektedir. İstismar mağdurunun belirlenmesi, erken müdahale, krizle başa çıkma, ailenin araştırılması ve aileye eğitim verilmesi konularında kurumlar arası konsültasyonun gerçekleştirilmesi hayat kurtarıcı olacaktır (62).

Çocuk ihmal ve istismarına karşı alınabilecek koruyucu önlemlerin başında çocuk-aile etkileşiminin artırılması ve olumlu ebeveynliğin geliştirilmesi gelmektedir. Araştırma sonuçları; güvene ve istikrara dayalı ilişkilerin önemli olduğu ve iyi ilişkinin çocuğun kötü davranışa maruz kalma riskini azalttığını göstermiştir. Bu konuda ailelerin eğitilmesi önemli bir adım olacaktır (5).

Çocuk ihmal ve istismarına yönelik alınacak tedbirlerden bir diğeri çocuğun güçlendirilmesidir. Okul öncesi dönem; çocukların kendilerini korumakta zorlandıkları, ihmal/istismarı kimi zaman ayırt edemedikleri, kimi zaman da farkına varsalar dahi bunu ifade edemeyecekleri bir dönemdir.

Çocuğun ihmal ve istismarının da içinde bulunduğu her türlü kötü muameleden korunması; eğitim, hukuk, tıp ve psikoloji vb. bilim dallarının ortak çalışma alanlarından biridir (74). Bu nedenle çocuk istismarının önlenmesi ile istismarın gerçekleşmesi durumunda doğru yaklaşımın geliştirilmesinde eğitimciler, sağlıkçılar, emniyet görevlileri ve hukukçular gibi farklı meslek gruplarından kişiler görev almaktadırlar. Meslek hayatında bir çocuğa teması olan herkes; çocuk istismarından kuşkulanması ve ihmal ya da istismarı görmesi durumunda ne yapması gerektiğini bilmelidir. Bu sebeple toplumdaki herkesin konuya hassasiyetinin geliştirilmesi adına ülke çapında bir organizasyon şeması oluşturulmalıdır (59).

Çocuk istismarı vakaları ile ilgili literatürdeki veriler, genel olarak çevrenin bildiği ve resmi makamlarca işlem yapılan olgulardan derlenmektedir. Çocuk ihmali ve istismarı konusundaki vakaların çok azının resmi kayıtlara geçebildiği değerlendirildiğinde, mevcut kayıtlara dayalı çocuk ihmali ve istismarı görülme sıklığı ve yaygınlığının saptanabilmesi imkânsızdır. Problemin çözümü, ilgili kurumların kurulması, organize edilmesi ve vakaların tamamının kaydedilmesi ile

gerçekleştirilebilir. Bu sebeple, hayatın tam ortasında olan bu konuda, ihmal ve istismar ile karşılaşma olasılığı yüksek olan meslek üyelerinin bilinç düzeylerinin yükseltilmesi, eğitim açısından eksikliklerinin karşılanması ve vakaların kaydedilmesine özen gösterilmesi gereklidir (18).

2.10. Çocuk İhmali ve İstismarının Tespit Edilmesinde ve Önlenmesinde Öğretmenlerin Rolü

Çocuğun hayatının şekillenmesindeki en önemli kurumlardan ilki aile iken ikincisi okuldur. Okul ortamları, çocuğun yakın çevresinin olumlu ve olumsuz etkilerinin çok kısa bir zaman içerisinde görülebileceği yerlerdir. İhmal ve istismarın çocuğun üzerindeki etkileri de bunlardan biridir. Çünkü çocuğun, istismarın izlerini okula taşınamaması mümkün değildir. İhmal ve istismar vakalarının tanınması, değerlendirilmesi ve ilgili birime iletilmesinde aktif rolü olan öğretmenler; okulun en önemli bileşenlerindendir. Öğretmenler; gün boyu çocuklarla yakın temasta olduğundan onları gözlemleyebilmekte, çocuğun çevresindeki diğer kişilere göre onlardaki en küçük değişim ya da davranış farklılıklarını daha hızlı fark edebilmektedirler (54).

Literatürde çocuk ihmali ve istismarının önlenmesi ile ilgili çalışmalar 3 boyutta ele alınmaktadır. Bu üç boyut; birincil, ikincil ve üçüncül koruma olarak tanımlanmaktadır. Birincil koruma, şiddetin ortaya çıkmasını önlemeye yönelik çalışmaları kapsamaktadır. İkincil koruma ise şiddetin erken saptanması ve tedavi edilme çalışmalarını kapsar. Son olarak üçüncü ve son koruma ise şiddete maruz kalan kişinin rehabilitasyonu çalışmalarını kapsamaktadır (23, 75).

Çocuğun ihmal ya da istismara maruz kalma durumu ile ilgili daha detaylı izlenimlerin edinilmesinde, ihmal ve istismar belirtilerinin fark edilerek ortaya çıkarılmasında özellikle öğretmenlerin payı büyüktür. Yasal yükümlülüklerinin yanı sıra öğretmenlerin böyle kritik ve hassas girişimler için bilgi edinme yolları ve bildirimde bakışları tartışılan bir konudur (74, 76). Ancak öğretmenlerin bildirimde bulunabilmeleri için öncelikli olarak çocuk ihmali ve istismarı konusundaki riskleri tanınması ve bu konuda yeterli düzeyde bilgi sahibi olmaları gerekmektedir.

Aile ya da çevre kaynaklı istismarın tespitinde öğretmenlerin şüphesiz önemli bir rolü bulunmaktadır. Ancak kimi zaman öğretmenler, hangi davranış ya da eylemlerin istismar kapsamına girdiğini bilmemektedirler. Günümüzde hala okullarda

öğretmenleri tarafından şiddete maruz kalan çocukların olduğu da bilinmektedir. Gözütok (1993) (77) tarafından yapılan bir araştırma sonuçları, öğretmeni tarafından fiziksel istismara maruz kalan çocukların çok az bir bölümünün öğretmenlerini haklı bulduklarını göstermiştir. Aynı çalışmada öğrencilerin tamamına yakınının; öğretmeninden gördüğü fiziksel istismar nedeniyle korku, acı, üzüntü, öfke, mahcubiyet, kırgınlık, kin, nefret, okuldan kaçma isteği, bunalıma girme, öğretmeni dövme, hatta öldürme isteği içinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmadan elde edilen bulgular, öğretmenleri tarafından fiziksel istismara uğrayan çocukların duygusal olarak da örselendiklerini ortaya koymaktadır.

Okullarda fiziksel ve duygusal istismarın yanında hiç istenmese de maalesef cinsel istismar olguları ile de karşılaşıldığı bilinmektedir. Okullarda karşılaşılan cinsel istismar olguları sadece okul dışında yaşanan ya da okulda öğrencilerin kendi aralarındaki istismar vakalarıyla sınırlı değildir. Bunların haricinde bir de öğretmenlerin öğrencilere yönelik cinsel istismarı ile de karşılaşılabilmektedir (54).

İstismar ister aile kaynaklı, ister okul kaynaklı olsun çocuğun hayatındaki en travmatik ve istenmeyen olaydır. Çocuğa yönelik istismarın önlenmesi ve istismarla karşılaşılması durumunda durumun tespiti ve gerekli adımların atılması da yine aile ve okulun birlikteliğinde çözümlenebilir. Burada da en önemli görev, ebeveynler ve öğretmenlere düşmektedir.

İhmal ve istismarın en sık karşılaşıldığı dönemlerden biri olan okul öncesi dönem çocuğun; bedensel, zihinsel ve sosyal gelişiminin çok hızlı olduğu ve kişinin hayatının temellerinin atıldığı bir dönemdir. Bu dönemde çocuklara kendi hakları olduğunun öğretilmesi, onların kişilik özelliklerinin doğru biçimde oluşmasına olumlu katkı sağlayacaktır. Çocuklara bu dönemde haklarının ve sorumluluklarının öğretilmesi ve bu konuda eğitim verilmesi, sınıf ortamında katılımcı uygulamalı eğitim yöntemleri ve ailenin desteği ile sağlanabilir (78). Dekovic ve Gerris (1992) (79) tarafından yapılan bir çalışmada, çocuklara haklarının öğretilmesi ve çocuk istismarı ile ilgili bilgi verilmesinden çocukların memnun olup konu ile ilgili etkinliklere katılmaya istekli oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Çocuğun kendi akranları arasında bir cinsel istismar söz konusu olduğunda ise kimi zaman cinsel içerikli oyunlar ile cinsel istismar birbiri ile karıştırılabilmektedir.

Ancak çocuk gelişiminden anlayan, ihmal ve istismar konusunda bilgi sahibi öğretmenler, bu ikisi arasındaki ayrımı yapabilmektedir. Öğretmenlerin, çocukların cinsel içerikli davranışları birbirlerine uygulamaları durumuyla karşılaştıklarında belli sorgulamaları yapmaları gerekmektedir. Çocuğun bu davranışları nereden öğrendiği, başka birisinden öğrenmiş olması ya da cinsel içerikli görüntülere maruz kalmış ise çocuk, bu görüntülerin kim tarafından ve hangi boyutta olduğunu araştırmalı, istismarı ortaya çıkarmalı ve yasal bildirimleri yapmalıdır (54).

Yapılan akademik çalışmalar öğretmenlerin çocuk istismarının bildirim konusunda isteksiz ya da çekimser kaldıklarını göstermektedir. Bunun temel nedeni olarak öğretmenler, bu durumu; yasal yükümlülükleri konusunda bilgi sahibi olmadıklarına, çocuk istismarını yeterince tanımlayamamalarına ve belirtilerini değerlendirememelerine bağlamışlardır (23, 76).

Tüm dünyada olduğu gibi benzer şekilde ülkemizde de çocuğa yönelik ihmal ve istismarın önlenbilmesinde; yasal düzenlemeler, kolluk kuvvetlerinin tedbirleri veya çocukların hastanede tedavilerinin yanı sıra onlara istismarın mağduru olmalarından önce ulaşılması gerekmektedir. Bu sebeple de çocukların kendilerini korumalarını sağlayabilecek okul temelli ihmal/istismarı önlemeye yönelik çalışmalar planlanmalı ve etkinlikler uygulanarak, değerlendirmeler yapılmalıdır (23).

Öğretmenler, çocuk istismarının önlenmesinde ve çocuklar için güvenli ortamlar yaratılmasında kritik bir rol oynamaktadır. Öğretmenlerin bu potansiyelini en üst düzeye çıkarmak için bilgi, anlayış ve becerilerindeki mevcut boşluklar ele alınmalıdır. Okul yöneticileri, bağımsız olarak veya diğer kilit düzeydeki çocuk istismarı önleme kurumları ile ortak olarak, aşağıdaki konuları kapsayan sürekli eğitim programları oluşturmalarıdır (76):

- Çocuk istismarı ve tüm şüpheli vakaların ulusal düzeyde çocuk ihmal ve istismarını önleme birimlerine bildirimini yapılması,
- Devletin raporlama şartlarını yerine getirme konusunda okullarda belirli prosedüre yönelik uygulamalar,

- Kötü muamele mağdurlarını ve ailelerini, toplumdaki ilgili tedavi hizmetlerine havale etme ve mağdurlar için akran destek grupları oluşturma da dâhil olduğu etkili şekilde destekleme yöntemleri,
- Çocuk ihmali ve istismarının çeşitleri ve bunları önlemeye yönelik müfredatın oluşturulması.

Bazı ülkelerde öğretmenler ihmal veya istismara uğrayan çocukların bildirimini yapmakla yasal olarak zorunlu tutulmaktadır. Bu nedenle öğretmenlere yönelik içinde ihmal ve istismarı nasıl tanımlayabilecekleri, belirtilerini fark edebilecekleri ve onlara ne şekilde müdahale edebilecekleri konusunda yol gösterici olan birçok eğitim programı hizmet içi eğitim kapsamına alınmakta ve öğretmenlere yönelik kitapçıklar yayınlanmaktadır (80).

Bizim ülkemizde ise çocuk ihmal ve istismarını bildirimine yönelik ayrı bir ceza maddesi, kanun ya da düzenleme bulunmamakla birlikte, tüm vatandaşlar için Türk Ceza Kanununda suçun bildirilmemesine yönelik cezalar bulunmaktadır.

“Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi çocuk cinsel istismarını bildirim yükümlülüğü Türk Ceza Kanunu’nda da sabittir (m. 103, m. 104, m. 226, m. 227, m. 232). Kanunlara göre çocuğun fiziksel, cinsel veya duygusal yönden istismarının bildirim yükümlülüğü vardır. Hâlihazırda, işlenmekte olan herhangi bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçu kamu görevlisi veya sağlık mensubunun işlemesi halinde kendilerine daha ağır bir ceza verilir. Ayrıca bildirilmesi gereken suça ait mağdurun 15 yaşını bitirmemiş bir çocuk olması, suçu bildirmeme suçunun (TCK m. 278) cezayı ağırlaştıran nitelikli hali olarak kabul edilmiştir” (81).

Öğretmenlerin çocuk istismarı oluştuktan sonra bildirimle ilgili sorumlulukları bulunmasının yanında çocuk istismarı önlenmesinde önemli rolleri bulunmaktadır. Bu rol birkaç şekilde gerçekleştirilebilir. İlk olarak, güçlü öğretmen-öğrenci ilişkilerinin kurulması, öğretmenlere kriz durumunda bulunan çocuklara rehberlik ve destek sunma fırsatı sunabilir. Bazı durumlarda, bu destek çocuğun ailesine de verilebilir. İkinci olarak, öğretmenler öğrencilerinde güvenlik bilincini ve kendini koruma becerilerini geliştirmek için kötü davranışları önlemeye yönelik bilgileri müfredata katabilir. Son olarak, çocuk istismarı önlenmesi, bir öğretmenin sınıftaki kendi davranışını

içermektedir. Eğitimciler, okulda alışlagelen cezalandırma yöntemlerini kullanmamaya karar vererek ve çatışmaların çözümlenmesini şiddet içermeyen şekilde modelleyerek çocuğun refahına elverişli bir ortam yaratabilirler (76).

2.11. Çocuk İhmal ve İstismarı Konusunda Yapılan Araştırmalar

McIntyre (1990) (82) tarafından şüpheli çocuk istismarı olaylarında öğretmenlerin rolünün araştırıldığı çalışmada, istismarın toplumsal bir sorun olduğu vurgulanarak, istismarın önlenmesinde öğretmenlere büyük sorumluluklar düştüğü belirtilmiştir. Öğrencilerin zamanlarının büyük bölümünü öğretmenleriyle birlikte geçirmeleri nedeniyle, istismara uğramış çocukların tespit edilmesinde öğretmenlerin kritik bir pozisyonda bulunduğu ifade edilmiştir.

Abrahams, Casey ve Daro (1992) (76) tarafından yapılan bir çalışmada, çocuk istismarı ve çocuk istismarının önlenmesiyle ilgili öğretmenlerin bilgi, tutum ve inançları araştırılmıştır. Öğretmenlerin, çocuk ihmal/istismarını önleme, çocuk ihmal/istismarı konusundaki eğitim ve ihmal/istismarın tespit edilmesine katılımları konusunda üstlendikleri sorumluluklar vurgulanmıştır. Çalışma Şikago merkezinde rastgele seçilen 29 okuldan 568 ilk ya da ortaokul öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerin çoğu, öğrencileri arasında çocuk ihmal ve istismarına maruz kalan öğrenciler ile karşılaştıklarını, fakat bu durumla nasıl başa çıkacakları konusunda yeterli eğitim almadıklarını ortaya koymuştur. Çalışmaya katılan öğretmenler, çocuğa yönelik ihmal ve istismar konusunda mevcut bilgi düzeyleri ve bilgilerinin kalitesinin yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışmada, öğretmenlerin istismarı bildirim davranışları, bildirim yaparken karşılaştıkları engeller, istismarı önleme programları ve okullardaki kurumsal cezalarla ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Güler, Uzun, Boztaş ve Aydoğan (2002) (12) tarafından yapılan çalışmada, annelerin çocuklarına uyguladığı duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışı ve bunu etkileyen nedenler araştırılmıştır. Çalışma Sivas ilinde 143 aile ile gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada, annelerin %93'ünün çocuklarını duygusal ihmal/istismar ettikleri, %87,4'ünün ise çocuklarını fiziksel ihmal/istismar ettikleri saptanmıştır. Bununla birlikte, annenin çocuğuna fiziksel ihmal/istismar davranışına başvurmasında; eşi tarafından dayak yemesinin ve ailenin çocuk sayısının önemli faktörler olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın diğer önemli bir sonucu, çalışmaya katılan annelerin öğrenim

düzeyleri azaldıkça çocuğa yönelik ihmal ve istismar davranışının artış gösteriyor olmasıdır.

Kenny (2004) (83) tarafından yapılan bir çalışmada; öğretmenlerin çocuk istismarı belirtilerini tanıma, istismarın bildirimi ve bu konudaki yasaları bilme durumları araştırılmıştır. Amerika'nın Miami eyaletinde gerçekleştirilen çalışmaya anaokulu, lise ve özel okulda görev yapan 200 öğretmen katılmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğretmenlerin çocuk istismarını tanıma ve bildirim konusunda bilgilerinin eksik olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin yaklaşık üçte ikisinin konu hakkında eğitim almadığı belirlenmiştir. Ayrıca eğitim aldığı belirten öğretmenlerin de istismarı tanılama ve bildirmede yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Erol (2007) (23) tarafından yapılan bir çalışmada, okul öncesi kurumlarda çalışan öğretmenlerin çocuktaki fiziksel istismar belirtilerine ilişkin farkındalıkları araştırılmıştır. Araştırma sonucunda, okul öncesi öğretmenlerinin fiziksel istismara ilişkin belirtileri tanılamada yetersiz oldukları bulunmuştur. Öğretmenlerin çocuğun istismarı ile ilgili bilgileri öğrendiği birincil kaynak medyadır. Buna göre öğretmenler eğitim süreçlerinde çocuğun istismarı konusunda ya hiç bilgi almamışlar ya da az/yetersiz bilgi almışlardır. Öğretmenlerin 1/3'ü bilgiyi internetten aldıklarını söylerken, %8'i hizmet içi eğitimler sayesinde bilgi sahibi olduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca hizmet süresi, mezun olunan okul, konuyla ilgili bilgi durumları ile öğretmenlerin fiziksel istismar bulgularını saptama düzeyleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Araştırmada, öğretmenlerin çocuğun istismarı konusunda bilgi ihtiyaçlarının olduğu, bu nedenle istismarın erken tanısında rol alabilmeleri için hizmet içi eğitim almalarının gerekli olduğu önerilmiştir.

Tugay (2008) (61) tarafından yapılan araştırmada, öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını tanılamasındaki farkındalık düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma; Ordu ilinde kamuya bağlı özel eğitim, anaokulu, ilköğretim ve lise düzeyinde görev yapan 400 öğretmen ile gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını belirlemeye yönelik sorulara verdikleri cevaplar düşük düzeyde bulunmuştur. Çalışmada öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını belirleme düzeyi arttıkça bildirim olasılıklarının da arttığı görülmüştür. Çalışma sonucunda, öğretmenlerin ihmali ve istismarı tanılama ile ilgili kendilerinden emin olmadıkları ve bunun bildirimine ilişkin eksikliklerinin olduğu görülmüştür.

Toros ve Tiirik (2016) (84) tarafından yapılan çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin ihmal ve istismara uğramış çocuklarla ilgili algı ve deneyimlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma Estonya’da görev yapan 108 okul öncesi öğretmenle gerçekleştirilmiştir. Çalışmada öğretmenler; ihmal ve istismarın tanımını bildiklerini ve bu tür çocuklarla sınıfta deneyim sahibi olduklarını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte, duygusal ihmal ve istismarın, örneğin fiziksel istismara göre daha zor bir durum olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmada, öğretmenlerin çocuk istismarını belirleme ve bildirme konusundaki yetkinlik ve güvenini desteklemenin gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Yetiş (2017) (42) tarafından çocuk istismarı ve ihmalinin bildirimine yönelik öğretmen tutumları incelenmiştir. Çalışmada araştırmaya katılan öğretmenlerin %59,7’sinin çocuk istismarı ve ihmal ile ilgili bir eğitim almadıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların yaklaşık yarısı konunun yasal boyutuna ilişkin bilgi sahibi olduğunu söylerken diğer yarısı bu konuda bilgi sahibi olmadığını ifade etmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin bildirim yapma konusunda olumlu görüşe sahip olmalarına karşın bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Çalışma sonucunda, öğretmenlerin hizmet içi eğitim programlarında çocuk ihmal ve istismarı konusunun yer alması, öğretmenlere ihmal/istismarı önleme, istismara müdahale etme ve hukuki boyutuyla ilgili bilgilerin verilmesi gerektiği önerilmiştir.

Karakoç (2017) (62) tarafından yapılan çalışmada, öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalık düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma Van’ın üç ilçesinde sınıf, matematik, sosyal bilgiler, Türkçe ve rehberlik branşlarında 402 öğretmenle gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, öğretmenlerin üniversite eğitim sürecinde ve sonrasında kapsamlı bir eğitim almadıkları, aynı zamanda çocuk koruma kanunu hakkında bilgilerinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılar; ekonomik ve fiziksel istismar ile fiziksel ve eğitimsel ihmal konularında bilgi seviyelerinin yeterli olduğunu ifade etmişlerdir. Cinsel istismar, duygusal ihmal ve istismar konularında yeterlilikleri konusunda kararsız kalmışlardır.

Bedir (2018) (85) yaptığı çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin duygusal ihmal ve istismar konusundaki bilgi ve farkındalıklarını incelemiştir. Çalışmaya Hatay ilinin ilçelerinden 323 okul öncesi öğretmen dahil edilmiştir. Araştırmada, katılımcıların duygusal ihmal ve istismara yönelik farkındalık düzeyleri yüksek bulunmuştur.

Farkındalık düzeylerinin yüksekliği ölçekten aldıkları puan ortalamasının yüksek ya da düşük olmasına göre değerlendirilmiştir. Öğretmenlerin farkındalık düzeyleri; yaş, kıdem, öğrenim durumu, daha önce eğitim alma durumu ve görev yaptıkları ilçe değişkenlerine göre farklılık göstermiştir.

Özyürek, Çetin ve Yıldırım (2018) tarafından eğitim ve sağlık çalışanlarının çocuk ihmali ve istismarı hakkındaki görüş ve tutumlarını araştırdıkları çalışmada, aile hekimi ve öğretmenlerin çoğunun eğitimleri sırasında çocuk ihmali ve istismarı konusunda eğitim almadıkları ya da aldıkları eğitimin yetersiz olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra iki gruptaki katılımcıların da çocuk ihmal ve istismarı tanılama bilgilerinin yetersiz olduğu, ihmal ve istismar vakası ya da şüphesi ile karşılaştıklarında öykü alma, fizik muayene ve rapor etme konularında zorlandıkları tespit edilmiştir.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölüm; araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, araştırmanın hipotezleri ve verilerin analizi bölümlerinden oluşmaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma betimsel türde olup tarama modeli kullanılmıştır.

Betimsel araştırma; araştırma probleminin özelliklerini ve oluş sıklığını belirlemek, problem üstünde etkili olabilecek değişkenlerle bu değişkenlerin önem seviyelerini ortaya koymak, problemin meydana geliş şeklini öngörmek ve değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek yolu ile genellemelere ulaşabilmede kullanılan bir araştırma türüdür (87).

Genel olarak, konuya ilişkin vakaları gözleme dayanarak tanımlamak ve kavramak için yapılmaktadır (88). Verileri sınıflandırma ve verileri gruplandırma, olayları sistematik şekilde tanımlama ve nesneleri listeleme çalışmaları olarak ifade edilebilir.

Tanımlayıcı araştırmalarda çoğunlukla veri toplanması nicel yöntemlerle yapılmaktadır. Daha sonra elde edilen veriler, istatistiksel analizlerle çözümlenmektedir. Tanımlayıcı araştırmalar, olayı ya da olguyu tanımlama amacı ile gerçekleştirildiğinden çalışılan olgunun ya da sorunun detaylarına gidilmeye çalışılmaktadır (89).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İstanbul ilinde Kartal, Maltepe, Pendik ve Tuzla'da görev yapan okul öncesi öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini basit rastgele örnekleme yöntemiyle seçilmiş Kartal, Maltepe, Pendik ve Tuzla'da bulunan kamuya bağlı 13 bağımsız anaokulunda görev yapan 126 öğretmen oluşturmaktadır. İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından kadrolu çalışan kadın öğretmenlerle çalışılmasına izin vermesi nedeniyle, kendisine ulaşılan ve çalışmaya katılmayı kabul eden kadrolu kadın öğretmenler ile araştırma gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılmayı kabul eden 98 öğretmene hazırlanan anket uygulanmış, anket formlarının 8'inin hatalı kodlanması nedeniyle, bu çalışmada kullanılabilir nitelikteki 90 anket çalışmaya dahil edilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla kişisel bilgi formu ve ölçek kullanılmıştır. İlk bölümde araştırmacı tarafından geliştirilen, katılımcıların demografik özellikleri ile çocuk ihmal ve istismarı konusundaki eğitim durumlarını öğrenmeye yönelik 9 soru bulunmaktadır. Bu soruların hazırlanmasında çocuk ihmal ve istismarı konusunda yapılan çalışmalardan yararlanılmıştır (11, 16). Bu bölümde; öğretmenlerin yaşı, eğitim durumu, hizmet süresi, öğrenim hayatları süresince ve öğrenim hayatlarının sonucunda çocuk ihmal ve istismarı konusunda eğitim alma durumları, çocuk ihmal ve istismarı konusunda seminer/konferansa katılım durumu, çalışma hayatı boyunca çocuk ihmal ve istismarı vakasıyla karşılaşma durumu, çocuk ihmal ve istismarı hakkında daha fazla bilgiye ihtiyacın olup olmaması durumu ve çocuk ihmal ve istismarı konusunda kendi bilgi düzeylerini nasıl değerlendirdiklerine ilişkin sorular yer almaktadır.

Anketin ikinci bölümünde, çocuk ihmal ve istismarı belirti ve riskleri konusunda katılımcıların bilgi düzeylerini ölçmeye yönelik ölçek yer almaktadır. “Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği” isimli 67 maddeden oluşan ölçek Uysal (1998) (11) tarafından geliştirilmiş olup ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliği yapılmıştır. Uysal; çoğul uzman görüşüne dayalı geçerlilik uygulamıştır. Çalışma öncesi stabilite değerlendirmesi kapsamında 30 kişi üzerinde test-yeniden test uygulanmıştır. Korelasyon katsayısına bakarak 0,5 küçük değer alan maddeler ölçekten çıkarılmış ve ölçek 67 maddeden oluşmuştur. Alpha Coefficient testi uygulanarak ölçeğin güvenilirliği Cronbach’s Alfa=,9240 bulunmuştur. Korelasyon katsayısına bakarak 0,5 küçük değer alan maddeler ölçekten çıkarılmış ve ölçek 67 maddeden oluşmuştur. Alpha Coefficient testi uygulanarak ölçeğin güvenilirliği Alfa=,9240 bulunmuştur. Ölçek aşağıda verilen 6 boyuttan oluşmaktadır.

- İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri (19 madde)
- Çocuk İstismarına İlişkin Çocuktaki Davranışsal Belirtiler (15 madde)
- İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri (7 madde)
- İhmal ve İstismara Yatkın Ebeveynlerin Özellikleri (13 madde)
- İhmal ve İstismara Yatkın Çocukların Özellikleri (5 madde)

- Çocuk İhmali ve İstismarında Ailesel Özellikler (8 madde)

Ölçek 5’li likert tipindedir. Ölçeğin puanlanması; 1- Hiç Doğru Değil, 2- Pek Doğru Değil, 3- Kararsızım, 4- Oldukça Doğru ve 5- Çok Doğru şeklinde yapılmaktadır.

Çocuk ihmal ve istismarı belirti ve risklerini tanılamada okul öncesi öğretmenlerinin bilgi düzeylerinin belirlenmesine yönelik ölçekte yer alan 1,2,4,6,7,9,11,13,15,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,29,31,33,35,36,37,38,39,40,43,44,45,47,48,50,51,52,53,55,57,58,60,62,64,65,66,67 no’lu sorulara “çok doğru” yanıtına 5 puan, “oldukça doğru” yanıtına 4 puan, “kararsızım” yanıtına 3 puan, “pek doğru değil” yanıtına 2 puan, “hiç doğru değil” yanıtına 1 puan verilmiştir.

Olumsuz ifadeleri içerecek şekilde (negatif) düzenlenen 3,5,8,10,12,14,16,27,28,30,32,34,41,42,46,49,54,56,59,61,63 no’lu sorulara verilen “çok doğru” yanıtı 1 puan, “oldukça doğru yanıtı 2 puan, “kararsızım” yanıtı 3 puan, “pek doğru değil” yanıtı 4 puan, “hiç doğru değil yanıtı” 5 puan olarak değerlendirilmiş ve puan ortalamaları bulunmuştur. Puan ortalaması 5’e yaklaşması soruları doğru olarak yanıtladıklarını, 3’ten uzaklaşması yanlış yanıtladıklarını göstermektedir.

Ölçekteki her bir madde, ortalama puanının 1 ile 2 arası “kuvvetli yanlış”, 2 ile 3 arası “yanlış”, 3 “kararsız” 3 ile 4 arası “doğru”, 4 ile 5 arası “kuvvetli doğru” olarak kabul edilmektedir. Fakat ters kodlu maddelerin değerlendirilmesinde 1 ile 2 arası “kuvvetli doğru”, 2 ile 3 arası “doğru, 3 “kararsız”, 3 ile 4 arası “yanlış”, 4 ile 5 arası ise “kuvvetli yanlış” olarak kabul edilmektedir.

Ölçek ve alt ölçeklerin puan ortalamaları ve istatistiksel analizler yapılmadan önce olumsuz soruların testten puanları hesaplanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

SPSS programı kullanılarak elde edilen verilerin sayı ve yüzde olarak dağılımlarına bakılmıştır. Daha sonra ölçeğin güvenirlik katsayısı hesaplanmıştır. Ölçekte yer alan olumsuz ifadelerin kodlanması yeniden yapılarak ölçeğin ve ölçek alt boyutlarının puan ortalamaları belirlenmiştir. Verilerin normallik testleri yapılmış, normal dağılım gösterdiğine karar verilen veriler için istatistiksel analizlerde parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Katılımcılara yöneltilen sorular ve demografik

özelliklere göre çocuk ihmal ve istismarı konusundaki bilgi düzeylerinin farklılaşmasının belirlenmesinde iki bağımsız değişkenin ortalamasının karşılaştırılması için t-testi; ikiden fazla ortalamanın karşılaştırılması için ise tek yönlü Anova analizi yapılmıştır.

3.4.1. Ölçek Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Ölçekte yer alan maddelerin kendi arasındaki iç tutarlılıklarının ve ölçeğin güvenilirlik düzeyinin belirlenmesi amacıyla güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Çocuk ihmal ve istismarı belirti ve risklerini tanılama ölçeğine ilişkin Cronbach Alpha güvenilirlik analiz sonuçları Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3: Çocuk İhmal ve İstismarı Belirti Ve Risklerini Tanılama Ölçeğine İlişkin Güvenilirlik Analizi

Cronbach’s Alpha	Madde Sayısı
0,912	67

Ölçeğin güvenilirlik düzeyinin yorumlanması aşağıda gösterilen sınırlara göre yapılmaktadır (90).

$0.00 < \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0.40 < \alpha < 0.60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşüktür.

$0.60 < \alpha < 0.80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir.

$0.80 < \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach’s Alpha değeri $\alpha = ,912$ olarak bulunmuştur. Bulunan değerin $0,80 < \text{cronbach's alpha} < 1,0$ aralığında olması ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir.

3.4.2. Normallik Testleri

Araştırmada yapılacak analizlerde parametrik ya da nonparametrik testlerden hangisinin uygulanacağına karar verebilmek için elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermediğinin bilinmesi gerekmektedir. Bu nedenle normallik testleri yapılmıştır. Aşağıda sıra ile verilen Tablo 4, Tablo 5’de normallik test sonuçlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 4: Normallik Testi

Çocuk İhmali ve İstismarı	Kolmogorov-Smirnov ^a		
	Statistic	df	Sig.
	0,084	90	0,155

a. Lilliefors Significance Correction

Normallik testi sonuçlarının değerlendirilmesinde örneklem büyüklüğünün 50'nin üzerinde olması nedeniyle Kolmogorov-Smirnov sonuçlarının değerlendirilmesi daha uygun olacaktır. Kolmogorov-Smirnov sonuçlarına göre verilerin normal dağıldığı ($p>0,05$; $p=0,155$) bulunmuştur. Bu noktadan sonra normallik testi betimsel istatistikleri incelenmiştir.

Tablo 5: Normallik Testi Betimsel İstatistikleri

Çocuk İhmali ve İstismarı		Statistic	Std. Error
Mean		3,7081	,03888
95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,6309	
	Upper Bound	3,7854	
5% Trimmed Mean		3,7111	
Median		3,7164	
Variance		,136	
Std. Deviation		,36888	
Minimum		2,75	
Maximum		4,49	
Range		1,75	
Interquartile Range		,55	
Skewness		-,138	,254
Kurtosis		-,523	,503

Tablo 5'de gösterilen normallik testleri betimsel istatistiklerine göre ortalama ve ortanca değerleri birbirlerine yakındır. Basıklık ve çarpıklık değerleri incelediğinde basıklığın (-0,52; 0,50) çarpıklığın ise (-0,13; 0,25) arasında olması ve bu değerlerin +1 ve -1 arasında bulunması verilerin normal dağılıma uygun olduğunu göstermektedir.

4. BULGULAR

4.1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri İle Çocuk İhmali ve İstismarı Konusundaki Eğitim ve Bilgi Düzeylerine İlişkin Bilgiler

Araştırmaya katılanların öğretmenlerin demografik özelliklerini belirlemek amacıyla katılımcıların yaş, eğitim durumu ve hizmet süresiyle ilgili bilgiler toplanmıştır. Bu bilgiler Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Yaş	Sayı (f)	Yüzde (%)
26-31	45	50,0
32-37	26	28,9
38-43	16	17,8
44 ve üzeri	3	3,3
Toplam	90	100,0
Eğitim Durumu	Sayı (f)	Yüzde (%)
Lisans	67	74,4
Lisansüstü	23	25,6
Toplam	90	100,0
Hizmet Süresi	Sayı (f)	Yüzde (%)
5 yıl altı	26	28,9
6-10 yıl	33	36,7
11-15 yıl	24	26,7
16-20 yıl	6	6,7
21 yıl ve üstü	1	1,1
Toplam	90	100,0

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin yaşları incelendiğinde; katılımcıların %50’sinin (45) 26-31 yaş aralığında, %28,9’unun 32-37 (26) yaş aralığında, %17,8’inin (16) 38-43 yaş aralığında ve %3,3’ünün (3) 44 ve üzeri yaşlarında oldukları görülmektedir. Araştırmaya en fazla katılım 26-31 yaş aralığındaki öğretmenlerden, en az katılım ise 44 yaş üzeri öğretmenlerden olmuştur. 44 yaş ve üzeri

katılımcı sayısının az olması nedeniyle istatistiksel analizlerde bu grup; bir üst grup olan 38-43 yaş grubuna dahil edilmiştir. Böylelikle katılımcıların %21,1'i (19) 38-43 yaş grubunda yer almıştır.

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin öğrenim durumları incelendiğinde; katılımcıların %74,4'ünün (67) lisans seviyesi eğitim durumunda, %25,6'sının (23) ise lisansüstü seviyesi öğrenim durumunda olduğu belirlenmiştir. Eğitim durumlarına göre araştırmaya en fazla katılım lisans mezunu okul öncesi öğretmenlerinden olmuştur.

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin hizmet süreleri incelendiğinde; katılımcıların %28,9'unun (26) 5 yıl altında, 36,7'sinin (33) 6-10 yıl arasında, 26,7'sinin (24) 11-15 yıl arasında, %6,7'sinin (6) 16-20 yıl arasında, %1,1'inin (1) 21 yıl ve üstü hizmet süresinin olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, araştırmaya en fazla katılım 6-10 yıl arasında çalışan öğretmenlerden, en az katılım ise 21 yıl ve üzeri çalışan öğretmenlerden olmuştur. 21 yıl ve üzeri katılımcı sayısının sadece bir kişi olması nedeniyle istatistiksel analizlerde bu grup bir üst grup olan 16-20 yıl grubuna dâhil edilmiştir. Böylelikle katılımcıların %7,8'i (7) 16-20 yıl hizmet süresi grubunda yer almıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusunda bilgi ve eğitim düzeylerinin belirlenmesine ilişkin cevabı “evet” ve “hayır” seçenekleri olan çeşitli sorular sorulmuştur. Bu sorulara katılımcıların verdikleri cevaplar Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7: Çocuk İhmali ve İstismarı Konusunda Öğretmenlerin Bilgi ve Eğitim Durumlarına İlişkin Bulgular

Öğrenim hayatında Çocuk İhmali ve İstismarı konusunda eğitim alma durumu	Sayı (f)	Yüzde (%)
Evet	43	47,8
Hayır	47	52,2
Toplam	90	100,0
Öğrenim hayatı sonrasında Çocuk İhmali ve İstismarı konusunda eğitim alma durumu	Sayı (f)	Yüzde (%)
Evet	28	31,1
Hayır	62	68,9
Toplam	90	100,0
Çocuk İhmali ve İstismarı konusunda seminer/konferansa katılma durumu	Sayı (f)	Yüzde (%)
Evet	40	44,4
Hayır	50	55,6
Toplam	90	100,0
Çalışma hayatı boyunca Çocuk İhmali ve İstismarı vakası ile karşılaşma durumu	Sayı (f)	Yüzde (%)
Evet	48	53,3
Hayır	42	46,7
Toplam	90	100,0
Çocuk İhmali ve İstismarı konusunda daha fazla bilgiye ihtiyaç duyma durumu	Sayı (f)	Yüzde (%)
Evet	84	93,3
Hayır	6	6,7
Toplam	90	100,0

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerine öğrenim hayatlarında çocuk ihmali ve istismarı konusunda eğitim alma durumları sorulmuştur. Katılımcıların %47,8'i (43) bu soruya “evet” cevabı, %52,2'si (47) “hayır” cevabı vermiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık yarısı öğrenim hayatında çocuk ihmali ve istismarı konusunda eğitim almış iken, diğer yarısı bu konu ile ilgili herhangi bir eğitim almamıştır.

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerine öğrenim hayatları sonrasında çocuk ihmal ve istismarı konusunda eğitim alma durumları sorulmuştur. Katılımcıların %31,1'i (28) bu soruya "evet" cevabı, %68,9'u (62) "hayır" cevabı vermiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin önemli bir bölümünün öğrenim hayatı sonrasında çocuk ihmal ve istismarı konusunda bir eğitim almadığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerine çocuk ihmal ve istismarı konusunda seminer/konferansa katılma durumları sorulmuştur. Katılımcıların %44,4'ü (40) bu soruya "evet" cevabı, %55,6'sı (55) "hayır" cevabı vermiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısından fazlası çocuk ihmal ve istismarı konusunda seminer/konferansa katılmadıklarını ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerine çalışma hayatı boyunca çocuk ihmal ve istismarı vakası ile karşılaşma durumları sorulmuştur. Katılımcıların %53,3'ü (48) bu soruya "evet" cevabı, %46,7'si (42) "hayır" cevabı vermiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısından fazlası çalışma hayatı boyunca çocuk ihmal ve istismarı vakası ile karşılaştığını, yaklaşık diğer yarısı ise vaka ile karşılaşmadığını söylemiştir.

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerine çocuk ihmal ve istismarı konusunda daha fazla bilgiye ihtiyaç duyup duymadıkları sorulmuştur. Katılımcıların %93,3'ü (84) bu soruya "evet" cevabı, %6,7'si (6) "hayır" cevabı vermiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin neredeyse tamamına yakını çocuk ihmal ve istismarı konusunda daha fazla bilgiye ihtiyaç duyduğunu beyan etmiştir. Bilgi ihtiyacının olmadığını söyleyen katılımcı sayısı ise oldukça azdır.

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinden, çocuk ihmal ve istismarı konusunda var olan bilgilerini hangi düzeyde gördüklerine ilişkin öğretmenlerin verdikleri cevaplar Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8: Çocuk İhmali ve İstismarı Konusunda Öğretmenlerin Bilgi Düzeylerini Değerlendirmeleri

Öğretmenlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Konusundaki Bilgi Düzeylerini Değerlendirmeleri	Sayı (f)	Yüzde (%)
Yeterli	17	18,9
Kısmen Yeterli	55	61,1
Yeterli Değil	14	15,6
Hiç Yeterli Değil	4	4,4
Toplam	90	100,0

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinden, çocuk ihmal ve istismarı konusunda var olan bilgilerini hangi düzeyde gördükleri sorulmuştur. Çocuk ihmal ve istismarı konusunda var olan bilgi düzeylerini katılımcıların %18,9'u (17) “yeterli”, %61,1'i (55) “kısmen yeterli”, %15,6'sı (14) “yeterli değil” ve %4,4'ü (4) “hiç yeterli değil” şeklinde ifade etmiştir. Verilen cevaplar incelendiğinde, öğretmenlerin yarısından fazlasının çocuk ihmal ve istismarı konusunda var olan bilgi düzeylerini kısmen yeterli düzeyde ifade ettikleri belirlenmiştir. Bilgi düzeyinin hiç yeterli olmadığını ifade eden katılımcıların sayısının çok az olması nedeniyle istatistiksel analizlerde bu grup; bir üst grup olan “hiç yeterli değil” grubuna dâhil edilmiştir. Böylelikle katılımcıların %20'si (18) “yeterli değil” grubunda yer almıştır.

4.2. Genel Ölçek ve Alt Ölçeklere Ait Betimsel İstatistikler

İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri Alt Ölçeğindeki ifadelerle ilişkin ortalama ve standart sapmalar Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9: İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtilerine Ait Betimsel İstatistikler

No	Maddeler	Ort. ($\bar{X}$)	Ss
1	Çocuğun gövde, sırt, kalça ve uyluklarında farklı boyutlarda sıyrık, ekimoz (morluk) ve parmak bası izleri fiziksel istismarın belirtileridir.	4,43	,654
2	Fiziksel istismara uğrayan çocuklarda saçlı deri, yüz, kulak, çene, boyun ve eklemlerin çevresinde lezyonlar(doku bozukluğu) sık görülür.	3,90	,887
3	Fiziksel istismar tanısında ekimozların (morluk) değişik renklerde olması önem taşımaz. (ters kodlu)	2,39	1,260
4	Ağız içinde özellikle üst dudak iç yüzünde yırtık olması fiziksel istismarı düşündürmelidir.	3,42	,924
5	Fiziksel istismara uğramış çocuklarda yanıklar; ayaklar, kalçalar ve göbek bölgesi dışındaki vücut kısımlarında daha yaygın görülür. (ters kodlu)	3,44	984
6	Fiziksel istismarda; kollarda, el, sırtında, omuz ve kalçalarda sıklıkla ısırik izlerine rastlanır.	3,91	,830
7	Ciltte yuvarlak, çevresi kabarık, ortası krater şeklindeki lezyonlar (Doku Bozukluğu) sigara yanığını düşündürmelidir.	4,00	,779
8	Dizdeki ve dizin arka çukurundaki yanıklar kaza ile oluşabilir. (ters kodlu)	2,94	1,125
9	Tek bir kırık yanı sıra berelenmeler, çürümeler ve değişik iyileşme evresindeki kırıklar fiziksel istismarın önemli belirtileridir.	3,89	,827
10	Fiziksel istismara uğrayan çocuklarda humerus (Kol kemiği), distal (Bir organ veya yapının merkezden uzakta olan uç kısmı), femur (uyluk kemiği), tibis (Baldır), kafatası, el ve önkol kemiklerinde kırıklara rastlanmaz. (ters kodlu)	2,18	1,012
11	Fiziksel istismara uğrayan çocuklarda saçlı deri altında hematomlar (kan toplanması) sıklıkla görülür.	3,53	,877
12	İntrakrania (kafa-içi) ve intraoküler (göz-içi) kanamalar; fiziksel istismar olasılığını düşündürmez. (ters kodlu)	2,32	1,037
13	Genital bölge, ağız, kol, ense veya bacaklarda ekimoz (morluk) ve sıyrıkların olması cinsel istismarı düşündürmelidir.	4,37	,814
15	Özellikle 10-15 yaşlarındaki gebelik cinsel istismarı düşündürmelidir.	4,24	1,145
16	Cinsel istismara uğrayan çocuklarda gonore, sifilis gibi erişkinlerde görülen enfeksiyonlara rastlanmaz. (ters kodlu)	2,51	1,202
17	Genital bölgede ağrı, şişme ya da kaşıntı şikâyetleri cinsel istismarı düşündürmelidir.	4,00	,936
18	Cinsel istismar sonucu vajinal ve rektal (anüs) kanama görülebilir.	4,49	,723
19	Çocuk, fiziksel temasa uğramadan da cinsel olarak istismar edilmiş olabilir.	4,41	,873
20	Cinsel istismara uğrayan çocukların önemli bir bölümü fiziksel istismara da uğramıştır.	4,54	,621

Tablo 9 incelendiğinde; İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri alt ölçeği altında yer alan 20 ifadeden 6'sı ters kodlanmıştır. Araştırmaya katılanların ifadelerine verdikleri cevaplar incelendiğinde, ters kodlanmayan maddelere verilen cevapların “doğru” ya da “kuvvetli doğru” şeklinde cevaplandığı görülecektir. İstismarın çocuk üzerindeki fiziksel belirtilerine ilişkin en yüksek ortalamaya sahip cevaplar sırasıyla; “Cinsel istismara uğrayan çocukların önemli bir bölümü fiziksel istismara da uğramıştır” ($\bar{X}=4,54$), “Cinsel istismar sonucu vajinal ve rektal (anüs) kanama görülebilir” ($\bar{X}=4,49$) ve “Çocuğun gövde, sırt, kalça ve uyluklarında farklı boyutlarda sıyrık, ekimoz (morluk) ve parmak bası izleri fiziksel istismarın belirtileridir” ($\bar{X}=4,43$) şeklinde olmuştur. “Ağız içinde özellikle üst dudak iç yüzünde yırtık olması fiziksel istismarı düşündürmelidir” ($\bar{X}=3,42$) ifadesi ise en düşük ortalamaya sahip ifade olmuştur.

İstismarın çocuk üzerindeki fiziksel belirtilerine ilişkin ters kodlanmış maddeler incelendiğinde verilen cevapların genel olarak “doğru” yanıtlandığı görülmüştür. Öğretmenler sadece “Fiziksel istismara uğramış çocuklarda yanıklar; ayaklar, kalçalar ve göbek bölgesi dışındaki vücut kısımlarında daha yaygın görülür” ($\bar{X}=3,44$) ifadesine yanlış cevap vermişlerdir.

Çocuk İstismarına İlişkin Çocuktaki Davranışsal Belirtiler Alt Ölçeğindeki ifadelerine ilişkin ortalama ve standart sapmalar Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10: Çocuk İstismarına İlişkin Çocuktaki Davranışsal Belirtilere Ait Betimsel İstatistikler

No	İfadeler	Ort.	Ss
14	Çocuğun yürüme, oturma gibi genel davranışlarına bakarak cinsel istismardan şüphelenmek mümkün değildir. (ters kodlu)	2,49	1,265
28	İstismar ve ihmale uğrayan çocukların çoğunlukla özsaygıları yüksektir. (ters kodlu)	1,60	1,026
29	İstismar ve ihmale uğrayan çocuklar, hiperaktif davranışlar gösterir.	2,31	1,024
30	İstismar ve ihmale uğrayan çocukların okul başarısı, etkilenmez. (ters kodlu)	1,58	1,081
31	İstismar ve ihmale uğrayan çocuklar; ebeveynlerinden ve diğer yetişkinlerden korkma, kaçınma gösterebilirler.	4,24	1,105
32	İstismar ve ihmale uğrayan çocuklar; ağrı verici, uyaranlara ve travmalara karşı aşırı tepkilidirler. (ters kodlu)	4,23	,937
33	Tuvalet eğitimini tamamlamış olan çocuğun tekrar altını ıslatmaya başlaması, istismar veya ihmale uğramış olabileceğini düşündürmektedir.	3,77	1,071
34	İstismar ve ihmale uğrayan çocukların çoğu, evlerine bağlıdırlar. (ters kodlu)	2,78	1,130
35	İstismar ve ihmale uğramış çocuklarda intihar girişimleri ile karşılaşılır.	4,07	,981
36	İstismar ve ihmale uğramış çocuklar, sıklıkla göz göze iletişime giremezler.	4,26	,728
37	İstismar ve ihmale uğramış çocuklar sıklıkla yalan söyler veya hırsızlık yaparlar.	3,49	,951
38	İstismar ve ihmale uğramış çocuklarda ilaç ve alkol bağımlılığına daha sık rastlanır.	3,81	,923
39	İstismar ve ihmale uğramış çocuklarda sıklıkla okul öncesi konuşma gecikmesine rastlanır.	3,88	,885
40	İstismar ve ihmale uğramış çocuklar içe kapanıklık gösterebilirler.	4,19	,993
67	Yaralanma, kırık gibi olaylarda, anlatılan öykünün tutarsızlık göstermesi fiziksel istismarı akla getirmelidir.	4,48	,753

Tablo 10 incelendiğinde, Çocuk İstismarına İlişkin Çocuktaki Davranışsal Belirtiler alt ölçeği altında yer alan 15 ifadeden 5'i ters kodlanmıştır. Araştırmaya katılanların ifadelere verdikleri cevaplar incelendiğinde, ters kodlanmayan maddelere verilen cevapların birinin “yanlış” diğerlerinin ise “doğru” ya da “kuvvetli doğru” şeklinde cevaplandığı görülecektir. Çocuk istismarın çocuktaki davranışsal belirtilerine ilişkin en yüksek ortalamaya sahip cevaplar sırasıyla; “Yaralanma, kırık gibi olaylarda, anlatılan öykünün tutarsızlık göstermesi fiziksel istismarı akla getirmelidir” ($\bar{X}=4,48$),

“İstismar ve ihmale uğramış çocuklar sıklıkla göz göze iletişime giremezler.” ($\bar{X}=4,26$) ve “İstismar ve ihmale uğrayan çocuklar; ebeveynlerinden ve diğer yetişkinlerden korkma, kaçınma gösterebilirler” ($\bar{X}=4,24$) şeklinde olmuştur. “İstismar ve ihmale uğrayan çocuklar; hiperaktif davranışlar gösterir” ($\bar{X}=2,31$) ifadesi ise en düşük ortalamaya sahip ifade olmuştur. Öğretmenler bu ifadeye yanlış cevap vermişlerdir.

Çocuk istismarının çocuktaki davranışsal belirtilerine ilişkin ters kodlanmış maddeler incelendiğinde, 2 ifadenin “kuvvetli doğru”, iki ifadenin “doğru”, bir ifadenin ise “yanlış” cevaplandığı görülmüştür. Öğretmenler sadece “İstismar ve ihmale uğrayan çocuklar ağrı vericiler, uyarıcılar ve travmalara karşı aşırı tepkilidirler” ($\bar{X}=4,23$) ifadesine “kuvvetli yanlış” cevap vermişlerdir.

İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri Alt Ölçeğindeki ifadelere ilişkin ortalama ve standart sapmalar Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11: İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtilerine Ait Betimsel İstatistikler

No	İfadeler	Ort.	Ss
21	Çocukta büyüme-gelişme geriliğinin olması, çocuğun ihmal edildiğini düşündürmelidir.	3,80	,927
22	Çocuğun kötü hijyene sahip olması, ihmal edildiğini gösterir.	4,31	,843
23	Aşıların yaptırılmaması veya geciktirilmesi, bir ihmal belirtisidir.	4,20	,997
24	Çocuğun yüzünün donuk ve ifadesiz görünmesi, ihmal edildiğini düşündürmelidir.	3,88	1,004
25	Çocuğun sürekli ve tutarlı bir gözetiminin olmaması, ihmaldir.	4,16	,873
26	Çocuğun fiziksel sorunlarının tedavi edilmemesi, ihmaldir.	4,39	,857
27	Çocukta yeme bozuklukları, huzursuz uyuma, ihmal işareti değildir. (ters kodlu)	2,41	1,141

Tablo 11 incelendiğinde, İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri alt ölçeği altında yer alan 7 ifadeden 1’i ters kodlanmıştır. Araştırmaya katılanların ifadelere verdikleri cevaplar incelendiğinde, ters kodlanmayan maddelere verilen cevapların “doğru” ya da “kuvvetli doğru” şeklinde cevaplandığı görülecektir. İhmalin çocuk üzerindeki belirtilerine ilişkin en yüksek ortalamaya sahip cevap; “Çocuğun fiziksel sorunlarının tedavi edilmemesi ihmaldir” ($\bar{X}=4,39$), en düşük ortalamaya sahip cevap ise “Çocukta

büyüme-gelişme geriliğinin olması çocuğun ihmal edildiğini düşündürmelidir.” ($\bar{X}=3,80$) ifadesi olmuştur.

İhmalin çocuk üzerindeki belirtilerine ilişkin ters kodlanmış madde incelendiğinde, verilen cevabın “doğru” olduğu görülmüştür. Öğretmenler; “Çocukta yeme bozuklukları, huzursuz uyuma ihmal işareti değildir” ($\bar{X}=2,41$) ifadesine doğru cevap vermişlerdir.

İhmal ve İstismara Yatkın Ebeveyn Özellikleri Alt ölçeğindeki ifadelere ilişkin ortalama ve standart sapmalar Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12: İhmal ve İstismara Yatkın Ebeveyn Özelliklerine Ait Betimsel İstatistikler

No	İfadeler	Ort.	Ss
42	Çocukluğunda istismar ve ihmal edilen ebeveynler; çocuklarını istismar ve ihmal etmekten kaçınırlar. (ters kodlu)	3,01	1,117
43	Aşırı ısrarcı tutum içinde olan ebeveynler; çocuklarını daha çok istismar ederler.	3,47	,877
44	Ebeveynlerin benlik saygısının düşük olması, çocuk istismar ve ihmeline yol açan önemli bir etmendir.	3,76	,940
45	Ebeveynlerin çocuktan gerçekçi olmayan beklentilerinin olması, çocuğunu istismar etmesine yol açar.	3,90	,862
46	Anne yaşının çocuk istismarı ve ihmaliinde önemi yoktur. (ters kodlu)	1,34	,938
47	Ebeveynin sosyal destek kaybı yaşaması çocuk istismar ve ihmeline yol açar.	3,83	,951
48	Ebeveynin alkol ya da ilaç bağımlısı olması, çocuk istismar ve ihmali açısından bir risktir.	4,16	1,027
49	Ebeveynin fiziksel ve mental sağlık sorunlarının olması, çocuğunu istismar ve ihmal etmesini etkilemez. (ters kodlu)	2,11	1,361
50	Eğitim düzeyi düşük anne-babalar, çocuklarını daha fazla istismar ve ihmal ederler.	3,28	1,152
55	Annenin zor bir hamilelik geçirmesi ya da güç doğum yapması; çocuğunu istismar veya ihmal etmesini etkiler.	2,76	1,135
60	Doğumlar arası sürenin kısa olması, çocuğun istismar ve ihmale uğramasını etkileyen bir faktördür.	3,38	1,118
66	Annenin çocuktan sık sık şikâyet etmesi, istismarı düşündürmelidir.	3,71	,939

Tablo 12 incelendiğinde, İhmal ve İstismara Yatkın Ebeveyn Özellikleri alt ölçeği altında yer alan 12 ifadeden 3’ü ters kodlanmıştır. Araştırmaya katılanların ifadelere verdikleri cevaplar incelendiğinde, ters kodlanmayan maddelere verilen

cevapların çoğunun “doğru” birinin “kuvvetli doğru” ve birinin ise “yanlış” cevaplandığı görülecektir. İhmal ve istismara yatkın ebeveyn özelliklerine ilişkin en yüksek ortalamaya sahip cevaplar sırasıyla; “Ebeveynin alkol ya da ilaç bağımlısı olması, çocuk istismar ve ihmali açısından bir risktir.” ($\bar{X}=4,16$), “Ebeveynlerin çocuktan gerçekçi olmayan beklentilerinin olması, çocuğunu istismar etmesine yol açar” ($\bar{X}=3,90$) ve “Ebeveynin sosyal destek kaybı yaşaması, çocuk istismar ve ihmaline yol açar” ($\bar{X}=3,83$) şeklinde olmuştur. Öğretmenler “Annenin zor bir hamilelik geçirmesi ya da güç doğum yapması çocuğunu istismar veya ihmal etmesini etkiler” ($\bar{X}=2,76$) ifadesine yanlış cevap vermişlerdir.

İhmal ve istismara yatkın ebeveyn özelliklerine ilişkin ters kodlanmış maddeler incelendiğinde, öğretmenlerin “Anne yaşının çocuk istismarı ve ihmali önemi yoktur” ($\bar{X}=1,34$) ifadesine “kuvvetli doğru”, “Ebeveynin fiziksel ve mental sağlık sorunlarının olması, çocuğunu istismar ve ihmal etmesini etkilemez” ifadesine “doğru” ve “Çocukluğunda istismar ve ihmal edilen ebeveynler, çocuklarını istismar ve ihmal etmekten kaçınırlar” ifadesine ise “kararsız” şeklinde cevap verdikleri görülmüştür.

İhmal ve İstismara Yatkın Çocukların Özellikleri Alt Ölçeğindeki ifadelerle ilişkin ortalama ve standart sapmalar Tablo 13’de gösterilmiştir.

Tablo 13: İhmal ve İstismara Yatkın Çocukların Özelliklerine Ait Betimsel İstatistikler

No	İfadeler	Ort.	Ss
41	Bebeklerin istismara uğrama riskleri azdır. (ters kodlu)	2,40	1,389
51	Planlanmamış gebelik sonucunda doğan çocukların istismar edilme olasılıkları daha fazladır.	3,18	1,241
52	Çocuğun cinsiyetinin istismar ve ihmalde önemi yoktur. (ters kodlu)	3,33	1,461
53	Aşırı hareketli çocukların fiziksel istismara uğrama olasılıkları daha yüksektir.	2,97	1,249
54	Fiziksel ve mental özürli bebeklerin istismar ve ihmale uğrama olasılığı daha azdır. (ters kodlu)	2,29	1,229
56	Bebeklerin prematüre veya düşük doğum ağırlıklı olması istismar ve ihmale uğramasını etkilemez. (ters kodlu)	3,21	1,232

Tablo 13 incelendiğinde, İhmal ve İstismara Yatkın Çocukların Özellikleri alt ölçeği altında yer alan 6 ifadeden 4’ü ters kodlanmıştır. Araştırmaya katılanların ifadelere verdikleri cevaplar incelendiğinde, ters kodlanmayan maddelere verilen

cevapların birinin “yanlış” diğerinin ise “doğru” şekilde cevaplandığı görülecektir. İhmal ve istismara yatkın çocukların özelliklerine ilişkin doğru cevaplanan ifade “Planlanmamış gebelik sonucunda doğan çocukların istismar edilme olasılıkları daha fazladır.” ($\bar{X}=3,18$), “yanlış” cevaplanan ifade ise “Aşırı hareketli çocukların fiziksel istismara uğrama olasılıkları daha yüksektir” ($\bar{X}=2,97$) şeklinde olmuştur.

İhmal ve istismara yatkın çocukların özelliklerine ilişkin ters kodlanmış maddeler incelendiğinde verilen cevapların üçünün doğru cevaplandığı görülmüştür. Öğretmenlerin yanlış cevapladığı ifadeler “Çocuğun cinsiyetinin istismar ve ihmalde önemi yoktur” ($\bar{X}=3,33$) ve “Bebeklerin prematüre veya düşük doğum ağırlıklı olması, istismar ve ihmale uğramasını etkilemez” ($\bar{X}=3,21$) ifadeleri olmuştur.

Çocuk İhmal ve İstismarında Ailesel Özellikler Alt Ölçeğindeki ifadelere ilişkin ortalama ve standart sapmalar Tablo 14’de gösterilmiştir.

Tablo 14: Çocuk İhmal ve İstismarında Ailesel Özelliklere Ait Betimsel İstatistikler

No	İfadeler	Ort.	Ss
57	Aile reisinin işsizliği, çocuk istismar ve ihmeline yol açan bir faktördür.	3,70	,988
58	Ailenin gelir düzeyi, çocuk istismar ve ihmaliinde önemli bir etkidir.	3,68	1,090
59	Ailede çocuk sayısı, çocuk istismar ve ihmalinin oluşmasında etken değildir. (ters kodlu)	2,51	1,247
61	Ailenin geniş ya da çekirdek aile tipinde olması, çocuk istismar ve ihmaliinde önemli bir faktör değildir. (ters kodlu)	2,70	1,116
62	Ebeveynlerden birinin olmaması, çocuk istismar ve ihmali için bir risktir.	3,82	1,023
63	Çocuk istismar ve ihmeline üst sosyo-ekonomik düzeyde rastlanmaz. (ters kodlu)	1,79	,954
64	Anne-baba arasındaki şiddet, çocukların istismar ve ihmal edilmesine yol açar.	4,14	,894
65	Evlilik dışı ilişkiler, çocukların istismar ve ihmal edilmesinde önemli bir etkidir.	4,18	,728

Tablo 14 incelendiğinde, Çocuk İhmal ve İstismarında Ailesel Özellikleri alt ölçeği altında yer alan 8 ifadeden 3’ü ters kodlanmıştır. Araştırmaya katılanların ifadelere verdikleri cevaplar incelendiğinde, ters kodlanmayan maddelere verilen cevapların ikisinin “doğru” diğer ikisinin ise “kuvvetli doğru” şeklinde cevaplandığı görülecektir. Çocuk ihmal ve istismarında ailesel özelliklere ilişkin en yüksek ortalamaya sahip ifadeler sırasıyla “Evlilik dışı ilişkiler çocukların istismar ve ihmal

edilmesinde önemli bir etkidir” ($\bar{X}=4,18$), ve “Anne-baba arasındaki şiddet, çocukların istismar ve ihmal edilmesine yol açar.” ($\bar{X}=4,14$) şeklinde olmuştur.

Çocuk ihmal ve istismarında ailesel özelliklere ilişkin ters kodlanmış maddeler incelendiğinde verilen cevaplardan üç ifadeden birinin “doğru” diğer ikisinin “kuvvetli doğru” olarak cevaplandığı görülmüştür. Öğretmenlerin “kuvvetli doğru” olarak cevapladıkları ifade; “Çocuk istismar ve ihmaline üst sosyo-ekonomik düzeyde rastlanmaz.” ($\bar{X}=1,79$) şeklinde olmuştur.

Okul öncesi öğretmenlerinin Çocuk İhmal ve İstismarı Belirti ve Risklerini Tanılama ölçeğindeki 67 maddenin betimsel istatistikleri yapıldıktan sonra genel ölçek ve alt ölçek puan ortalamaları hesaplanmıştır. Genel ölçek ve alt ölçeklerin puan hesapları yapılırken ters kodlanmış maddelerin puanları tersine kodlanarak ölçek ortalamaları elde edilmiştir. Ölçek ortalamaları Tablo 15’de gösterildiği gibidir.

Tablo 15: Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Belirti ve Risklerini Tanılamasına Ait Genel Ölçek ve Alt Ölçek Puan Ortalamaları Dağılımı

	N	Ort.	Ss
İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri	90	3,8643	,44833
Çocuk İstismarına İlişkin Çocuktaki Davranışsal Belirtiler	90	3,7207	,40765
İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri	90	4,0460	,60223
İhmal ve İstismara Yatkın Ebeveyn Özellikleri	90	3,4546	,45320
İhmal ve İstismara Yatkın Çocukların Özellikleri	90	3,1519	,52802
Çocuk İhmal ve İstismarında Ailesel Özellikler	90	3,8153	,61444
GENEL ÖLÇEK ORTALAMASI	90	3,7081	,36888

Tablo 15’de okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarı belirti ve risklerini tanılama konusunda bilgi düzeyine ilişkin ölçek bilgi puan ortalamaları görülmektedir. Öğretmenlerin tüm ölçek maddelerine verdikleri yanıtların ortalaması $\bar{X}=3.70\pm0.36$ ’dır. Bulunan değer ulaşılmak istenen değer olan 5’e kıyasla öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını tanılama konusundaki bilgi düzeylerinde açık olduğunu gösteren bir değerdir. Tablo 15’e göre; öğretmenlerin istismarın çocuk üzerindeki fiziksel belirtilerine yönelik alt ölçek bilgi puanı ortalaması $\bar{X}=3.86\pm0.44$, çocuk istismarına ilişkin çocuktaki davranışsal belirtiler $\bar{X}=3.72\pm0.40$, ihmalin çocuk

üzerindeki belirtilerine yönelik alt ölçek bilgi puanı ortalaması $\bar{X}=4.04\pm0.60$, ihmal ve istismara yatkın ebeveyn özellikleri $\bar{X}=3.45\pm0.45$, ihmal ve istismara yatkın çocukların özellikleri $\bar{X}=3.15\pm0.52$, çocuk ihmal ve istismarında ailesel özellikler $\bar{X}=3.81\pm0.61$ 'dir.

4.3. İstatistiksel Analizler

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı tanılama ölçeğinde bulunan ifadelerle verdikleri cevapların öğretmenlerin çeşitli değişkenleri açısından farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü Anova analizleri yapılmıştır.

Okul öncesi öğretmenlerinin yaş değişkenine göre normal dağılım vardır ve varyanslar homojendir. Okul öncesi öğretmenlerinin yaş değişkenine göre çocuk ihmal ve istismar belirti ve riskleri konusunda bilgi düzeyinde bir farklılaşma olup olmadığının belirlenmesi için yapılan tek yönlü Anova testi sonuçları Tablo 16'da gösterilmiştir.

Tablo 16: Çocuk İhmal ve İstismar Belirti ve Risklerini Tanılama Alt Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu (tek yönlü Anova testi)

	Yaş	N	$\bar{X}$	Ss	F	p
İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri	26-31	45	3,8187	,41253	1,050	,354
	32-37	26	3,9717	,50597		
	38-43	19	3,8255	,44592		
İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri	26-31	45	4,0349	,56912	,247	,781
	32-37	26	4,1099	,64055		
	38-43	19	3,9850	,64925		
Çocuk İstismarına ilişkin Çocuktaki Davranışsal Belirtiler	26-31	45	3,7215	,43746	,093	,912
	32-37	26	3,6974	,37344		
	38-43	19	3,7509	,39805		
İhmal ve İstismara Yatkın Ebeveyn Özellikleri	26-31	45	3,4241	,46119	,398	,673
	32-37	26	3,4487	,51536		
	38-43	19	3,5351	,34282		
İhmal ve İstismara Yatkın Çocukların Özellikleri	26-31	45	3,1074	,55976	,560	,573
	32-37	26	3,2436	,47430		
	38-43	19	3,1316	,53165		
Çocuk İhmal ve İstismarında Ailesel Özellikler	26-31	45	3,7667	,62704	,338	,714
	32-37	26	3,8365	,61823		
	38-43	19	3,9013	,60032		

Okul öncesi öğretmenlerin yaşlarına göre çocuk ihmal ve istismar belirti ve riskleri konusunda bilgi düzeyinde alt ölçekler açısından anlamlı bir farklılık hiçbir alt ölçek için bulunamamıştır. Tüm alt ölçekler için %95 güven aralığında $p > 0,05$ ’tir.

Okul öncesi öğretmenlerinin hizmet süresi değişkenine göre çocuk ihmal ve istismar belirti ve riskleri konusunda bilgi düzeyinde bir farklılaşma olup olmadığının belirlenmesi için yapılan tek yönlü Anova testi sonuçları Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17: Çocuk İhmal ve İstismar Belirti ve Risklerini Tanılama Alt Ölçeği Puanlarının Hizmet Süresi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu (tek yönlü Anova testi)

	Hizmet Süresi	N	$\bar{X}$	Ss	F	p
İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri	5 yıl altı	26	3,8401	,43388	,072	,975
	6-10 yıl	33	3,8740	,49249		
	11-15 yıl	24	3,8596	,41635		
	16-20 yıl	7	3,9248	,48128		
İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri	5 yıl altı	26	4,0330	,59152	1,334	,269
	6-10 yıl	33	3,9394	,58688		
	11-15 yıl	24	4,2440	,45269		
	16-20 yıl	7	3,9184	1,02969		
Çocuk İstismarına ilişkin Çocuktaki Davranışsal Belirtiler	5 yıl altı	26	3,7590	,48261	1,834	,147
	6-10 yıl	33	3,5960	,37191		
	11-15 yıl	24	3,8361	,35276		
	16-20 yıl	7	3,7714	,36282		
İhmal ve İstismara Yatkın Ebeveyn Özellikleri	5 yıl altı	26	3,4231	,54768	1,210	,311
	6-10 yıl	33	3,4015	,41690		
	11-15 yıl	24	3,4757	,41954		
	16-20 yıl	7	3,7500	,26788		
İhmal ve İstismara Yatkın Çocukların Özellikleri	5 yıl altı	26	3,2308	,59829	1,562	,204
	6-10 yıl	33	3,0303	,47040		
	11-15 yıl	24	3,1458	,52776		
	16-20 yıl	7	3,4524	,42725		
Çocuk İhmal ve İstismarında Ailesel Özellikler	5 yıl altı	26	3,9279	,64534	3,553	,018
	6-10 yıl	33	3,5682	,54673		
	11-15 yıl	24	3,9167	,62518		
	16-20 yıl	7	4,2143	,39340		

Okul öncesi öğretmenlerin hizmet sürelerine göre çocuk ihmal ve istismar belirti ve riskleri konusunda bilgi düzeyinde “Çocuk İhmal ve İstismarında Ailesel Özellikler”

alt ölçeği açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=3,553$; $p<0,05$). Bu alt ölçek için de %95 güven aralığında $p<0,05$ ’tir.

Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarında ailesel özellikler alt ölçeği bilgi düzeylerine ilişkin varyans homojenlik testi sonucunda varyanslar homojen bulunduğundan farklılaşmanın kaynağının belirlenmesi için post hoc testlerinden Scheffe testi kullanılmıştır. Çocuk ihmal ve istismarında ailesel özellikler alt ölçeği bilgi düzeylerinde anlamlı farklılık 6-10 yıl ile 16-20 yıl hizmet süresi olan öğretmenler arasında görülmüştür. 6-10 yıl arasında çalışan öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarında ailesel özellikler bilgi düzeyi ($\bar{X}=3,56$), 16-20 yıl arasında çalışanların bilgi düzeylerine ($\bar{X}=4,21$) göre daha düşüktür. Ayrıca hizmet sürelerine göre çocuk ihmal ve istismarında ailesel özellikler bilgi düzeyine ilişkin tüm ortalamalar incelendiğinde, bilgi düzeyi en düşük grup 6-10 yıl çalışanlar iken bilgi düzeyi en yüksek grubun 16 yılın üzerinde çalışanlardan oluştuğu görülmektedir.

Öğretmenlerinin eğitim durumu değişkenine göre çocuk ihmal ve istismar belirti ve riskleri konusunda bilgi düzeyinde bir farklılaşma olup olmadığının belirlenmesi için yapılan t-testi sonuçları Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18: Çocuk İhmal ve İstismar Belirti ve Risklerini Tanılama Alt Ölçeği Puanlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu (t-testi)

	Eğitim Durumu	N	$\bar{X}$	Ss	F	p
İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri	Lisans	67	3,7855	,42307	-2,967	,004
	Lisansüstü	23	4,0938	,44967		
İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri	Lisans	67	3,9979	,60532	-1,300	,197
	Lisansüstü	23	4,1863	,58337		
Çocuk İstismarına ilişkin Çocuktaki Davranışsal Belirtiler	Lisans	67	3,7224	,41594	,065	,948
	Lisansüstü	23	3,7159	,39143		
İhmal ve İstismara Yatkın Ebeveyn Özellikleri	Lisans	67	3,3955	,43697	-2,155	,034
	Lisansüstü	23	3,6268	,46525		
İhmal ve İstismara Yatkın Çocukların Özellikleri	Lisans	67	3,0522	,55445	-3,210	,002
	Lisansüstü	23	3,4420	,29563		
Çocuk İhmal ve İstismarında Ailesel Özellikler	Lisans	67	3,7593	,62814	-1,484	,141
	Lisansüstü	23	3,9783	,55347		

Okul öncesi öğretmenlerinin eğitim durumlarına göre normal dağılım vardır ve varyanslar homojendir. Katılımcıların eğitim durumlarına göre alt ölçekler açısından çocuk ihmal ve istismarı bilgi düzeyleri “İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri” ($t = -2,967$; $p = 0,04$), “İhmal ve İstismara Yatkın Ebeveyn Özellikleri” ($t = -2,155$; $p < 0,34$), ve “İhmal ve İstismara Yatkın Çocukların Özellikleri” ($t = -3,210$; $p = 0,02$), alt ölçeklerinde anlamlı bir farklılık göstermiştir. Üç alt ölçek için de %95 güven aralığında $p < 0,05$ ’tir.

İstismarın çocuk üzerindeki fiziksel belirtileri bilgi düzeyi lisans eğitimi ($\bar{X} = 3,78$) mezunu olan öğretmenlerin yüksek lisans mezunu ($\bar{X} = 4,09$) olan öğretmenlerden daha düşük bulunmuştur. Yüksek lisans mezunu öğretmenler; ihmal ve istismarın çocuktaki fiziksel belirtilerini lisans mezunu öğretmenlerden daha iyi bilmektedir.

İhmal ve istismara yatkın ebeveyn özellikleri bilgi düzeyi lisans eğitimi ($\bar{X} = 3,39$) mezunu olan öğretmenlerin yüksek lisans mezunu ($\bar{X} = 3,62$) olan öğretmenlerden daha düşük bulunmuştur. Yüksek lisans mezunu öğretmenler; ihmal ve istismara yatkın ebeveynlerin özelliklerini lisans mezunu öğretmenlerden daha iyi bilmektedir.

İhmal ve istismara yatkın çocukların özellikleri, bilgi düzeyi lisans eğitimi ($\bar{X} = 3,05$) mezunu olan öğretmenlerin yüksek lisans mezunu ($\bar{X} = 3,44$) olan öğretmenlerden daha düşük bulunmuştur. Yüksek lisans mezunu öğretmenler; ihmal ve istismara yatkın çocukların özelliklerini lisans mezunu öğretmenlerden daha iyi bilmektedir.

Öğretmenlerinin öğrenim hayatında çocuk ihmal ve istismarı konusunda eğitim alma durumu değişkenine göre çocuk ihmal ve istismar belirti ve riskleri konusunda bilgi düzeyinde bir farklılaşma olup olmadığının belirlenmesi için yapılan t-testi sonuçları Tablo 19’da gösterilmiştir.

Tablo 19: Çocuk İhmal ve İstismar Belirti ve Risklerini Tanılama Alt Ölçeği Puanlarının Öğrenim Hayatında Eğitim Alma Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu (t-testi)

	Öğrenim Hayatında Eğitim Alma Durumu	N	$\bar{X}$	Ss	F	p
İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri	Evet	43	3,9155	,46200	1,037	,303
	Hayır	47	3,8175	,43510		
İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri	Evet	43	4,1030	,53663	,857	,394
	Hayır	47	3,9939	,65800		
Çocuk İstismarına ilişkin Çocuktaki Davranışsal Belirtiler	Evet	43	3,7612	,39767	,901	,370
	Hayır	47	3,6837	,41737		
İhmal ve İstismara Yatkın Ebeveyn Özellikleri	Evet	43	3,4961	,46574	,829	,409
	Hayır	47	3,4167	,44301		
İhmal ve İstismara Yatkın Çocukların Özellikleri	Evet	43	3,1822	,55732	,519	,605
	Hayır	47	3,1241	,50417		
Çocuk İhmal ve İstismarında Ailesel Özellikler	Evet	43	3,9070	,62624	1,361	,177
	Hayır	47	3,7314	,59776		

Okul öncesi öğretmenlerinin öğrenim hayatında çocuk ihmali ve istismarı konusunda eğitim alma durumlarına göre normal dağılım vardır ve varyanslar homojendir. Öğrenim hayatında çocuk ihmali ve istismarı konusunda eğitim alma durumlarına göre “Evet” cevabı veren katılımcıların hepsinin cevaplarının ortalamalarının “Hayır” cevabı veren katılımcıların ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu farkın anlamlı olup olmadığı incelenmiştir. Katılımcıların çocuk ihmali ve istismarı bilgi düzeyleri öğrenim hayatında çocuk ihmali ve istismarı konusunda eğitim alma durumlarına göre hiçbir alt ölçek için anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Tüm alt ölçekler için %95 güven aralığında $p>0,05$ 'tir.

Öğretmenlerinin öğretim hayatı sonrasında çocuk ihmali ve istismarı konusunda eğitim alma durumu değişkenine göre çocuk ihmal ve istismar belirti ve riskleri konusunda bilgi düzeyinde bir farklılaşma olup olmadığının belirlenmesi için yapılan t-testi sonuçları Tablo 20’de gösterilmiştir.

Tablo 20: Çocuk İhmal ve İstismar Belirti ve Risklerini Tanılama Alt Ölçeği Puanlarının Öğrenim Hayatı Sonrasında Eğitim Alma Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu (t-testi)

	Öğretim Hayatı Sonrasında Eğitim Alma Durumu	N	$\bar{X}$	Ss	F	p
İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri	Evet	28	4,1071	,44463	3,689	,000
	Hayır	62	3,7547	,40801		
İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri	Evet	28	4,2398	,55540	2,090	,040
	Hayır	62	3,9585	,60631		
Çocuk İstismarına İlişkin Çocuktaki Davranışsal Belirtiler	Evet	28	3,7690	,35992	,754	,453
	Hayır	62	3,6989	,42845		
İhmal ve İstismara Yatkın Ebeveyn Özellikleri	Evet	28	3,7113	,41850	3,886	,000
	Hayır	62	3,3387	,42220		
İhmal ve İstismara Yatkın Çocukların Özellikleri	Evet	28	3,2500	,47683	1,188	,238
	Hayır	62	3,1075	,54747		
Çocuk İhmal ve İstismarında Ailesel Özellikler	Evet	28	4,1295	,52976	3,454	,001
	Hayır	62	3,6734	,60070		

Okul öncesi öğretmenlerinin öğretim hayatı sonrasında çocuk ihmal ve istismarı konusunda eğitim alma durumlarına göre normal dağılım vardır ve varyanslar homojendir. Katılımcıların eğitim durumlarına göre alt ölçekler açısından çocuk ihmal ve istismarı bilgi düzeyleri “İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri” ($t= 3,689$; $p=0,00$), “İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri” ($t= 2,090$; $p<0,40$), “İhmal ve İstismara Yatkın Ebeveyn Özellikleri” ($t= 3,886$; $p<0,00$), ve “Çocuk İhmal ve İstismarında Ailesel Özellikler” ($t=3,454$; $p=0,01$) alt ölçeklerinde anlamlı bir farklılık göstermiştir. Dört alt ölçek için de %95 güven aralığında $p<0,05$ ’tir.

İhmal ve istismarın çocuktaki fiziksel belirtileri; bilgi düzeyi öğrenim hayatı sonrasında eğitim alan ($\bar{X}=4,10$) öğretmenlerin; öğrenim hayatı sonrasında eğitim almayan ($\bar{X}=3,75$) öğretmenlere göre daha yüksek bulunmuştur. Öğrenim hayatı sonrasında eğitim alan öğretmenler; ihmal ve istismarın çocuktaki fiziksel belirtilerini eğitim almayan öğretmenlerden daha iyi bilmektedir.

İhmalin çocuk üzerindeki belirtileri, bilgi düzeyi öğrenim hayatı sonrasında eğitim alan ($\bar{X}=4,23$) öğretmenlerin; öğrenim hayatı sonrasında eğitim almayan ($\bar{X}=3,95$) öğretmenlere göre daha yüksek bulunmuştur. Öğrenim hayatı sonrasında eğitim alan öğretmenler; ihmalin çocuk üzerindeki belirtilerini eğitim almayan öğretmenlerden daha iyi bilmektedir.

İhmal ve istismara yatkın ebeveyn özellikleri bilgi düzeyi, öğrenim hayatı sonrasında eğitim alan ($\bar{X}=3,71$) öğretmenlerin; öğrenim hayatı sonrasında eğitim almayan ($\bar{X}=3,33$) öğretmenlere göre daha yüksek bulunmuştur. Öğrenim hayatı sonrasında eğitim alan öğretmenler; ihmal ve istismara yatkın ebeveynlerinin özellikleri eğitim almayan öğretmenlerden daha iyi bilmektedir.

Çocuk ihmal ve istismarında ailesel özellikler bilgi düzeyi öğrenim hayatı sonrasında eğitim alan ($\bar{X}=4,12$) öğretmenlerin; öğrenim hayatı sonrasında eğitim almayan ($\bar{X}=3,67$) öğretmenlere göre daha yüksek bulunmuştur. Öğrenim hayatı sonrasında eğitim alan öğretmenler; çocuk ihmal ve istismarında ailesel özellikleri eğitim almayan öğretmenlerden daha iyi bilmektedir.

Öğretmenlerinin çocuk ihmali ve istismarı konusunda seminer/konferansa katılma durumu değişkenine göre çocuk ihmal ve istismar belirti ve riskleri konusunda bilgi düzeyinde bir farklılaşma olup olmadığının belirlenmesi için yapılan t-testi sonuçları Tablo 21’de gösterilmiştir.

Tablo 21: Çocuk İhmal ve İstismar Belirti ve Risklerini Tanılama Alt Ölçeği Puanlarının Seminer/Konferansa Katılım Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu (t-testi)

	Seminer/Konferansa Katılım Durumu	N	$\bar{X}$	Ss	F	p
İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri	Evet	40	4,0263	,46742	3,224	,002
	Hayır	50	3,7347	,39068		
İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri	Evet	40	4,1714	,52782	1,789	,077
	Hayır	50	3,9457	,64335		
Çocuk İstismarına İlişkin Çocuktaki Davranışsal Belirtiler	Evet	40	3,7617	,34621	,851	,397
	Hayır	50	3,6880	,45164		
İhmal ve İstismara Yatkın Ebeveyn Özellikleri	Evet	40	3,5437	,49928	1,686	,095
	Hayır	50	3,3833	,40371		
İhmal ve İstismara Yatkın Çocukların Özellikleri	Evet	40	3,1667	,51612	,237	,813
	Hayır	50	3,1400	,54227		
Çocuk İhmal ve İstismarında Ailesel Özellikler	Evet	40	3,9563	,59884	1,978	,050
	Hayır	50	3,7025	,60918		

Okul öncesi öğretmenlerinin öğretim hayatı sonrasında çocuk ihmali ve istismarı konusunda eğitim alma durumlarına göre normal dağılım vardır ve varyanslar homojendir. Katılımcıların eğitim durumlarına göre alt ölçekler açısından çocuk ihmali ve istismarı bilgi düzeyleri “İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri” ($t=3,224$; $p=0,02$) ve “Çocuk İhmal ve İstismarında Ailesel Özellikler” ($t=1,978$; $p=0,05$) alt ölçeklerinde anlamlı bir farklılık göstermiştir. Her iki alt ölçek için de *%95 güven aralığında $p<0,05$ ’tir.*

İhmal ve istismarın çocuktaki fiziksel belirtileri; bilgi düzeyi, seminer/konferansa katılan ($\bar{X}=4,02$) öğretmenlerin seminer/konferansa katılmayan ($\bar{X}=3,73$) öğretmenlere göre daha yüksek bulunmuştur. Öğrenim hayatı sonrasında eğitim alan öğretmenler; ihmal ve istismarın çocuktaki fiziksel belirtilerini, eğitim almayan öğretmenlerden daha iyi bilmektedir.

Çocuk ihmal ve istismarında ailesel özellikler bilgi düzeyi, seminer/konferansa katılan ($\bar{X}=3,95$) öğretmenlerin seminer/konferansa katılmayan ($\bar{X}=3,70$) öğretmenlere göre daha yüksek bulunmuştur. Seminer/konferansa katılan öğretmenler; ihmal ve istismarın çocukta fiziksel belirtilerini, seminer/konferansa katılmayan öğretmenlerden daha iyi bilmektedir.

Öğretmenlerinin çalışma hayatı boyunca çocuk ihmali ve istismarı vakası ile karşılaşma durumu değişkenine göre, çocuk ihmal ve istismar belirti ve riskleri konusunda bilgi düzeyinde bir farklılaşma olup olmadığının belirlenmesi için yapılan t-testi sonuçları Tablo 22’de gösterilmiştir.

Tablo 22: Çocuk İhmal ve İstismar Belirti ve Risklerini Tanılama Alt Ölçeği Puanlarının İhmal ve İstismar Vakası ile Karşılaşma Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu (t-testi)

	İhmal ve İstismar Vakası ile Karşılaşma	N	$\bar{X}$	Ss	F	p
İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri	Evet	48	3,9331	,47396	1,569	,120
	Hayır	42	3,7857	,40858		
İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri	Evet	48	4,1339	,50046	1,490	,140
	Hayır	42	3,9456	,69339		
Çocuk İstismarına İlişkin Çocuktaki Davranışsal Belirtiler	Evet	48	3,7611	,38008	1,004	,318
	Hayır	42	3,6746	,43709		
İhmal ve İstismara Yatkın Ebeveyn Özellikleri	Evet	48	3,5104	,47597	1,252	,214
	Hayır	42	3,3909	,42231		
İhmal ve İstismara Yatkın Çocukların Özellikleri	Evet	48	3,2187	,55133	1,290	,201
	Hayır	42	3,0754	,49551		
Çocuk İhmal ve İstismarında Ailesel Özellikler	Evet	48	3,9141	,66152	1,646	,103
	Hayır	42	3,7024	,54167		

Okul öncesi öğretmenlerin çalışma hayatı boyunca çocuk ihmali ve istismarı vakası ile karşılaşma durumlarına göre, çocuk ihmal ve istismar belirti ve riskleri konusunda bilgi düzeyinde alt ölçekler açısından anlamlı bir farklılık hiçbir alt ölçek için bulunamamıştır. Tüm alt ölçekler için %95 güven aralığında $p>0,05$ ’tir.

Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmali ve istismarı konusundaki bilgi düzeylerini değerlendirmeleri değişkenine göre, normal dağılım vardır ve varyanslar homojendir. Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmali ve istismarı konusundaki bilgi düzeylerini değerlendirmeleri değişkenine göre çocuk ihmali ve istismar belirti ve riskleri konusunda, bilgi düzeyinde bir farklılaşma olup olmadığının belirlenmesi için yapılan tek yönlü Anova testi sonuçları Tablo 23’de gösterilmiştir.

Tablo 23: Çocuk İhmal ve İstismar Belirti ve Risklerini Tanılama Alt Ölçeği Puanlarının İhmal ve İstismar Bilgi Düzeyi Yeterliliği Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu (tek yönlü Anova testi)

	İhmal ve İstismar Bilgi Düzeyi Yeterliliği	N	$\bar{X}$	Ss	F	p
İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri	Yeterli	17	3,7678	,46485	,834	,438
	Kısmen Yeterli	55	3,9120	,44626		
	Yeterli Değil	18	3,8099	,44335		
İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri	Yeterli	17	3,8571	,72492	1,260	,289
	Kısmen Yeterli	55	4,1169	,56617		
	Yeterli Değil	18	4,0079	,57660		
Çocuk İstismarına İlişkin Çocuktaki Davranışsal Belirtiler	Yeterli	17	3,5843	,40997	2,711	,072
	Kısmen Yeterli	55	3,7988	,37788		
	Yeterli Değil	18	3,6111	,45518		
İhmal ve İstismara Yatkın Ebeveyn Özellikleri	Yeterli	17	3,4559	,50871	,119	,888
	Kısmen Yeterli	55	3,4394	,45544		
	Yeterli Değil	18	3,5000	,41223		
İhmal ve İstismara Yatkın Çocukların Özellikleri	Yeterli	17	3,0294	,55036	,670	,514
	Kısmen Yeterli	55	3,1636	,54385		
	Yeterli Değil	18	3,2315	,46138		
Çocuk İhmal ve İstismarında Ailesel Özellikler	Yeterli	17	3,8309	,61704	,802	,452
	Kısmen Yeterli	55	3,8636	,65275		
	Yeterli Değil	18	3,6528	,47850		

Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmali ve istismarı konusundaki bilgi düzeylerini değerlendirmeleri değişkenine göre, çocuk ihmali ve istismar belirti ve riskleri konusunda bilgi düzeyinde alt ölçekler açısından, anlamlı bir farklılık hiçbir alt ölçek için bulunamamıştır. Tüm alt ölçekler için %95 güven aralığında $p>0,05$ ’tir.

5. TARTIŞMA

Bu çalışma, okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmali ve istismarı belirti ve riskleri konusunda bilgi düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın bu bölümünde bulgulara ilişkin tartışmalara yer verilmiştir.

5.1. Öğretmenlerin Sosyo-Demografik Özelliklerinin İncelenmesi

Araştırmaya katılanlar; yaşları bakımından değerlendirildiğinde, katılımcıların 26 yaş üzeri öğretmenlerden oluştuğu görülmektedir. Çalışmaya katılanların yarısı 26-31 (%50) yaş öğretmenlerden oluşurken bunu 32-37 (%28,9) ve 38-43 (%17,8) yaş aralığında bulunan öğretmenler takip etmiştir. Öğrenim durumu bakımından en fazla katılım, lisans mezunu öğretmenlerden olmuştur. Hizmet süreleri bakımından değerlendirildiğinde en fazla katılım sırasıyla; 5 yıl altı, 5-10 yıl arası, 11-15 yıl arası ve 16 yıl üzerindeki katılımcılardan oluşmuştur. 21 yılın üzerinde çalışma süresi olan sadece bir katılımcı çalışmada yer almıştır.

5.2. Öğretmenlerin Çocuk İhmali ve İstismarına İlişkin Eğitim Etkinliklerinin İncelenmesi

Okul öncesi öğretmenlerine çocuk ihmali ve istismarı konusunda eğitim alma ve kendi bilgi düzeylerini değerlendirmelerine yönelik genel sorular sorulmuştur. Bu bağlamda öğrenim hayatında çocuk ihmal ve istismarı konusunda öğretmenlerin %47,8'i eğitim aldığını ifade etmiş %52,2'si herhangi bir eğitim almadıklarını söylemişlerdir. Katılımcıların neredeyse yarıya yakınının çocuk ihmali ve istismarı konusunda okulda bir eğitim almadıkları görülmektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin de içinde bulunduğu bir çalışmada bu konuda eğitim alanların oranı %26 olarak tespit edilmiştir. (Dilsiz ve Mağden, 2015). Erol (2007)'un (23) çalışmasında ise okul öncesi öğretmenlerin %33'ünün öğrenim hayatında bu konuda herhangi bir eğitim almadığı tespit edilmiştir. Uysal (1998) (11) tarafından yapılan çalışmada ise okul öncesi öğretmenlerinin %41'i okulda eğitim aldığını söylemiştir. Hacettepe Üniversitesinde Okul Öncesi Öğretmenliği bölümü öğrencilerinin de içinde bulunduğu bir çalışmada öğrencilerin %68,8'inin çocuk ihmali ve istismarı konusunda eğitim aldığı belirlenmiştir. Okul öncesi öğretmenliği öğrencilerinde ise bu oran %58,7'dir (16). Benzer bir çalışmada hemşirelerin %76,9'unun, ebelerin ise %71,4'ünün öğrenim hayatında konuyla ilgili eğitim almadığı tespit edilmiştir (11). Walsh ve ark. (2005)'nın

(92) çalışmasında, Güney Doğu Queensland'da devlet ilköğretim okullarında (7. yıla kadar okul öncesi) çalışan kayıtlı öğretmenlerin %93'ünün öğrenim sürecinde eğitim aldığı görülmüştür. Bu yüksek oranın en temel nedeni; Avustralya'da öğretmenlerin konu hakkında eğitimleri zorunlu olarak almış olmalarıdır. Amerika'da 200 öğretmen ile yapılan bir çalışmada ise öğretmenlerin %34'ü göreve başlamadan önce çocuk ihmali ve istismarı ile ilgili eğitim almıştır (83). Ancak bu çalışmada öğretmenler gördükleri eğitimin içeriğinin niteliksiz olduğunu da ifade etmişlerdir. Bu nedenle öğretmenlere verilecek eğitimlerde çocuk ihmali ve istismarı konusundaki içeriğin nitelikli olması da önem taşımaktadır.

Güney Avustralya'da çocuk ihmali ve istismarını, yasal bildirim konusunda eğitim verilen kişilerin, istismarı tanımlayabilme durumuyla birlikte bildirim durumlarının artması hadisesi de tespit edilmiştir. (93).

Mevcut araştırmada, okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmali ve istismarı konusunda, öğrenim hayatı sonrasında bir eğitim alıp almadıkları sorulmuştur. Kendilerine yöneltilen bu soruya, öğretmenlerin %31,1'i evet; %68,9'u hayır şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuç, eğitim hayatında konu ile ilgili bir eğitim alınmadığını kanıtlamakla beraber, eğitim hayatı sonrasında da öğretmenlerin büyük bölümünün bilgi açığının devam ettiğini göstermektedir.

Kürklü (2012) (94) tarafından yapılan çalışmada ise araştırma kapsamındaki ilkokul öğretmenlerinden hiçbirisinin, öğrenim hayatı ve sonrasında çocuk ihmal ve istismarı konusunda herhangi bir eğitim almadıkları tespit edilmiştir. Özellikle öğretmenlik mesleğini yapan ve çocukla teması olanların öğrenim müfredatları ve hizmet içi eğitimleri planlanırken bu konu yeniden değerlendirilmelidir.

Öğretmenlere çocuk ihmali ve istismarı konusunda bir seminer/konferansa katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Bu soruya öğretmenlerin %44,4'ü "evet" cevabı vermiştir. Katılımcıların %56,4'ü seminer/konferansa katılmadığını ifade etmiştir. Konu ile ilgili eğitim açığı bulunan öğretmenler için seminer/konferanslar bir fırsat olabileceken öğretmenlerin nispeten az bir bölümünün bu fırsatı değerlendirebildiği görülmektedir. Başka bir çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin %32,9'u seminer ve konferansa katıldığını ifade etmiştir (23). Üniversite öğrencilerinin çocuk ihmal ve istismarı belirti ve risklerini tanılamaya ilişkin çalışma ile ilgili ise seminer/konferansa

katıldığını söyleyenlerin oranı %46,7 olurken en yüksek oranı sırasıyla sosyal hizmet (%68,9) ve çocuk gelişimi (%67,3) öğrencileri oluşturmuştur. Okul öncesi öğrencilerin oranı ise %21,7'dir (16).

Öğretmenlere çalışma hayatları boyunca çocuk ihmal ve istismarı vakası ile karşılaşmış ve karşılaşmadıkları sorulmuştur. Bu soruya katılımcıların %53,3'ü evet cevabı verirken, %46,7'si hayır şeklinde cevap vermiştir. Okul öncesi öğretmenlerin çalışma hayatında ihmal ve istismar vakası ile karşılaşma oranının yüksek olduğu görülmekte, bu nedenle konuya yönelik çalışmalar yapılması ve gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir. Dilsiz ve Mağden (2015)'in (91) okul öncesi öğretmenlerinin de içinde olduğu bir grup öğretmenin, çocuk ihmal ve istismarı konusundaki bilgi ve risk tanıma düzeylerini inceledikleri çalışmada ise ihmal ve istismar vakası ile karşılaştığını söyleyen öğretmenlerin oranı %34,2'dir.

Öğretmenlerden çocuk ihmal ve istismarı konusunda daha fazla bilgiye ihtiyacı olduğunu söyleyenlerin oranı %93,3 olmuştur. Çalışmaya katılan öğretmenlerin yalnızca 6,7'si bilgi ihtiyacının olmadığını ifade etmiştir. Bu soruya verilen cevaplar daha önceki cevaplarla birlikte değerlendirildiğinde, öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusunda yeterli eğitim almamaları nedeniyle bilgi almaya istekli olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca çalışmaya katılan öğretmenlerin bilgi alma ihtiyaçlarının olduğunu ifade etmesi konu hakkındaki duyarlılıklarının yüksek olduğuna da işaret etmektedir. Kürklü (2011) (94) tarafından yapılan çalışmada da buna benzer bir sonuç bulunmuştur. Araştırmaya katılan ilkökul öğretmenlerinin %84,2'si konu ile ilgili daha fazla ihtiyaçlarının olduğunu ifade etmişlerdir. Dilsiz ve Mağden (2015)'in (91) çalışmasında öğretmenlerin %81,6'sı çocuk ihmal ve istismarı konusunda eğitim almak istediklerini ifade etmişlerdir. Taş (2017)'in (16) çalışmasında bu oran lisans öğrencilerinde %92,9'dur.

Öğretmenlerden son olarak çocuk ihmal ve istismarı konusunda kendi bilgi düzeylerini değerlendirmeleri istenmiştir. Öğretmenlerden hiçbiri bilgi düzeyini "çok yeterli" olarak işaretlememiştir. %18,9'u bilgisini "yeterli" olarak değerlendirirken %61,1'i "kısmen yeterli" olarak değerlendirmiştir. "Yeterli Değil" ve "Hiç Yeterli Değil" olarak ifade eden öğretmenlerin oranı toplam %20 olarak belirlenmiştir. Burada elde edilen sonuçlar; araştırmaya katılan öğretmenlerin konu hakkında belirli düzeyde bilgilerinin olduğunu ancak bunun yeterli olmadığını göstermektedir. Taş (2017)'in (16)

alışmasında lisans öğrenimi yapan öğrencilerin %48,8'i kendisini kısmen yeterli bulurken, %30,3'ü bilgi düzeyini yeterli bulmamıştır.

5.3. Öğretmenlerin Ölçek Maddelerine Verdikleri Yanıtların İncelenmesi

Ölçekte verilen ifadelere ilişkin ortalama ve standart sapmalar incelenmiş ve yorumlanmıştır. İstismarın çocuk üzerindeki fiziksel belirtileri konusunda yer alan ifadeler genel olarak değerlendirildiğinde, çocukların istismara uğraması durumunda ortaya çıkabilecek fiziksel belirtiler konusunda, öğretmenlerin orta düzeyde bilgilerinin olduğu söylenebilir.

Çocuk istismarına ilişkin çocuktaki davranışsal belirtiler konusunda yer alan ifadeler genel olarak değerlendirildiğinde, çocukların ihmal ve istismara uğraması durumunda çocuklarda ortaya çıkabilecek davranışsal belirtiler hususunda öğretmenlerin orta düzeyde bilgilerinin olduğu söylenebilir.

İhmalin çocuk üzerindeki belirtileri konusunda yer alan ifadeler genel olarak değerlendirildiğinde, çocukların ihmale uğraması durumunda ortaya çıkabilecek belirtiler konusunda öğretmenlerin bilgi düzeylerinin iyi olduğu saptanmıştır.

İhmal ve istismara yatkın ebeveyn özellikleri konusunda yer alan ifadeler genel olarak değerlendirildiğinde, çocuğun ailesinin ihmal ve istismara yatkın ebeveyn özellikleri konusunda, öğretmenlerin bilgi düzeylerinin orta düzeyde olduğu görülmüştür.

İhmal ve istismara yatkın çocukların özellikleri konusunda yer alan ifadeler genel olarak değerlendirildiğinde, ihmal ve istismara yatkın çocukların özellikleri hususunda öğretmenlerin bilgi düzeylerinin düşük olduğu ve daha fazla bilgilendirilmelerine ihtiyaçlarının olduğu sonucuna varılmıştır.

Çocuk ihmal ve istismarında ailesel özellikler konusunda yer alan ifadeler genel olarak değerlendirildiğinde, Çocuk ihmal ve istismarında ailesel özellikler konusunda öğretmenlerin bilgi düzeylerinin iyi olduğu söylenebilir.

Çocuk ihmal ve istismarı genel ölçeği ve alt ölçekler puan ortalamaları incelendiğinde, okul öncesi öğretmenlerinin bu alanda en bilgili oldukları konu, ihmalin

çocuk üzerindeki belirtileri $\bar{X}=4.04\pm0.60$, olurken, en az bilgi sahibi oldukları konu ise ihmal ve istismara yatkın çocukların özellikleri $\bar{X}=3.15\pm0.52$ olmuştur.

5.4. İstatistiksel Analiz Sonuçlarının İncelenmesi

Hipotez testlerine yönelik çocuk ihmal ve istismar belirti ve riskleri konusunda bilgi düzeyinde bir farklılaşma olup olmadığının belirlenmesi için yapılan bağımsız iki örneklem t-testi ve tek yönlü Anova analizine ilişkin sonuçlar aşağıdaki gibidir.

Okul öncesi öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı belirti ve riskleri konusundaki bilgi düzeyleri katılımcıların yaşlarına göre bir farklılık göstermemiştir. Bunun anlamı, öğretmenlerin hangi yaş grubu içinde olursa olsun genç ya da ileri yaşta bulunmasının konu hakkındaki bilgi düzeyini etkilemediğidir. Kürklü (2012) (94) , Uysal ve Özsoy (2003)'un (8) çalışmalarında da öğretmenlerin yaşları ve bilgi düzeyleri arasında benzer sonuçlar tespit edilmiştir. Bu nedenle bu durum; çalışmanın sonuçlarını destekler niteliktedir.

Okul öncesi öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı belirti ve riskleri konusundaki bilgi düzeyleri, öğretmenlerin hizmet sürelerine göre bir farklılık göstermiştir. Alt ölçeklerdeki puan ortalamaları incelendiğinde genel olarak hizmet süreleri arttıkça öğretmenlerin bilgi düzeyi ortalamaları da yükselmektedir. Anlamli farklılık ise 6-10 yıl aralığında çalışanlar ile 16-20 yıl aralığında çalışanlar arasında görülmüştür. Öğretmenlerin hizmet sürelerinin uzaması, mesleki tecrübelerinin artmasına katkıda bulunmaktadır. Hizmet süresi artan öğretmenler, hizmet süresi daha düşük olan öğretmenlere göre ihmal ve istismarın ne tür aile yapılarında ortaya çıktığına ilişkin daha fazla tecrübe kazanmış olmaktadır. Bunun altındaki neden; bu öğretmenlerin daha fazla öğrenci ile birlikte yıllar içerisinde daha fazla aile yapısı ile karşılaşmasında yatmaktadır. Her ne kadar istatistiksel bakımdan anlamlı olmasa da benzer sonuç, Kürklü (2012)'nın (94) çalışmasında da görülmüştür. Çalışma yılı 26 yılın üzerinde olan öğretmenlerin, çocuk ihmal ve istismarını tanılama bilgi düzeyi, hizmet süresi az olanlardan yüksek bulunmuştur. Bu sonuçları destekleyen diğer bir çalışma ise Walsh ve arkadaşları (2008) (95) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda mesleki deneyimi fazla olan öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı belirti ve risklerini daha iyi tanımlayabildikleri görülmüştür.

Okul öncesi öğretmenlerin; çocuk ihmali ve istismarı belirti ve riskleri konusundaki bilgi düzeyleri, öğretmenlerin öğrenim durumlarına göre bir farklılık göstermiştir. Genel olarak tüm alt ölçeklerde lisansüstü eğitime sahip olan öğretmenlerin puanları; lisans mezunu olan öğretmenlerden daha yüksektir. Anlamli farklılık ise istismarın çocuk üzerindeki fiziksel belirtileri, ihmal ve istismara yatkın ebeveyn özellikleri ile ihmal ve istismara yatkın çocukların özellikleri alt ölçeklerinde bulunmuştur. Lisansüstü eğitim alan öğretmenler, çocuk ihmali ve istismarı konusunda daha bilgilidirler. Bu öğretmenler; çocuğun üzerindeki istismarın fiziksel belirtilerini, ihmal ve istismara yatkın aileleri ve çocukları daha iyi tanımaktadırlar.

Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmali ve istismarı belirti ve riskleri konusundaki bilgi düzeyleri katılımcıların öğrenim hayatlarında konu ile ilgili eğitim alma durumlarına göre bir farklılık göstermemiştir. Buna göre, okulda konuyla ilgili bir eğitim alan öğretmenler ile eğitim almayan öğretmenlerin bilgi düzeyleri birbirine yakındır. Başka bir çalışmada, hekimlerin konuyla ilgili öğrenim hayatında bir eğitim alıp almama durumuna göre bilgi düzeyleri arasındaki fark bulunmuştur. Eğitim alan hekimlerin bilgi puanları, almayanlardan yüksek bulunmuştur (22). Lisans eğitimi alan farklı bölümlerden öğrencilerin, çocuk ihmal ve istismarını tanılama bilgi düzeylerinin karşılaştırıldığı bir çalışmada ise okul öncesi öğrencilerinin bilgi puanı düzeyleri, diğer öğrencilere göre istatistiksel bakımdan anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur (16).

Okul öncesi öğretmenlerinin, çocuk ihmali ve istismarı belirti ve riskleri konusundaki bilgi düzeyleri; katılımcıların öğrenim hayatları sonrasında konu ile ilgili eğitim alma durumlarına göre bir farklılık göstermiştir. Okul sonrasında eğitim alan öğretmenler; istismarın çocuk üzerindeki fiziksel belirtilerini, ihmal ve istismara yatkın çocukların özellikleri ile ihmal ve istismarda ailesel özellikleri daha iyi bilmektedir. Öğrenim hayatı sonrasında konu ile ilgili eğitim aldığını söyleyen öğretmenlerin, tüm alt ölçeklerden aldıkları puanlar daha yüksektir. Öğrenim hayatı sonrasında konu hakkında alınan bilgi; muhtemelen çalışma hayatı olan uygulama sürecinde kullanılabilir olması ve öğretmenlerin bu süreçte bu bilgilere daha fazla ihtiyaçlarının ortaya çıkması nedeniyle daha yüksektir.

Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmali ve istismarı belirti ve riskleri konusundaki bilgi düzeyleri, öğretmenlerin seminer/konferansa katılma durumlarına göre bir farklılık göstermiştir. Tüm alt ölçeklerde seminer/konferansa katıldığını

söyleyen öğretmenlerin puanları daha yüksektir. Anlamli farklılık ise çocuk ihmal ve istismarında ailesel özellikler alt ölçeğinde bulunmuştur. Seminer/konferansa katılıp bilgi sahibi olan öğretmenler, ihmal ve istismarın ne tür özellikler gösteren ailelerde ortaya çıkacağını daha iyi bilmektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarı belirti ve riskleri konusundaki bilgi düzeyleri, çalışma hayatları boyunca bir istismar vakası ile karşılaşma durumlarına göre bir farklılık göstermemiştir. Öğretmenlerin yaklaşık yarısı istismar vakası ile karşılaştığını, diğer yarısı ise karşılaşmadığını ifade etmişlerdi. Her ne kadar istismarla karşılaştığını söyleyen öğretmenlerin, ölçeklerden aldıkları puanlara göre bilgi düzeyleri daha yüksek görünse de bu yükseklik istatistiksel bakımdan anlamlı değildir. Bu öğretmenlerin bilgi düzeyleri arasında bir farklılık bulunamamıştır. Çatık ve Çam (2006) (96) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları da bu çalışmanın sonuçlarını desteklemektedir. Meslek hayatı boyunca çocuk ihmal ve istismarı vakası ile karşılaşan ve karşılaşmayan hemşirelerin bilgi düzeyleri birbirinden farklı değildir.

Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarı belirti ve riskleri konusundaki bilgi düzeyleri; kendi bilgi düzeylerini değerlendirme durumlarına göre bir farklılık göstermemiştir. Her ne kadar ölçek; bilgi düzeyini yeterli, kısmen yeterli ve yetersiz olarak değerlendiren öğretmenlerin, aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmasa da, bilgi düzeyi alt ölçek puanları incelendiğinde; bilgi düzeyini yeterli olarak ifade eden öğretmenlerin puan ortalamalarının, bir alt ölçek dışındaki tüm alt ölçeklerde en düşük; bilgi düzeyini yetersiz olarak değerlendiren öğretmenlerin ise bir alt ölçek dışındaki tüm alt ölçeklerde en yüksek puanı aldığı görülmüştür. Öğretmenlerin ölçekten aldıkları puanlar ile kendi bilgi düzeylerini değerlendirmeleri ölçek ortalamalarına göre yorumlandığında uyumlu görülmemiştir. Benzer sonuç, lisans öğrenimi yapan öğrencilerin verdikleri cevaplarda da görülmüştür. Çocuk ihmal ve istismarını tanılama konusunda kendi bilgi düzeyini “çok yeterli” olarak tanımlayan öğrencilerin bilgi puanları en düşük, “hiç yeterli görmüyorum” şeklinde ifade edenlerin bilgi puanları en yüksek bulunmuştur. Yeterli görme düzeyi arttıkça bilgi düzeylerinin azaldığı görülmüştür (16).

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bulguları ışığında, çocuk ihmal ve istismarının belirti ve riskleri konusunda, okul öncesi öğretmenlerinin bilgi eksikliklerinin olduğu gözlemlenmiştir. Çocuk ihmal ve istismarı; çocuk, aile, öğretmen ve toplum için en önemli konuların başında gelmektedir. Çocuğa yönelik ihmal ve istismarın sonuçları; çocuğu fiziksel, ruhsal ve duygusal açılardan yaralarken, aile ve toplumu da derinden sarsmakta ve toplumda travmatik sonuçlara neden olmaktadır. Bu nedenle özellikle son yıllarda çocuğa yönelik ihmal ve istismar; en çok konuşulan ve üzerinde hassasiyet gösterilen konulardan birisi olmuştur. Çocuğa yönelik ihmal ve istismarın tespit edilmesi, bildiriminin yapılması, bununla ilgili yasal süreçlerin izlenmesi ve rehabilitasyon süreçlerinin gerçekleşmesinde okul öncesi öğretmenleri önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle, öğretmenlerin bilgi düzeylerinin yüksek olması önem taşımaktadır. Öğretmenlerin bilgi düzeyleri yüksek olur ise öğretmenler; ihmal ve istismar vakasının tespit edilmesinden, hangi süreçte neler yapılması gerektiğine kadar her şeyi daha doğru yapacaklardır.

Araştırmanın sonucunda çocuk ihmal ve istismarının belirti ve riskleri konusunda okul öncesi öğretmenlerinin bilgi eksikliklerinin olduğu tespit edilmiştir. Bu bilgiler ışığında konuyla ilgili olarak aşağıda birtakım önerilerde bulunulmuştur.

6.1. Uygulayıcılar İçin Öneriler

- Öğretmenlerin lisans eğitimlerinde, çocuk ihmal ve istismarını tanılamaya yönelik daha fazla bilgi verilmesi gerekmektedir. Verilecek bilgilerin; istismarın çocuk üzerindeki fiziksel belirtileri, istismarın çocuğun davranışlarındaki belirtileri, ihmalin çocuk üzerindeki belirtileri, ihmal ve istismara yatkın ebeveyn ve çocuk özellikleri ile çocuk ihmal ve istismarında ailesel özellikler konularını kapsamasına özen gösterilmelidir.
- Çocuk ihmal ve istismarı konusunda öğretmenlerin hizmet içi eğitimler yolu ile bilgilendirilmeleri sağlanmalı, konu ile ilgili konferans ve seminerler düzenlenmeli ya da öğretmenlerin konferans ve seminerlere katılımları teşvik edilmelidir.

- Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusunda bilgi ve becerileri sürekli desteklenmelidir.
- Araştırmada hizmet süresi arttıkça öğretmenlerin bilgi düzeylerinin yükseldiği belirlendiğinden, okulda çocuk ihmal ve istismarına yönelik yapılacak faaliyetlerde hizmet süresi fazla olan öğretmenlerin tecrübelerinden faydalanılmalıdır.
- Ulusal düzeyde okul öncesi öğretmenlerinin, çocuk ihmal ve istismarını tanılama bilgi düzeyleri ölçülerek, bilgi eksikliklerinin giderilmesi ve ihmal ve istismarla karşılaşmaları durumundaki yasal sorumlulukları ve yapmaları gerekenlerin onlara öğretilmesi sağlanmalıdır.
- Çocuk ihmal ve istismarı konusunda yasal düzenlemelerin artırılarak ilgili tüm kurum ve kuruluşların eşgüdüm içerisinde çalışması sağlanmalıdır. Bu sayede istismar vakası ile karşılaşmış çocukların istatistiki bilgileri daha sağlıklı tutulabilir ve takipleri daha iyi yapılabilir.
- Öğretmenlerin ihtiyaç duymaları halinde danışmalık alabilecekleri birimler ya da merkezler oluşturulmalıdır.
- Okul öncesinden başlayarak toplumun tamamına, çocuğa yönelik ihmal ve istismarı önlemeye ilişkin etkinlikler planlanmalıdır.
- Çocuk ihmal ve istismarının ortaya çıkmasındaki riskli alanlar ile ilgili; öğretmenler, aileler, çocukla teması olanlar ve toplumun bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır.

6.2. Araştırmacılar İçin Öneriler

- Bu çalışmada resmi olarak erkek öğretmenlerin bulunmasına izin verilmediğinden erkek okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarına yönelik bilgi düzeylerine ilişkin bir çıkarım yapılamamıştır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda erkek öğretmenlerin de bilgi düzeyleri belirlenip karşılaştırma yapılmalıdır.

- Gelecekte bu konuda araştırma yapmak isteyen araştırmacılar; farklı illerde, kamu ve özel anaokullarında ya da örneklem büyüklüğü artırılarak çalışmalar yapabilirler.
- Bu araştırmada nicel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Gelecekte yapılacak araştırmalarda konu ile ilgili derinlemesine mülakat, odak grup görüşmesi gibi teknikler kullanılarak nicel çalışmalar ya da karma yöntemli çalışmalar yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

1. Yalçın H, Koçak N, Duman G. “Anne babaların çocuk istismarıyla ilgili tutumlarının incelenmesi”, *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2014, 16(Özel Sayı 1): 137-143.
2. Trawick-Smith J. *The physical play and motor development of young children: A review of literature and implications for practice*, Center for Early Childhood Education Eastern Connecticut State University, 2014.
3. Üstündağ A, Şenol F, Mağden D. “Ebeveynler Çocuk İstismarına Yönelik Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi ve Bilinçlendirilmesi”, *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2015, 1(2): 212-227.
4. Sağır M. *Okul Öncesi ve Sınıf Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Görüşleri ve Farkındalık Düzeyleri* (Tez). Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi; 2013.
5. Sarı HY, Ardahan E, Öztornacı BÖ. “Çocuk İhmal ve İstismarına İlişkin Son 10 Yılda Yapılan Sistematik Derlemeler”, *Taf Preventive Medicine Bulletin*, 2016, 15(6): 501-511.
6. Dereobalı N, Karadağ SÇ, Sönmez S. “Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı İhmali Şiddet ve Eğitimcilerin Rolü Konusundaki Görüşleri”, *Ege Eğitim Dergisi*, 2013, 14(1): 11-18.
7. Ballı Ö. *Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesine Başvuran Çocuk İstismarı ve İhmali Olgularının Değerlendirilmesi* (Tez). Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Yüksek Lisans Tezi; 2010.
8. Uysal A, Özsoy S. “Öğretmenlerin Çocuk İstismarı Üzerine Görüş ve Tutumları”, *Çocuk Forumu Dergisi*, 2003, 6(2): 44.
9. Kara B, Biçer Ü, Gökalp AS. “Çocuk istismarı”. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 2004, 47(2): 140-151.

10. Korkmazlar-Oral Ü, Engin P, Büyükyazıcı Z. *Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Rapor*. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Ankara, 2010.
11. Uysal A. *Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılamada Hemşire ve Ebelerin İlgili Düzeylerinin Saptanması* (Tez), Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi; 1998.
12. Güler N, Uzun S, Boztaş Z, Aydoğan S. “Anneleri Tarafından Çocuklara Uygulanan Duygusal ve Fiziksel İstismar / İhmal Davranışı ve Bunu Etkileyen Faktörler”, *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 2002, 24(3): 128-134.
13. UNICEF Türkiye Temsilciliği. “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme”, 2004. <https://www.unicef.org/turkey/pdf/cr23.pdf>, Erişim: 25 Ocak 2019.
14. Altay S, İra N, Bozcan EÜ, Yenil H. “Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze milli eğitim şuralarında okul öncesi eğitim ve bugünkü durumu”, *e-Journal of New World Sciences Academy*, 2011, 6(1): 660-672.
15. Milli Eğitim Bakanlığı. meb.gov.tr, Erişim: 20 Ocak 2019
16. Taş A. *Hacettepe üniversitesi öğrencilerinin çocuk ihmal ve istismarı hakkındaki bilgi düzeylerinin incelenmesi* (Tez), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi; 2017.
17. Sağlam M, Aral N. “Tarihsel süreç içerisinde çocuk ve çocukluk kavramları”, *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 2016, 1(2): 43-56.
18. Turla A. “Çocuk istismarı ve ihmalî olgularında tıbbî yaklaşım”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Dergisi*, 2002, 19(4): 291-300.
19. Acehan S, Bilen A, Ay MO, Gülen M, Avcı A, İçme F. “Çocuk istismarı ve ihmalinin değerlendirilmesi”, *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 2013, 22(4): 591-614.
20. Zengin BY. *9-17 Yaş grubunda cinsel istismar olgularının adli süreçte yaşadıkları orselenmenin değerlendirilmesi ve çözüm önerileri* (Tez), İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Uzmanlık Tezi; 2014.

21. Blumenthal I. “Shaken baby syndrome”. *Postgraduate Medical Journal*, 2002, 78(926): 732-735.
22. Kara Ö. *Ankara ilinde görev yapan pediatri asistanları, uzmanları ve pratisyen hekimlerin çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi düzeyleri ve yaklaşımlarının karşılaştırılması* (Tez), Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıpta Uzmanlık Tezi; 2010
23. Erol D. *Okulöncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin çocuklardaki fiziksel istismar belirtilerine ilişkin farkındalıkları (Eskişehir il örneği)* (Tez), Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi; 2007.
24. Taner Y, Gökler B. “Çocuk istismarı ve ihmali: psikiyatrik yönleri”, *Hacettepe Tıp Dergisi*, 2004, 35(2): 82-86.
25. Türk Dil Kurumu, <http://tdk.gov.tr/>, Erişim: 20 Ocak 2019
26. World Health Organization. “Child abuse and neglect by parents and other caregivers”, World Health Organization, Geneva, 2002. https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/FullWRVH.pdf, Erişim: 25 Ocak 2019
27. Kars Ö. *Çocuk İstismarı: Nedenleri ve Sonuçları*, Bizim Büro Basımevi, Ankara, 1996
28. Pirdehghan A, Vakili M, Rajabzadeh Y, Puyandehpour M. “Child abuse and neglect epidemiology in secondary school students of yazd province, Iran”, *Iranian Journal of Psychiatry and Behavioral Sciences*, 2015, 9(4): 1-5.
29. Mahram M, Hosseinkhani Z, Nedjat S, Aflatouni A. “Epidemiologic evaluation of child abuse and neglect in school-aged children of qazvin province, Iran”, *Iranian Journal of Pediatrics*, 2013, 23(2): 159-164.
30. Stoltenborgh M, Bakermans-Kranenburg MJ, Alink LR, Van-IJzendoorn MH. “The prevalence of child maltreatment across the globe: review of a series of meta-analyses”, *Child Abuse Review*, 2015, 24(1): 37-50.

31. Koçtürk N, Yılmaz D. “Çocuk istismarı ve ihmali için risk altındaki çocukları belirlemeye ve müdahale etmeye yönelik model/veri tabanı önerisi a model/database proposal for identification and intervention for children at-risk of abuse and neglect”. *Kastamonu Education Journal*, 2018: 26(6), 1919-1927
32. Güzelmansur M. *Çocuk kliniklerinde çalışan hemşirelerin çocuk istismar ve ihmaline yönelik bilgi ve uygulamalarının incelenmesi* (Tez), Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi; 2018
33. Güner CK, Yavuz HÖ, Dörtbudak Z. “Çocuk istismarı-ihmali vakalarıyla karşılaşan hemşirelerin görüş ve uygulamaları”, *Sağlık Akademisi Kastamonu*, 2016, 1(1): 39-55.
34. Lundahl BW, Nimer J, Parsons B. “Preventing child abuse: a meta-analysis of parent training programs”, *Research on Social Work Practice*, 2006, 16(3): 251-262.
35. Çakmak C, Çapar H, Konca M, Korku C. “Bir halk sağlığı sorunu olarak çocuklara yönelik şiddet: gazete haberleri üzerinden bir araştırma”, *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2017, 7(13): 85-101.
36. Bernard Van Leer Vakfı Yıllık Raporu, 2004. <https://bernardvanleer.org/tr/publications-reports/annual-report-2014/>, Erişim: 10 Ekim 2018.
37. Kaptan D. *Trabzon il merkezindeki pediatri kliniklerinde çalışan hekim ve hemşirelerin çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi ve farkındalık düzeyleri* (Tez), Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi; 2017.
38. UNICEF. *Çocuklara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması*, Parlamenterler İçin El Kitabı, Fransa, 2007.
39. Giardiano AP, Christian CW, Giardiano ER. *A Practical Guide to The Evaluation of Child Physical Abuse and Neglect*, Sage Pub, London, 1997.
40. Pelcovitz D, Kaplan SJ, Ellenberg A, Labruna V, Salzinger S, Mandel F, Weiner M. “Adolescent physical abuse: age at time of abuse and adolescent perception of family functioning”, *Journal of Family Violence*, 2000, 15(4): 375-389.

41. Ersanlı K, Yılmaz M, Özcan K. “Algılanan duygusal istismar ölçeği (ADİÖ): geçerlik ve güvenirlik çalışması”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2013, 32(1): 147-164.
42. Yetiş O. *Çocuk istismarı ve ihmalinin bildirimine yönelik öğretmen tutumları* (Tez), İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi; 2017.
43. Özmert EN. “Erken çocukluk gelişiminin desteklenmesi-III: Aile”, *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 2006, 49(3): 256-273.
44. Kairys SW, Johnson CF. “The psychological maltreatment of children-technical report”, *Pediatrics*, 2002, 109(4): 1-3.
45. Johnson CF. “Child sexual abuse”, *The Lancet*, 2004, 364(9432): 462-470.
46. Yıldırım A, Gümüş B. “Difficulty in revealing the abuse: Incest”, *Cumhuriyet Medical Journal*, 2011, 33(1): 114-118
47. İnci Y. *Çocukların cinsel suistimali ve istismarının sosyo-kültürel ve ekonomik boyutları* (Tez), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi; 2010.
48. Kazez A. “Çocuklarda travma”, *Türk Pediatri Arşivi*, 2010, 45(11): 2-6.
49. Katz C, Hamama L. “Draw me everything that happened to you: exploring children's drawings of sexual abuse”, *Children and Youth Services Review*, 2013, 35(5): 877-882.
50. Ersoy ÖA, Özkan HK. “Okul öncesi dönem çocuklarının cinsel istismara ilişkin bilgilerinin incelenmesi: Nitel bir bakış”, *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 2017, 6(1): 123-139.
51. Çeçen AR. “Çocuk cinsel istismarı: sıklığı, etkileri ve okul temelli önleme yolları”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 2007, 4(1); 1-17.
52. Dube R, Hébert M. “Sexual Abuse of children under 12 years of age: A review of 511 cases”, *Child Abuse & Neglect*, 1988, 12(3): 321-330.
53. Finkelhor D. “Early and long-term effects of child sexual abuse: An update”, *Professional Psychology: Research and Practice*, 1990, 21(5): 325-330.

54. Yolcu H. “İstismara uğramış çocuğa eğitim ortamında yaklaşım: Rehber öğretmenin rolü”, *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 2008, 7(25): 62-92.
55. Berkmen B, Okray Z. “Çocuk istismarı ölçeğinin Türkçe’ye çevirisi, geçerlik ve güvenirlik çalışması”, *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2015, 1(2): 242-254
56. Polat O. *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı I*. Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2007.
57. Djeddah C, Facchin P, Ranzato C, Romer C. “Child abuse, current problems and key, public health challenges”, *Social Science & Medicine*, 2000, 51(6): 905–915.
58. Caliso JA, Milner JS. “Childhood history of abuse and child abuse screening”, *Child Abuse & Neglect*, 1992, 16(5): 647-659.
59. Geçkil E. “Çocuklarda fiziksel istismar ve hemşirelik yaklaşımı”, *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2017, 6(1): 129-139.
60. Sedlak AJ, Mettenburg J, Basena M, Peta I, McPherson K, Greene A. *Fourth National Incidence Study of Child Abuse and Neglect (NIS-4)*, US Department of Health and Human Services, Washington, DC, 2010.
61. Tugay D. *Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalık düzeyleri* (Tez), Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi; 2008.
62. Karakoç F. *Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalık düzeyleri* (Tez), Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi; 2017.
63. Gilbert R, Widom CS, Browne K, Fergusson D, Webb E, Janson S. “Burden and consequences of child maltreatment in high-income countries”, *The Lancet*, 2009, 373(9657): 68-81.
64. Trickett PK, Noll JG, Putnam FW. “The impact of sexual abuse on female development: lessons from a multigenerational, longitudinal research study”, *Development and Psychopathology*, 2011, 23(2): 453-476.

65. Moses JO, Villodas MT. “The potential protective role of peer relationships on school engagement in at-risk adolescents”, *Journal of Youth and Adolescence*, 2017, 46(11): 2255-2272.
66. Koçtürk N, Ulaş Ö, Bilginer Ç. “Career development and educational status of the sexual abuse victims: The first data from Turkey”, *School Mental Health*, 2018, 1-12.
67. UNICEF (2014), “Hidden in plain sight: A statistical analysis of violence against children”, Newyork-USA, 2014.
http://files.unicef.org/publications/files/Hidden_in_plain_sight_statistical_analysis_EN_3_Sept_2014.pdf, Erişim: 25 Ocak 2019.
68. Kefeli H. *Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmali davranışları ile kurum personelinin konuya ilişkin görüşleri* (Tez), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi; 2016.
69. T.C. Resmi Gazete 28050 Sayılı Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi, 2011.
70. T.C. Resmi Gazete, 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 2005.
71. T.C. Resmi Gazete, 28239 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 2012
72. T.C. Resmi Gazete, 28431 Sayılı Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM) ile İlgili Başbakanlık Genelgesi (2012/20), 2012.
73. Bağ Ö, Alşen S. “Çocuğun cinsel istismarının değerlendirilmesinde yeni model: Çocuk izlem merkezleri”, *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Dergisi*, 2016, 6(1): 9-14.
74. Goldman JD, Grimbeek P. “Preservice teachers’ sources of information on mandatory reporting of child sexual abuse”, *Journal of Child Sexual Abuse*, 2015, 24(3): 238-258.
75. Turhan E, Sangün Ö, İnandı T. “Birinci basamakta çocuk istismarı ve önlenmesi”, *STED*, 2006, 15(9): 153-157.

76. Abrahams N, Casey K, Daro D. "Teachers' knowledge, attitudes, and beliefs about child abuse and its prevention", *Child Abuse & Neglect*, 1992, 16(2): 229-238.
77. Gözütok FD. *Okulda Dayak*, 72 Ofset, Ankara, 1993.
78. Peterson J. "Don't trust me with your child: non-legal precautions when the law cannot prevent sexual exploitation in youth sports". *Tex. Rev. Ent. & Sports L*, 2003, 5(2): 297.
79. Dekovic M, Gerris JR. "Parental reasoning complexity, social class, and child-rearing behaviors", *Journal of Marriage and Family*, 1992, 54(3): 675-685.
80. Atamer-Akdaş A. *Çocuk istismarı tarama anketi: geliştirme, geçerlik ve güvenirlik çalışması* (Tez), İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Doktora Tezi; 2005.
81. Yaşar MC, Karaca NH, Kaya ÜÜ. "Çocuk cinsel istismarını bildirimine yönelik öğretmen tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması", *Pesra Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2018, 4(2); 265-273.
82. McIntyre T. "The teacher's role in cases of suspected child abuse", *Education and Urban Society*, 1990, 22(3): 300-306.
83. Kenny MC. "Teachers' attitudes toward and knowledge of child maltreatment", *Child Abuse & Neglect*, 2004, 28(12): 1311-1319.
84. Toros K, Tiirik R. "Preschool teachers' perceptions about and experience with child abuse and neglect", *Early Childhood Education Journal*, 2016, 44(1): 21-30.
85. Bedir EY. *Okul öncesi öğretmenlerinin duygusal ihmal ve istismar konusundaki bilgi ve farkındalıklarının incelenmesi* (Tez), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi; 2018.
86. Özyürek A, Çetin A, Yıldırım, R. "Aile hekimi ve öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki görüş ve tutumları". *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 2018, 7(1): 436-453.
87. İslamoğlu AH. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Beta Basım, İzmit, 2009.
88. Gökçe B. *Toplumsal Bilimlerde Araştırma*, Savaş Yayınları, Ankara, 1988.

89. Böke K. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Alfa Basım, İstanbul, 2009.
90. Kalaycı Ş. *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Asil Yayın Dağıtım, Ankara, 2014.
91. Dilsiz H, Mağden D. “Öğretmenlerin çocuk istismar ve ihmali konusunda bilgi ve risk tanıma düzeylerinin tespit edilmesi”, *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2015, 1(2): 678-694.
92. Walsh KM, Farrell AM, Schweitzer R, Bridgstock RS. *Critical factors in teachers' detecting and reporting child abuse and neglect: Implications for practice. Final report prepared for the abused child trust*. Queensland University of Technology, Queensland, 2005.
93. Hawkins R, McCallum C. “Mandatory notification training for suspected child abuse and neglect in south Australian schools”, *Child Abuse & Neglect*, 2001, 25(12): 1603-1625.
94. Kürklü A. *Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalık düzeyleri* (Tez), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi; 2012.
95. Walsh K, Bridgstock R, Farrell A, Rassafiani M, Schweitzer R. “Case, teacher and school characteristics influencing teachers' detection and reporting of child physical abuse and neglect: Results from an Australian survey”, *Child Abuse & Neglect*, 2008, 32(10): 983-993.
96. Çatık AE, Çam O. “Hemşire ve ebelerin çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanıma düzeylerinin saptanması”, *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 2006, 22(2): 103-119

EKLER

Ek-1. Kişisel Bilgi Formu

Sayın Katılımcı, bu çalışma; Okul Öncesi Öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarına yönelik bilgi düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılmaktadır. İsim ve kimlik bilgilerinize ilişkin hususlar sizlerden istenmemektedir. Ankete katılımda gönüllülük esastır. Elde edilen bilgiler; **“Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İhmal ve İstismarı Belirti ve Riskleri Konusunda Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi”** isimli Yüksek Lisans tezinde kullanılacağından sorulara verilen cevapların doğruluğu önem taşımaktadır. Lütfen size yöneltilen ifadeleri okuyarak sizin için en uygun seçeneği işaretleyiniz. Katılımınız için teşekkür ederim.

Arzu ALİM DOĞAN
Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Yaşınız

☐ 25 ve altı ☐ 26-31 ☐ 32-37 ☐ 38-43 ☐ 44 ve üzeri

2. Eğitim Durumunuz

☐ Lisans ☐ Lisansüstü

3. Hizmet Süreniz

☐ 5 yıl altı ☐ 6-10 yıl ☐ 11-15 yıl ☐ 16-20 yıl ☐ 21 yıl ve üstü

4. Öğrenim hayatınızda çocuk ihmal ve istismarı konusunda bir eğitim aldınız mı?

☐ Evet ☐ Hayır

5. Öğrenim hayatınızdan sonra çocuk ihmal ve istismarı konusunda bir eğitim aldınız mı?

☐ Evet ☐ Hayır

6. Çocuk ihmal ve istismarı konusunda herhangi bir seminer/konferansa katıldınız mı?

☐ Evet ☐ Hayır

7. Çalışma hayatınız boyunca herhangi bir çocuk ihmali ve istismarı vakası ile karşılaştınız mı?

☐ Evet ☐ Hayır

8. Çocuk ihmali ve istismarı konusunda daha fazla bilgilenmeye ihtiyaç duyuyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

9. Çocuk ihmali ve istismarı konusunda var olan bilginizi hangi düzeyde görüyorsunuz?

☐ Çok Yeterli ☐ Yeterli ☐ Kısmen Yeterli ☐ Yeterli Değil ☐ Hiç Yeterli Değil

Ek-2. Çocuk İhmali ve İstismarı Belirti ve Risklerini Tanımlamaya Yönelik Ölçek Formu

		Hiç Doğru Değil	Pek Doğru Değil	Kararsız	Oldukça Doğru	Çok Doğru
1	Çocuğun gövde, sırt, kalça ve uyluklarında farklı boyutlarda sıyrık, ekimoz(morluk) ve parmak bası izleri fiziksel istismarın belirtileridir.	()	()	()	()	()
2	Fiziksel istismara uğrayan çocuklarda saçlı deri, yüz, kulak, çene, boyun ve eklemlerin çevresinde lezyonlar(doku bozukluğu) sık görülür.	()	()	()	()	()
3	Fiziksel istismar tanısında ekimozların (morluk) değişik renklerde olması önem taşımaz.	()	()	()	()	()
4	Ağız içinde özellikle üst dudak iç yüzünde yırtık olması, fiziksel istismarı düşündürmelidir.	()	()	()	()	()
5	Fiziksel istismara uğramış çocuklarda yanıklar; ayaklar, kalçalar ve göbek bölgesi dışındaki vücut kısımlarında daha yaygın görülür.	()	()	()	()	()
6	Fiziksel istismarda; kollar, eller, sırt, omuzlar ve kalçalarda sıklıkla ısırık izlerine rastlanır.	()	()	()	()	()
7	Ciltte yuvarlak, çevresi kabarık, ortası krater şeklindeki lezyonlar (Doku Bozukluğu) sigara yanığını düşündürmelidir.	()	()	()	()	()
8	Dizdeki ve dizin arka çukurundaki yanıklar kaza ile oluşabilir.	()	()	()	()	()
9	Tek bir kırığın yanı sıra berelenmeler, çürümeler ve değişik iyileşme evresindeki kırıklar; fiziksel istismarın önemli belirtileridir.	()	()	()	()	()
10	Fiziksel istismara uğrayan çocuklarda humerus (Kol kemiği), distal (Bir organ veya yapının merkezden uzakta olan uç kısmı), femur (uyluk kemiği), tibia (Baldır), kafatası, el ve ön kol kemiklerinde kırıklara rastlanmaz.	()	()	()	()	()
11	Fiziksel istismara uğrayan çocuklarda saçlı deri altında hematomlar (kan toplanması) sıklıkla görülür.	()	()	()	()	()
12	İntrakrania (kafa-içi) ve intraoküler (göz-içi) kanamalar fiziksel istismar olasılığını düşündürmez.	()	()	()	()	()
13	Genital bölge, ağız, kol, ense veya bacaklarda ekimoz (morluk) ve sıyrıkların olması, cinsel istismarı düşündürmelidir.	()	()	()	()	()
14	Çocuğun yürüme, oturma gibi genel davranışlarına bakarak cinsel istismardan şüphelenmek mümkün değildir.	()	()	()	()	()
15	Özellikle 10-15 yaşlarındaki gebelik, cinsel istismarı düşündürmelidir.	()	()	()	()	()
16	Cinsel istismara uğrayan çocuklarda; gonore, sifilis gibi erişkinlerde görülen enfeksiyonlara rastlanmaz.	()	()	()	()	()

17	Genital bölgede ağrı, şişme ya da kaşıntı şikâyetleri cinsel istismarı düşündürmelidir.	()	()	()	()	()
18	Cinsel istismar sonucu vajinal ve rektal (anüs) kanama görülebilir.	()	()	()	()	()
19	Çocuk, fiziksel temasa uğramadan da cinsel olarak istismar edilmiş olabilir.	()	()	()	()	()
20	Cinsel istismara uğrayan çocukların önemli bir bölümü fiziksel istismara da uğramıştır.	()	()	()	()	()
21	Çocukta büyüme-gelişme geriliğinin olması, çocuğun ihmal edildiğini düşündürmelidir.	()	()	()	()	()
22	Çocuğun kötü hijyene sahip olması, ihmal edildiğini gösterir.	()	()	()	()	()
23	Aşıların yaptırılmaması veya geciktirilmesi, bir ihmal belirtisidir.	()	()	()	()	()
24	Çocuğun yüzünün donuk ve ifadesiz görülmesi, ihmal edildiğini düşündürmelidir.	()	()	()	()	()
25	Çocuğun sürekli ve tutarlı bir gözetiminin olmaması, ihmaldir.	()	()	()	()	()
26	Çocuğun fiziksel sorunlarının tedavi edilmemesi, ihmaldir.	()	()	()	()	()
27	Çocukta yeme bozuklukları, huzursuz uyuma, ihmal işareti değildir.	()	()	()	()	()
28	İstismar ve ihmale uğrayan çocukların çoğunlukla öz saygıları yüksektir.	()	()	()	()	()
29	İstismar ve ihmale uğrayan çocuklar, hiperaktif davranışlar gösterir.	()	()	()	()	()
30	İstismar ve ihmale uğrama, çocukların okul başarısını etkilemez.	()	()	()	()	()
31	İstismar ve ihmale uğrayan çocuklar; ebeveynleri ve diğer yetişkinlerden korkma, kaçınma gösterebilirler.	()	()	()	()	()
32	İstismar ve ihmale uğrayan çocuklar; ağrı verici, uyarıcı ve travmalara karşı aşırı tepkilidirler.	()	()	()	()	()
33	Tuvalet eğitimini tamamlamış olan çocuğun tekrar altını ıslatmaya başlaması; istismar veya ihmale uğramış olabileceğini düşündürmektedir.	()	()	()	()	()
34	İstismar ve ihmale uğrayan çocukların çoğu, evlerine bağlıdırlar.	()	()	()	()	()
35	İstismar ve ihmale uğramış çocuklarda intihar girişimleri ile karşılaşılır.	()	()	()	()	()
36	İstismar ve ihmale uğramış çocuklar, sıklıkla göz göze iletişime giremezler.	()	()	()	()	()
37	İstismar ve ihmale uğramış çocuklar, sıklıkla yalan söyler veya hırsızlık yaparlar.	()	()	()	()	()
38	İstismar ve ihmale uğramış çocuklarda ilaç ve alkol bağımlılığına daha sık rastlanır.	()	()	()	()	()
39	İstismar ve ihmale uğramış çocuklarda sıklıkla okul öncesi konuşma gecikmesine rastlanır.	()	()	()	()	()
40	İstismar ve ihmale uğramış çocuklar, içe kapanıklık gösterebilirler.	()	()	()	()	()

41	Bebeklerin istismara uğrama riskleri azdır.	()	()	()	()	()
42	Çocukluğunda istismar ve ihmal edilen ebeveynler, çocuklarını istismar ve ihmal etmekten kaçınırlar.	()	()	()	()	()
43	Aşırı ısrarcı tutum içinde olan ebeveynler, çocuklarını daha çok istismar ederler.	()	()	()	()	()
44	Ebeveynlerin benlik saygısının düşük olması, çocuk istismar ve ihmeline yol açan önemli bir etmendir.	()	()	()	()	()
45	Ebeveynlerin çocuktan gerçekçi olmayan beklentilerinin olması, çocuğunu istismar etmesine yol açar.	()	()	()	()	()
46	Anne yaşının çocuk istismarı ve ihmaliinde önemi yoktur.	()	()	()	()	()
47	Ebeveynin sosyal destek kaybı yaşaması, çocuk istismar ve ihmeline yol açar.	()	()	()	()	()
48	Ebeveynin alkol ya da ilaç bağımlısı olması, çocuk istismar ve ihmali açısından bir risktir.	()	()	()	()	()
49	Ebeveynin fiziksel ve mental sağlık sorunlarının olması, çocuğunu istismar ve ihmal etmesini etkilemez.	()	()	()	()	()
50	Eğitim düzeyi düşük anne-babalar, çocuklarını daha fazla istismar ve ihmal ederler.	()	()	()	()	()
51	Planlanmamış gebelik sonucunda doğan çocukların istismar edilme olasılıkları, daha fazladır.	()	()	()	()	()
52	Çocuğun cinsiyetinin istismar ve ihmaliinde önemi yoktur.	()	()	()	()	()
53	Aşırı hareketli çocukların fiziksel istismara uğrama olasılıkları, daha yüksektir.	()	()	()	()	()
54	Fiziksel ve mental özürli bebeklerin istismar ve ihmali uğrama olasılığı, daha azdır.	()	()	()	()	()
55	Annenin zor bir hamilelik geçirmesi ya da güç doğum yapması, çocuğunu istismar veya ihmal etmesini etkiler.	()	()	()	()	()
56	Bebeklerin prematüre veya düşük doğum ağırlıklı olması, istismar ve ihmali uğramasını etkilemez.	()	()	()	()	()
57	Aile reisinin işsizliği, çocuk istismar ve ihmeline yol açan bir faktördür.	()	()	()	()	()
58	Ailenin gelir düzeyi, çocuk istismar ve ihmaliinde önemli bir etkidir.	()	()	()	()	()
59	Ailede çocuk sayısı, çocuk istismar ve ihmaliinin oluşmasında etken değildir.	()	()	()	()	()
60	Doğumlar arası sürenin kısa olması, çocuğun istismar ve ihmali uğramasını etkileyen bir faktördür.	()	()	()	()	()
61	Ailenin geniş ya da çekirdek aile tipinde olması, çocuk istismar ve ihmaliinde önemli bir faktör değildir.	()	()	()	()	()
62	Ebeveynlerden birinin olmaması, çocuk istismar ve ihmali için bir risktir.	()	()	()	()	()
63	Çocuk istismar ve ihmaliine üst sosyo-ekonomik düzeyde rastlanmaz.	()	()	()	()	()

64	Anne-baba arasındaki şiddet, çocukların istismar ve ihmal edilmesine yol açar.	()	()	()	()	()
65	Evlilik dışı ilişkiler, çocukların istismar ve ihmal edilmesinde önemli bir etkidir.	()	()	()	()	()
66	Annenin çocuktan sık sık şikâyet etmesi, istismarı düşündürmelidir.	()	()	()	()	()
67	Yaralanma, kırık gibi olaylarda, anlatılan öykünün tutarsızlık göstermesi; fiziksel istismarı akla getirmelidir.	()	()	()	()	()

Ek-3. Etik Kurul İzni

OKAN ÜNİVERSİTESİ Etik Kurul Kararı

Toplantı Tarihi: 11.04.2019

Toplantı Sayısı: 106

Toplantıya Katılanlar:

Prof. Dr. Mithat Kıyak	(Başkan)
Prof. Dr. Mazhar Semih Baskan	(Üye)
Prof. Dr. Dilek Öztürk	(Üye)
Prof. Dr. Dilek Şirvanlı Özen	(Üye) (Katılmadı)
Prof. Dr. Ali Tayfun Atay	(Üye)
Doç.Dr. Kerime Derya Beydağ	(Üye)
Dr. Öğr. Üyesi. Nermin Bölükbaşı	(Üye) (Katılmadı)
Dr. Öğr. Üyesi Erdinç Ünal	(Üye)
Dr. Öğr. Üyesi Nihat Özaydın	(Üye)

Okan Üniversitesi Etik Kurulu 11.04.2019 tarihinde Prof. Dr. Mithat Kıyak Başkanlığında toplandı.

Yapılan görüşmeler sonucunda;

Karar 16. Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Enstitüsü-Çocuk Gelişimi ve Eğitimi bölümünden **Arzu Alim DOĞAN**'ın "**Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İhmal ve İstismarı Belirti ve Riskleri Konusunda Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi**" başlıklı çalışması için başvuru talebi uygun görülüp oy birliği ile onaylanmıştır.

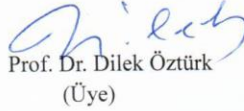
Prof. Dr. Mithat Kıyak
(Başkan)

Prof. Dr. Ali Tayfun Atay
(Üye)

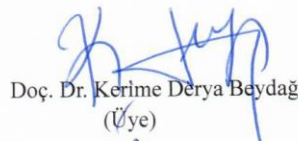

Prof. Dr. Mazhar Semih Baskan
(Üye)

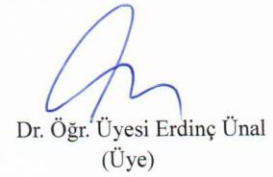

Prof. Dr. Dilek Öztürk
(Üye)

Prof. Dr. Dilek Şirvanlı Özen
(Üye) (Katılmadı)

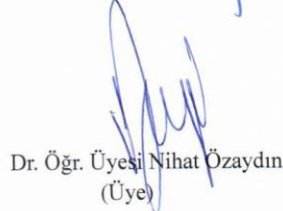

Doç. Dr. Kerime Derya Beydağ
(Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Erdinç Ünal
(Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Nermin Bölükbaşı
(Üye) (Katılmadı)

Dr. Öğr. Üyesi Nihat Özaydın
(Üye)

Ek-4. Valilik Çalışma İzin Onayı

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-20-E.9398723
Konu : Anket ve Araştırma İzin Talebi.

13/05/2019

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) Okan Üniversitesinin 19.04.2019 tarihli ve 770 sayılı yazısı.
b) MEB. Yen. ve Eğ. Tk. Gn. Md. 22.08.2017 tarih ve 12607291/ 2017/25 No'lu Gen.
c) Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma ve Anket Komisyonunun 10.05.2019 tarihli tutanağı.

Okan Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Arzu Alim DOĞAN'ın "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İhmal ve İstismarı Belirti ve Riskleri Konusunda Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi" konulu tezi kapsamında, ilimiz Maltepe, Kartal, Pendik, Tuzla ilçelerinde bulunan okul öncesi eğitim kurumlarında; anket uygulama istemi hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

- Ek:
1- Genelge.
2- Komisyon Tutanağı.

OLUR
13/05/2019

Ahmet Hamdi USTA
Vali a.
Vali Yardımcısı

Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 3f3d-a8eb-31d1-ab50-089c kodu ile teyit edilebilir.